

2021

Lator-Perduk Ilona, Perduk János

MAGYAR NYELV ÉS OLVASÓKÖNYV

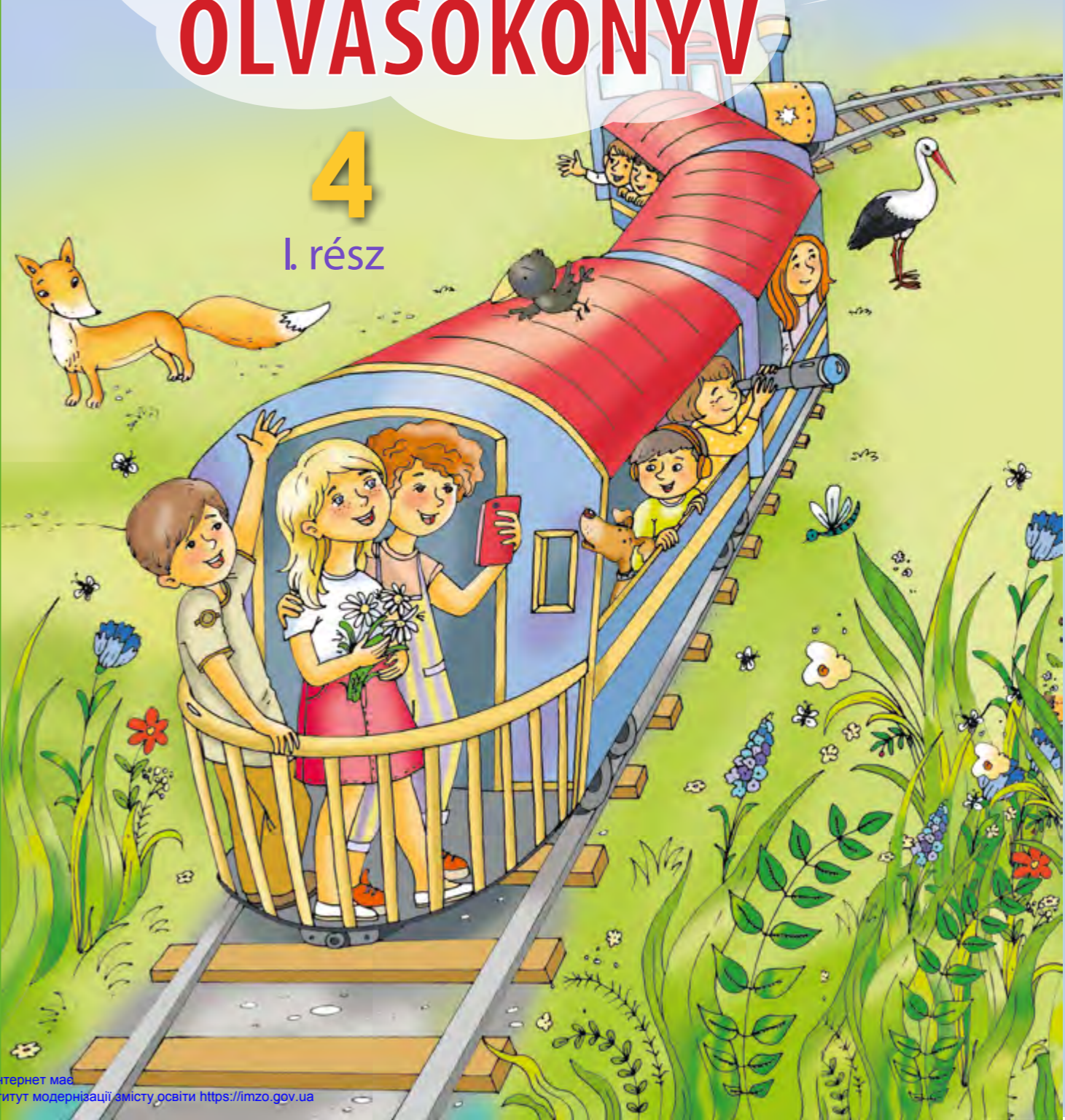
4

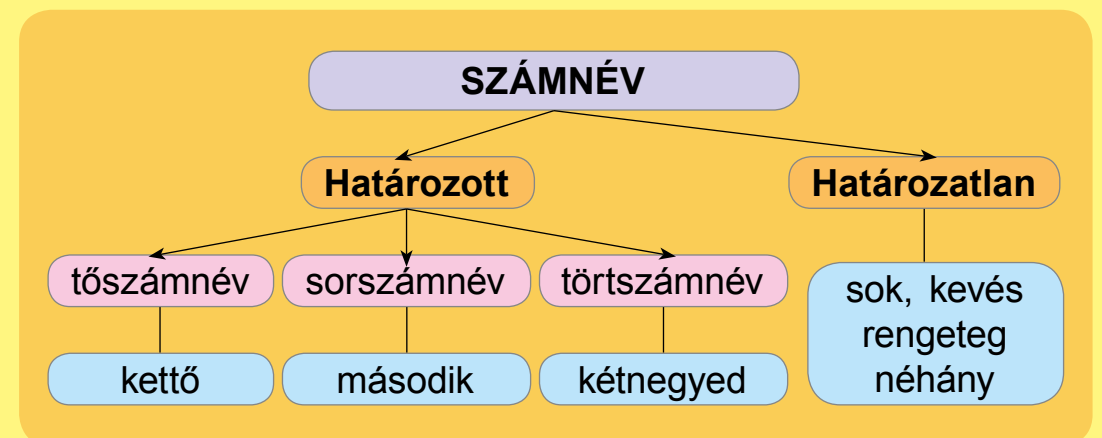
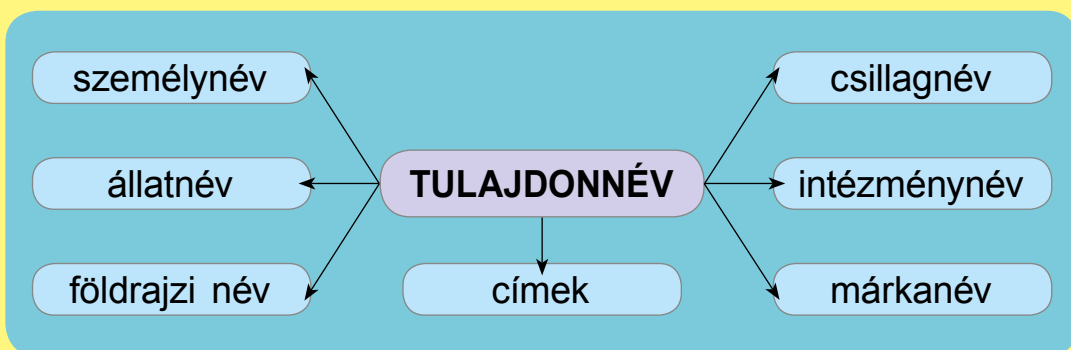
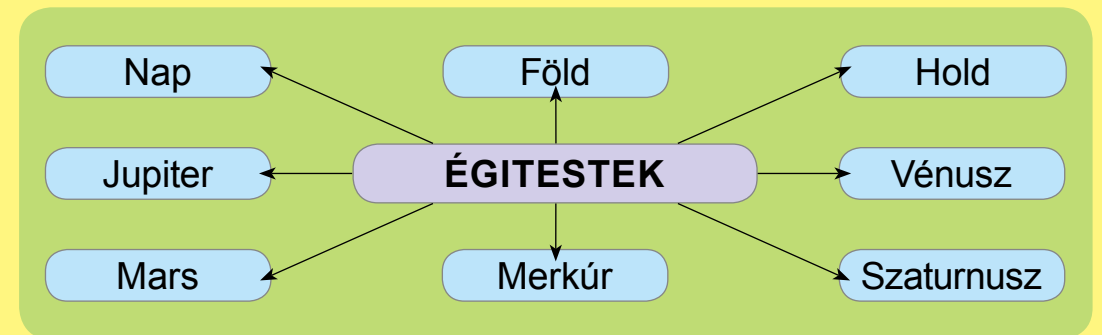
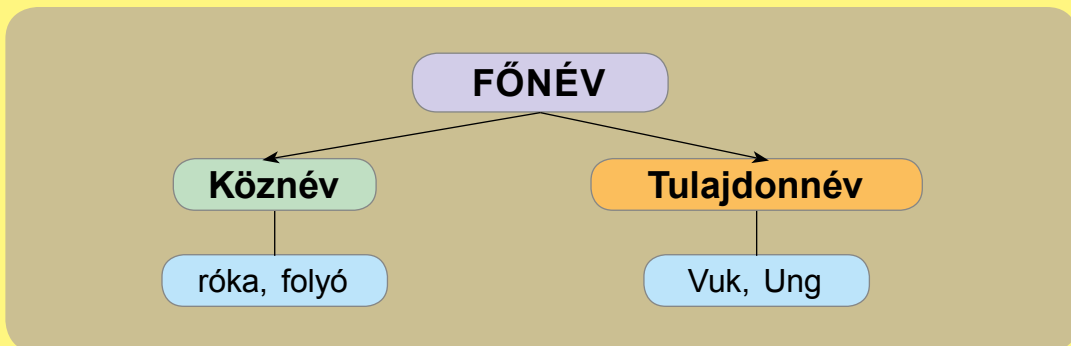
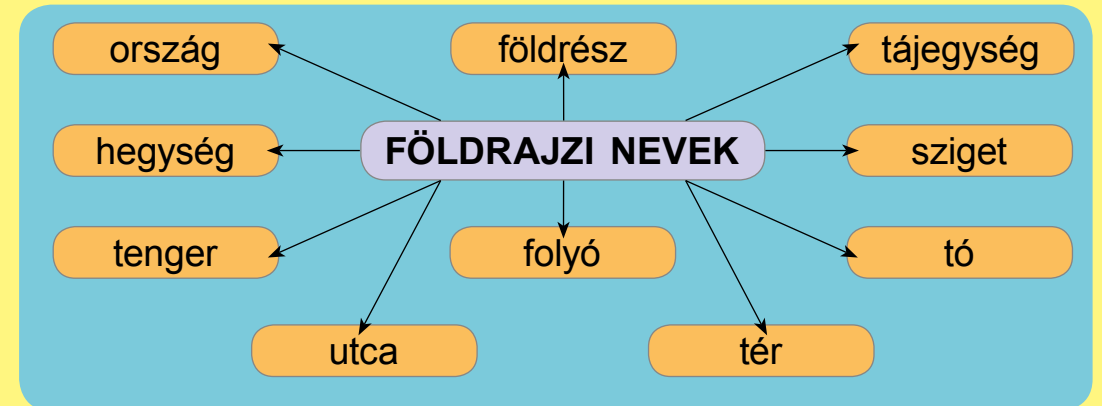
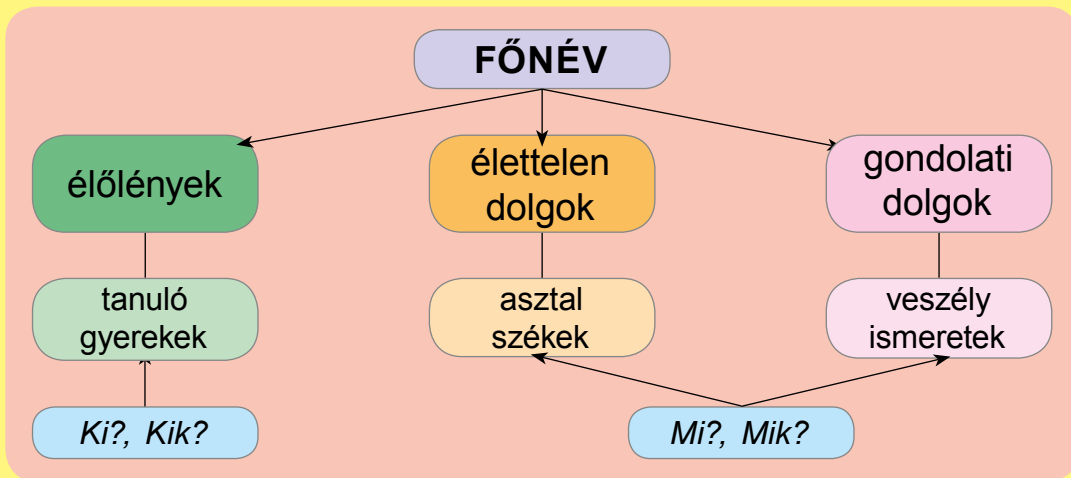
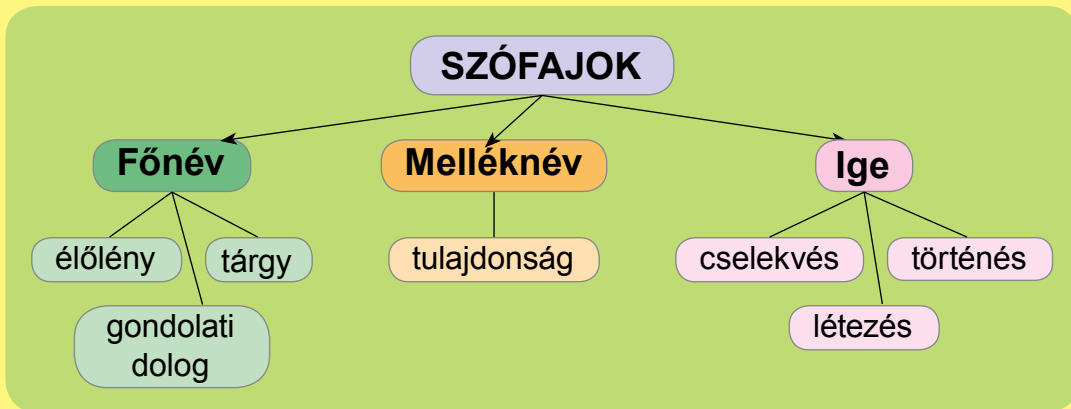
Lator-Perduk Ilona, Perduk János

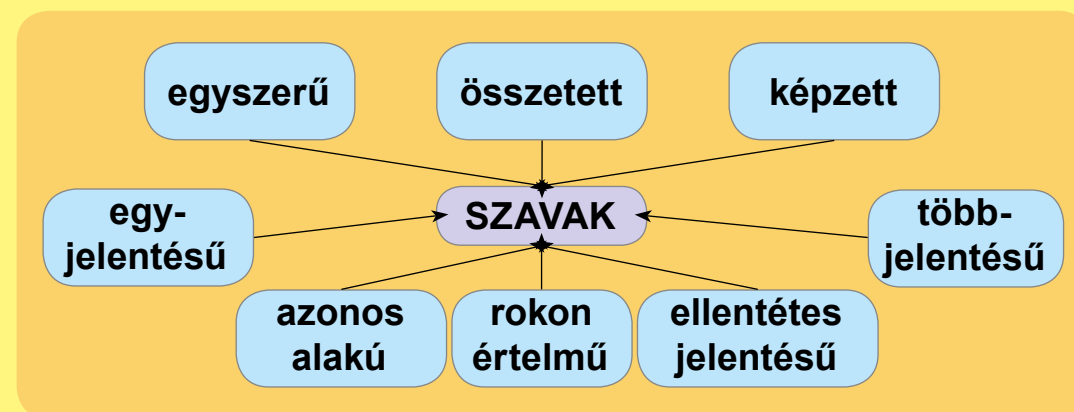
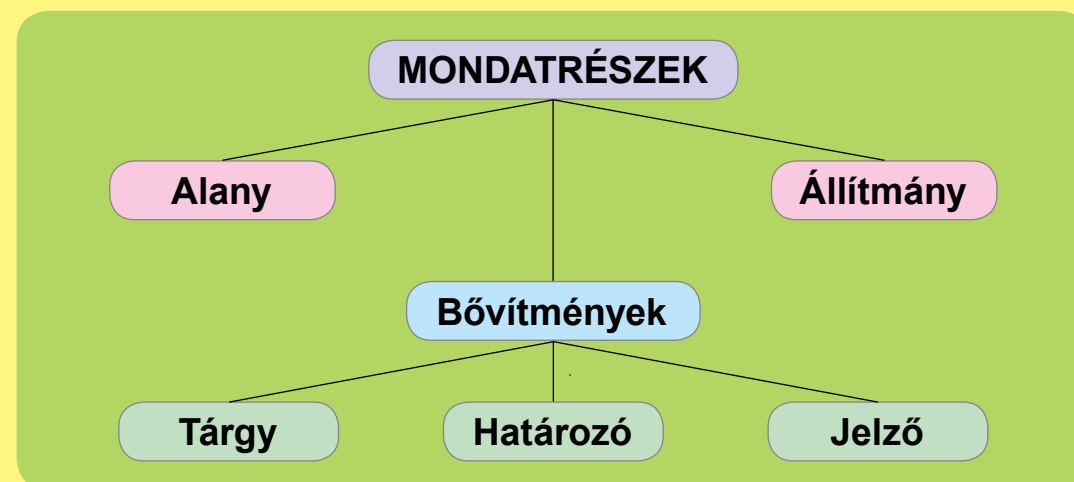
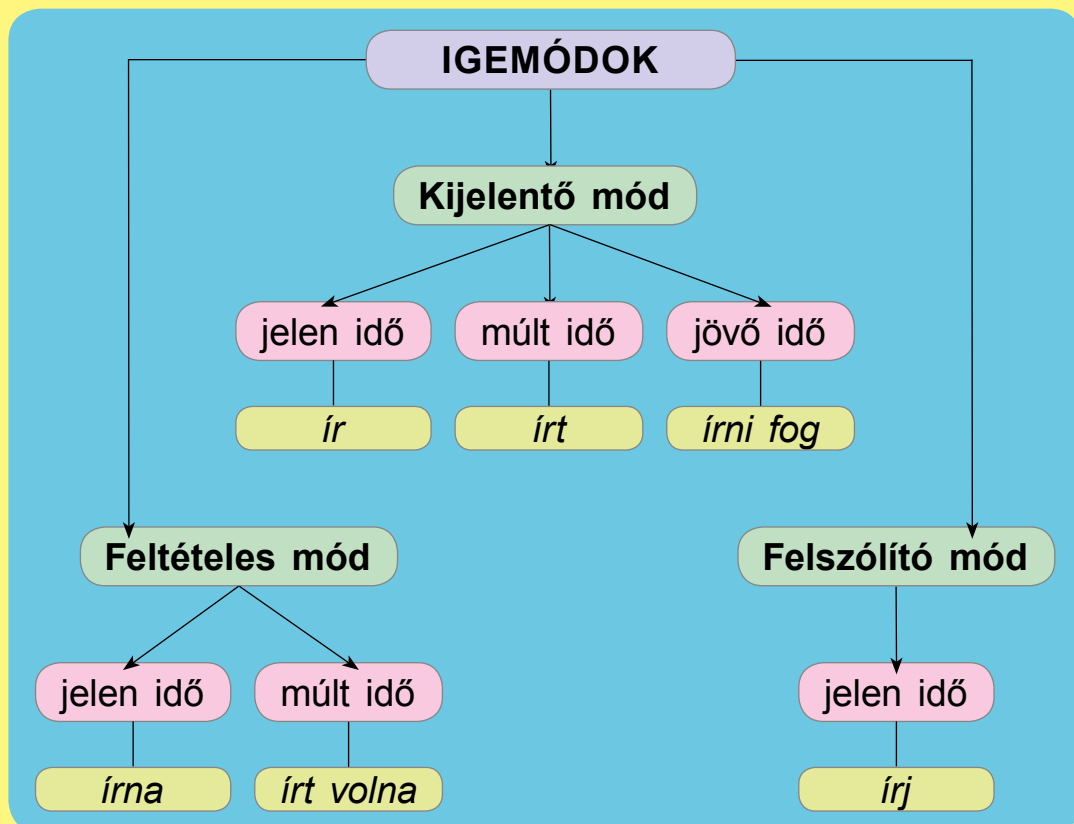
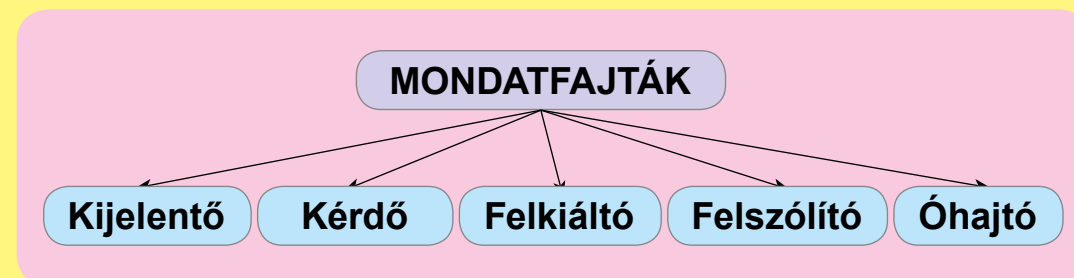
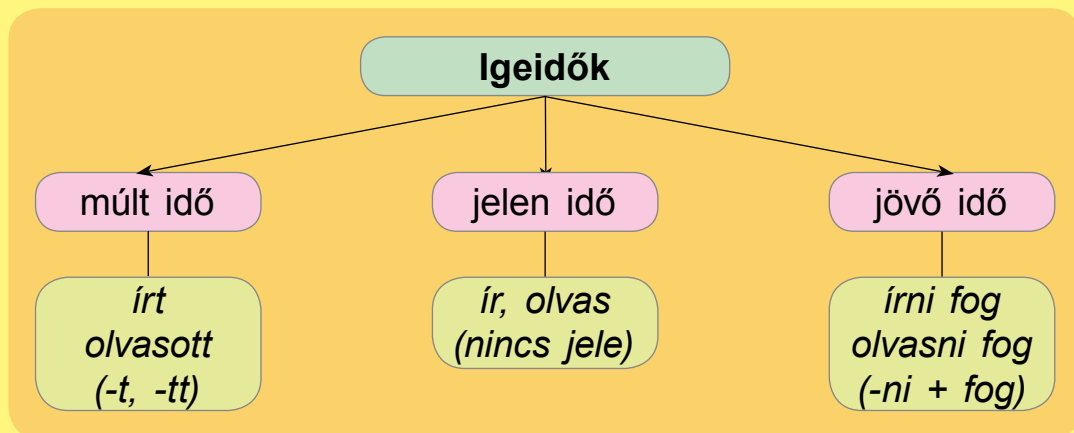
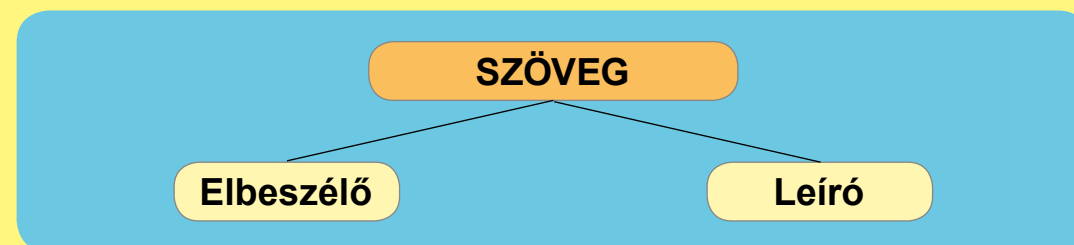
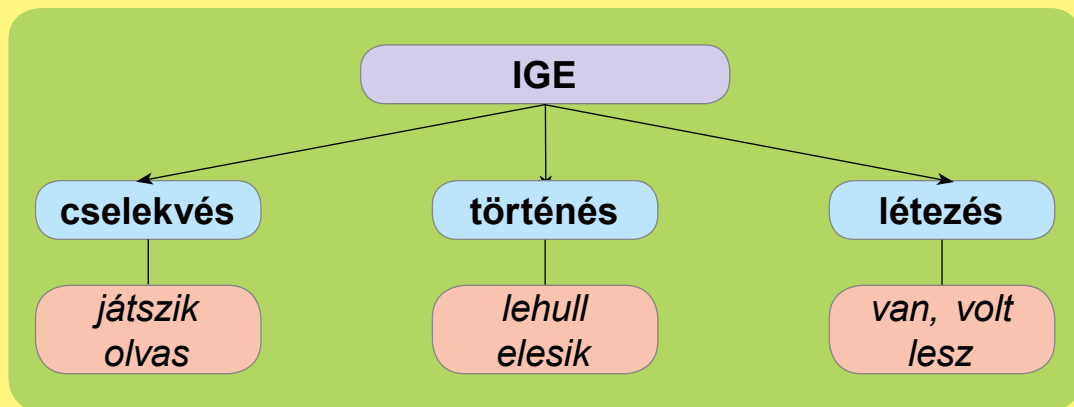
MAGYAR NYELV ÉS OLVASÓKÖNYV

4

I. rész

Lator-Perduk Ilona
Perduk János

MAGYAR NYELV ÉS OLVASÓKÖNYV

Tankönyv
a magyar oktatási nyelvű általános
középfokú tanintézetek 4. osztálya számára
(két részben)
I. rész

Ajánlotta Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma

Львів
Видавництво „Світ”
2021

УДК 811.511.141(075.2)

Л 80

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 № 53)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Лотор-Пердук О.

Л 80 Угорська мова та читання : підруч. для 4 кл. з навч. угор. мов. закл. заг. серед. осв. (у 2-х ч.) : ч. 1 / О. К. Лотор-Пердук, Я. Б. Пердук. – Львів : Світ, 2021. – 136 с.

ISBN 978-966-914-311-2

ISBN 978-966-914-312-9 (Ч. 1)

УДК 811.511.141(075.2)

ISBN 978-966-914-311-2

ISBN 978-966-914-312-9 (Ч. 1)

© Лотор-Пердук О. К., Пердук Я. Б., 2021

© Штурма М. С., художнє оформлення,
2021

© Видавництво „Світ”, оформлення, 2021

Ukrajna állami himnusz

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Refrén:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Szöveg: *Pavlo Csubinszkij*

Zene: *Mihajlo Verbickij*

KEDVES NEGYEDIKESEK!

A harmadik osztályban a szófajok közül a főnévvel, a melléknévvvel és az igével ismerkedtetek meg. Tanultátok, hogy az élőlények, tárgyak és élettelen dolgok megnevezésére főneveket használunk. A szövegekkel való munka során tapasztalhattátok, hogy az elbeszélő szövegeket főleg az igék teszik cselekményessé, mozgalmassá, a leíró szövegekben viszont a melléknemeknek van nagy szerepük.

A negyedik tankönyvben újabb szófajokkal ismerkedhettek meg. Ezek a számnév, a névmás, a névelő és a névutó.

Bővíteni szeretnénk a szövegről szerzett tudásotokat is. Új ismereteket szerezhettek például a leíró szövegről, begyakorolhattátok a jellemzés, a levélírás és a meghívó elkészítését.

A tankönyvben új tananyagként jelennek meg a mondatrészekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalók.

Örömteli munkát, jó tanulást kívánunk!

A szerzők

ÉKES ANYANYELV

Ákom-bákom,
cékem-békem,
nyelvem az én
ékességem.

A szó ékszer,
kényes-fényes.
Anyanyelvem
édes-ékes.

Édes ékes,
békességes,
anyám szava
csillagfényes.

Átadta mint
ékszer-éket.
Ékeskedjen
ha beszélek!

Kiss Dénes

Miért „*anyanyelv*” az anyanyelv?

A válasz erre a kérdésre a legtöbbször ez:
mert az anyánktól tanultuk.

S miért beszélünk „*édes*” anyanyelvünkről?

Mert kedves, édes, értékes, drága,
szeretett kincsünk nekünk a mi szép magyar nyelvünk.

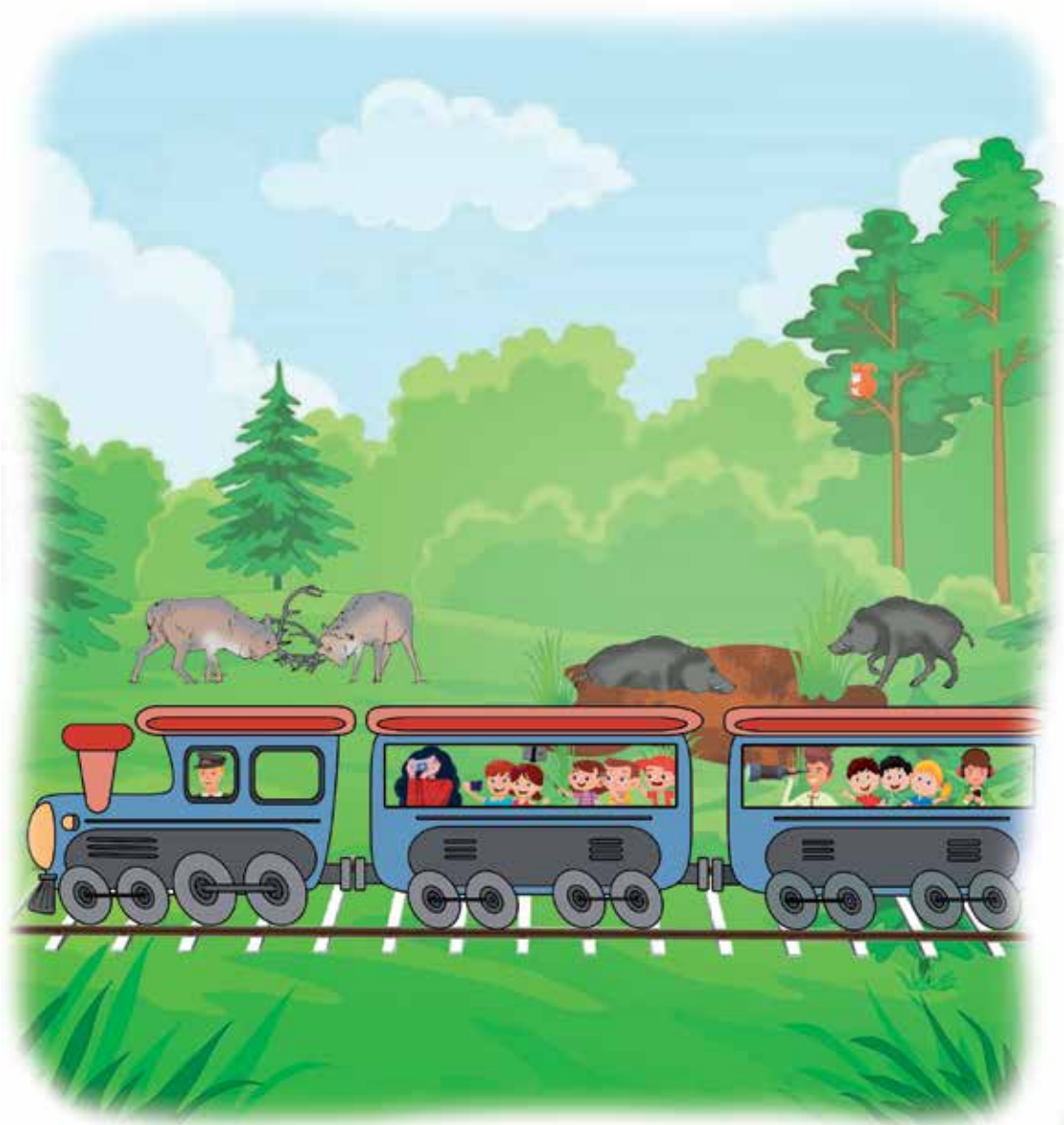
Lőrincze Lajos

SZÖVEG, MONDAT, SZÓ

A SZÖVEG

1. Nézd meg figyelmesen a képet, és adj neki címet!
2. Mondd el, mit láthatnak a kisvasúton ülő személyek?

3. Sorold fel a képen látható állatokat!
4. Meséld el, szerinted melyik állat mit csinál!

5. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Alkossatok szöveget az előző kép alapján a következő címmel: *Kalandos utazás a kisvonattal!*
6. Vitassátok meg a kisvasúton ülő személyek viselkedését!
7. Melyik gyerek viselkedése tér el a többitől? Mi a véleményetek róla?
8. Képzeljétek el, mit láthattak és mire gondolhattak az előző képből kiemelt szereplők! Mondjatok legalább négy összefüggő mondatot mindegyikük nevében!

9. Az előző oldali kép mely szereplői mondhatták volna a következő mondatokat?

Végre dagonyázhatok egy jót!
 Vajon melyik legény lesz a győztes?
 Mosolyt kérek!
 De jó lenne, ha a gazdi is látná, amit én!
 Jó a zene, és ez a fő!

10. Állapítsd meg a fenti mondatok fajtáját!
11. Alkoss szöveget a képről a következő szavak felhasználásával!

lapul

les

úszkál

éhes

gyanútlanul

12. Idézd fel a *A róka és a kácsák* című népmesét! Milyen összefüggés van a mese és a 6-7. oldalon levő kép között?
13. Meséljétek el egymásnak a nyár legérdekesebb élményét néhány szépen megfogalmazott mondatban!
14. A *Vuk* című regényből idézett szöveg mondatait összekevertük. Másold le őket olyan sorrendben, hogy ismét szöveg legyen belőlük!

Nagy későn felsütött a nap.

Kifeküdtek a tisztásra, hol nem kelt ki a búza, és el is aludtak a napsütésben.

Ott is alájuk folyt a víz, hát csak dideregtek.

Fényes melegében lustán száradt a búzaerdő, és elnyújtózkodva szárította magát a két róka.

A két róka hiába feküdt a bodza sűrű levelei alá.

15. Fogalmazd meg saját szavaiddal, mi a különbség az egymást követő mondatok és a szöveg között!
16. Keresd meg azokat a mondatokat, amelyek nem illenek a szövegbe! Választásodat indokold meg!

A szél a ház felől fújt, és Vuk orrában pontosan benne volt, hogy melyik kutya hol fekszik. Péter a patakparton ült, és a vizet nézte. Körüljárta a kerítést, és több rést talált, melyeken könnyen becsúszhatott. De nem sietett. A vonat még messze volt az állomástól. A rések idegenek voltak, és csapda lehetett a túlsó oldalukon. A két ló vidáman húzta a könnyű szekeret. A bagoly puhán repült az éjszakában. Később jól hallotta a kutya szuszogását, és amikor Kurri elsőt kiáltott, besurrant az egyik nyíláson, amely a háztól legmesszebb esett.

A MONDAT

1. Olvasd el a szöveget! Melyik évszokról ír az író?

Kertemben már az őszirózsák fehér és lila virágai melengetik az arcukat a nap sugaraiban. A gesztenyefám napról napra halványabb. A gyümölcsfáim is olyanok, mint az öregemberek: egyik, mint a sárga öregember; a másik, mint a piros öregember.

A két gólyánk is elment. Szent István király napján láttam őket utoljára a mezőn. Nem halásztak, csak álltak-álldogáltak elgondolkozva a fűben; ott álltak mind a ketten. A fecskék vidáman csapongtak fölöttük a levegőben. Azok még nem gondoltak akkor az elutazásra.

Gárdonyi Géza

- a) Számold meg, hány mondatból áll a szöveg!
- b) Keresd meg és olvasd fel a legtöbb szóból álló mondatot!
- c) Keresd meg és írd ki a legrövidebb mondatot! Hány szóból áll?

2. Bontsd mondatokra a tagolatlan szöveget! Tedd ki a szükséges írásjeleket!

A sas úgy ült a kopár fán, mintha egyedül lett volna a világon a varjak káromva csapkodtak körülötte a nagy madár azonban nem vett tudomást róluk később ásított hatalmas, viaszsárga csőre szétnyílt, majd összecsukódott kis idő múlva szárnyra kapott és elrepült.

3. Írj mondatokat a szókétyákön levő szavakból!

falevelek

húvösebb

nappalok

sárgulnak

szüret

ősz

ködös

színes

időjárás

rövidebbek

lehullanak

- 4.** Írj öt mondatot arról, hogy mit tartasz fontosnak a természet megóvása érdekében!
- 5.** Alkoss olyan mondatokat, amelyeknek a szavai ugyanazzal a magánhangzóval vagy mássalhangzóval kezdődnek!

Kati kevés kávét kortyolgat.

6. Alkoss mondatokat a képről!

- a) Dolgozzatok párbán! Vitassátok meg a két fiú cselekedetét!
 - b) Te mit tettél volna az idős ember helyében?
 - c) Találjatok ki egy történetet a képről!
7. Pótold a mondatokból kimaradt szavakat! Válogass a szókérdőáról!

Vuk mindent megtett, hogy _____ fogságba esett testvérét, Inyt.

A kisherceg elhatározta, hogy _____ a rókát.

A ravasz róka _____ a hiú és kíváncsi kacsák eszén.

A rák _____ a levegőben a halakat pusztító gémet.

Az igazmondó juhász _____, hogy kicserélte az aranyszörű báránnyt egy fekete báránnyal.

beismerte

kiszabadítsa

megfojtotta

megszelídíti

túljárt

8. Válaszd ki a közmondások végét a második oszlopból!

Aki másnak vermet ás,

Néma gyermeknek

Ki mint vet,

Olcsó húsnak

Holló a hollónak

Ki a kicsit nem becsüli,

az a nagyot nem érdemli.

híg a leve.

nem vájja ki a szemét.

anyja sem érti a szavát.

úgy arat.

maga esik bele.

A MONDATFAJTÁK

1. Olvasd el a szöveget! Állapítsd meg a mondatok fajtáját!

Tudod mit? Lessük meg az őszt! Lessük meg, hogy hogyan közeledik, hatalmas köpenyét hogyan teríti a természetre! Figyeld meg a fák leveleit, azt, hogy a színük mikor változik meg! Előbb csak néhányé, azután egyre többé. És egyre jobban hullanak is majd. Amikor szinte minden levél színes, minden levél lenn lesz a földön, akkor lesz igazi őszt!

(Tarbay Ede nyomán)

2. Dolgozzatok párban! Pótoljátok a mondatokban a hiányzó más-salhangzókat!

Viselke__etek udvariasan a vendégekkel!

Sze__étek össze munka után a szerszámokat!

A__átok át a helyet az időseknek!

Tu__ad, hogy holnap kirándulunk?

Lá__átok, milyen szépen hull a hó?

Ha__atok nekem is a tortából!

Apa baltával aprí__a a tűzifát.

- a) Állapítsátok meg a mondatok fajtáját!
- b) Válasszátok ki a szókérdőjelekről, hogy a beszélő milyen szándékát fejezik ki a fenti mondatok!

közlés

érdeklődés

tudakozódás

utasítás

kijelentés

parancs

fájdalom

öröm

óhaj

kívánság

meglepődés

ijedtség

kérés

3. Pótold a következő mondatok végére a szükséges írásjelet, és nevezd meg a mondatok fajtáját!

Bárcsak jó idő lenne holnap

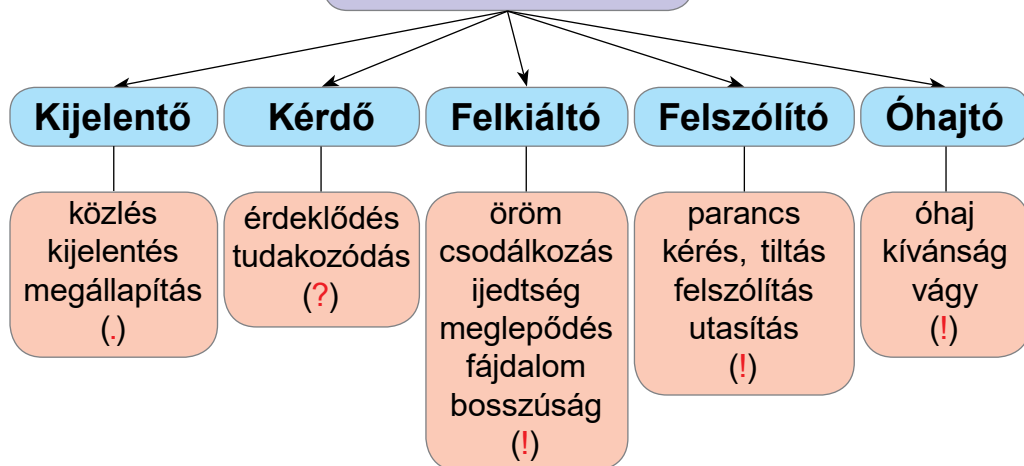
Ne tépd le a fa ágát

De szép érett ez a gyümölcs

Hány gombóc fagyaltot ettél

Az idén jó szőlőtermés volt

MONDATFAJTÁK

4. Alkoss különböző mondatfajtákat a kép alapján!

5. Fejezd be a megkezdett mondatokat! Tedd ki a mondatvégi írásjeleket! Állapítsd meg a mondatok fajtáját is!

Bárcsak _____

Hozd ide _____

De szép _____

Mi holnap _____

Hová _____

Jaj, de _____

6. Alakítsd át az alábbi kijelentő mondatokat kérdő vagy óhajtó mondatokká!

A szél lerázta a fáról a diót.

A nagy szárazság miatt kiszáradtak a kutak.

Születésnapomra egy kiskutyát kaptam ajándékba.

Az előadásra az összes jegy elkelt.

A mókus a fa törzse mögé rejtőzött.

A vadász célba vette a nyulat.

Az idei télen még nem esett a hó.

A lányok eredeti nagydobronyi viseletben táncoltak.

A SZAVAK

1. Írd le szavakra tagolva az alábbi mondatokat! Számold meg, hány szóból áll a leghosszabb mondat!

Az őszi madár vonulás lenyűgöző természetijelenség.

Útrakelnek az északifeltekemadarai.

A hideg előlmérsékelteghajlatú vidékekre költöznek.

A költözést anappalok rövidülése és a hideg idő indokolja.

Egyes madárfajok kontinenseket képesek átrepülni.

Anagytestű madarak könnyebben teszik meg a nagy távolságot.

2. Írj ki olyan szavakat a versből, amelyek megfelelnek az alábbi kívánalmaknak!

egy magánhangzó van benne:

egy rövid és egy hosszú magánhangzó van benne:

hosszú egyjegyű mássalhangzó van benne:

hosszú kétjegyű mássalhangzó van benne:

három szótagból áll:

JÖN AZ ŐSZ

Jön immár az ismerős
Szél lábú deres ősz.
Sepreget, kotorász,
Meg-megáll, lombot ráz.

Lombot ráz, diót ver,
Krumplit ás, szüretel.
Sóhajtoz nagyokat,
S harapja, kurtítja a hosszú napokat.

Kányádi Sándor

- a) Melyik az a szó, amelyiknek a kiejtése és az írása eltérő?
- b) Rakd betűrendbe az első versszak szavait!
- c) Gyűjts szavakat a fenti vers mellett levő képről!
- d) Írd ki a versből a cselekvést jelentő szavakat!
- e) Írd ki a *milyen?* kérdésre felelő szavakat!

3. Olvasd el a szavakat szótagolva! Másold le őket az elválasztás szabályai szerint!

fiaink, vasút, vasutas, jégeső, templom, könnyű, lehullik, dió, elesik, lándzsa, edző, városig, barátja, öccse, tea, óhaj, élet, vadállat, szemüveg, megírja, gesztenye, zöldség

4. Pótold a hosszú mássalhangzókat a szavakba!

gg kk ll mm tt

zü__ög, fa__at, csi__ag, pa__an, bü__fa, bi__eg, o__hon,
a__or, E__a, re__el, vi__amos, re__eg, Li__a, fü__öny,
kaku__, bru__og, ka__og, vi__ám, ho__ó, i__at, pi__angó

5. Alkoss az alábbi szavakból új szavakat az első betűjük kicserélésével!

lánc – tánc

torzsa _____	bilincs _____	sirály _____
hártya _____	zavar _____	sátor _____
polc _____	tenyér _____	narancs _____

6. Rendezd szavakká a szótagokat!

7. Írd le a verset szótagolva!

GESZTENYE-MONDÓKA

Rezzen a szélben
a gesztenye ága,
rozsdabarna ingét
morcosan cibálja.

Ha potyog a termés,
vigyázz kicsit jobban,
ha nem ugrasz félre,
kobakodon koppan!

Mentovics Éva

A SZAVAK JELENTÉSE

1. Csoportosítsd a szavakat jelentésük alapján!

egyjelentésű szavak

többjelentésű szavak

azonos alakú szavak

fűz, zebra, elefánt, egér, tűz, népdal, fül, levél, karkötő, fog, szél, nyár, toll, tölgyfa, szem, nyak, csigalépcső, színház, hajpánt, tulipán, kanál, szekrény, nyúl

2. Hány értelmes szó van a betűsorban? Keresd meg őket, majd írd be a füzetedbe!

- a) cicakutyabocikacsalibakakastyúkcecsketehénháziállatok
- b) farkastigrisorozslánpárducelefántrókamedvevadállatok
- c) könyvceruzatollfüzetvonalzóradírkrétatérképtanszerek
- d) vízlevegőtalajpatakhegyfolyóerdőmezőrérttermészet

3. Válaszd ki a következő szavak rokon értelmű megfelelőit!

kikelet

kunyhó

önzetlen

burgonya

kukorica

ház

tavas

jószívű

viskó

törökbúza

málé

pityóka

tengeri

krumpli

kastély

4. Keresd meg a szavak ellentétes párját! Négy szó párral alkoss mondatot!

visz

apad

tél

gyenge

sima

nyit

jön

hegyes

ül

virít

ráncos

megy

hervad

nyár

hoz

erős

árad

tompa

zár

áll

5. Fejezd ki a következő meghatározásokat egy szóval!

a) madarak testét fedi

íróeszköz

b) csíkos afrikai állat

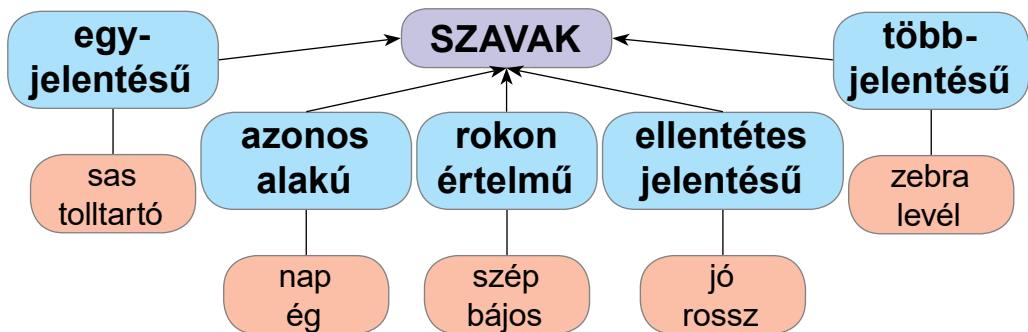
gyalogátkelőhely

c) villanyégő

gyümölcsfa termése

d) nagy testű vízimadár

nagy terhet emelő gép

6. Keresd meg azokat a szavakat, amelyek nem illenek a sorokba!
Választásodat indokold meg!

ravas, cseles, csalafinta, szeszélyes, furfangos
eszik, falatozik, zabál, csámcsog, habzsol
szalad, rohan, fut, igyekszik, kocog
csúnya, rút, mamlasz, csúf, rusnya

7. Válaszd ki soronként azt az egy szót, amelyiknek a jelentése ellentétes a többivel!

fürge, gyors, mozgékony, lassú, serény
vidám, kedélyes, mókás, szomorkás
repül, szárnyal, zuhan, suhan, száll
szép, gyönyörű, csodálatos, csúnya, káprázatos

8. Dolgozzatok párban! Alkossatok mondatpárokat az azonos alakú szavakkal a példa szerint!

A héja ragadozó madár.

A dió héja kemény.

vár

fűz

ég

dob

nyúl

csap

fél

9. Gyarapítsatok szókincseteket szólánc fűzésével! Egészítsétek ki a sorokat minél több szóval! A szavakat írjátok betűrendbe!

növény: ananász, áfonya _____

tárgy: asztal, ágy _____

állat: antilop, bárány _____

cselekvés: alszik, ás _____

keresztnév: Anna, Ákos _____

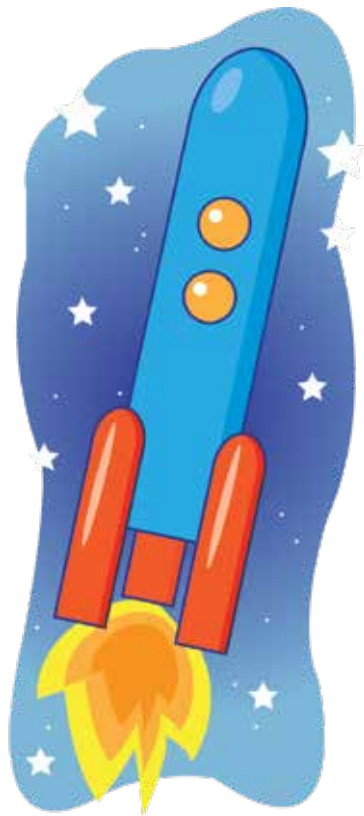
A SZÓÖSSZETÉTEL

1. Olvasd el a verset! Írd ki belőle a kiemelt szavakat!

ŰRUTAZÁS

Hogyha egyszer **űr**hajóval
felmennék a Holdra,
mezítláb sétálnék rajta.
De csuda szép volna!
Hogyha látnék **űr**lakókat,
de félnének tőlem,
elmondanám **jelbeszéd**del:
Én a Földről jöttem!
Barátokként búcsúznánk el;
talán visszatérek...
S emlékebe mindenki adna
magáról egy képet.
Továbbmennék a Tejúton,
gyönyörködnék benne.
Azt hiszem, egy **űr**utazás
csuda mókás lenne!

Francsovcis Judit

A kiemelt szavak összetett szavak, mert két szóból állnak. Előtagra és utótagra bonthatók. A két szóból egy új szó jön létre.

Összetett szó

előtag

űr

utótag

hajó

űrhajó

2. Alkoss minél több összetett szót a szavakból!

virág, szem, ház, golyó, vidám, üveg, király, csokor, gyöngy,
lány, park, cserép, tető

3. Alkoss összetett szavakat a képekről!

- a)** Írd le a szavakat elválasztva!
b) Egészítsd ki a szabályt!

Az összetett szavakat a _____ választjuk el.

4. Olvasd el a versrészletet! Írd ki belőle az összetett szavakat!

CSACSICALÁD CSEMETÉJE

Túl a magas Szamárhegyen,
hol csak szamárkóró terem,
ott lakott a csacsicsalád,
ott nevelte egy szem fiát...
Érdeklődő volt a kicsi –
gondolták, még sokra viszi...

Ő volt apja szemefénye –
csacsicsalád csemetéje...
Nőtt a csacsi, növekedett,
gyorsan fel is cseperedett...
Azt mondja az apukája:
– Beíratlak iskolába.

Tanulj, fiam! Okosodjál!
Buta szamár ne maradjál!

Szalai Borbála

5. Írd le elválasztva a következő összetett szavakat!

léggömb
napsugár
vasút
rendőr
fenyőfa

háztető
délután
zsebpénz
esőcsepp
vándormadár

papírhajó
fecskefészek
halastó
zsebóra
szárítókötél

A SZÓKÉPZÉS

1. Olvasd el a szöveget!

Biztosan észrevetted már, hogy mennyire megfogytak az állatok az erdőben, parkokban, kertekben. Kevesebb lett a béka, a pacsirta, a rigó.

Védd a **hazai** tájak ritka vagy ritkuló madarait, és természetes környezetüket is: az életükkel, táplálkozásukkal kapcsolatos növény- és állatvilágot!

Schmidt Egon nyomán

- a) Írd ki a mondatokból azokat a szavakat, amelyek **-k** jelet kaptak! Karikázd be színessel a jelet!
- b) Keresd meg és írd ki a **-ban**, **-ben** és **-t** ragos szavakat!
- c) Válaszd le függőleges vonallal a szótöről a toldalékot!
- d) Figyeld meg a kiemelt szót! Írd ki és válaszd le a toldalékot!

A *hazai* szó képzett szó, **-i** toldalékot kapott.

haza

-i

szótő

képző

A *haza* szó egy gondolati fogalmat nevez meg, azaz főnév. A *hazai* szó viszont tulajdonságot jelöl, azaz melléknév. Az **-i** képző segítségével tehát a főnévből egy új szót, egy melléknevet alkottunk.

2. Figyeld meg, hogyan kaptunk új szót a *kert* és a *hal* szavakból!

kert|ész

hal|ász

A *kert* és a *hal* szóból az **-ász** és az **-ész** képző segítségével új szót alkottunk.

A képző megváltoztatja a szó jelentését és gyakran a szónak a szófaját is. Például: *tanul, tanuló, tanulás*

A *tanul* szóból az **-ó** és az **-ás** képzővel két új szó lett.
A *tanul* szó szófaja ige, a *tanuló* és *tanulás* főnév.
Az igit az **-ó** és az **-ás** képző változtatta főnévvé.

3. Másold le az alábbi szavakat!

szám	számol	vad	vadász
virág	virágos	juh	juhász
veszély	veszélyes	méh	méhész
hír	híres	hajó	hajós
ír	írás	vaj	vajas

a) Válaszd le a szótőről a toldalékot!

b) Beszéljétek meg, mit jelentenek a tőszavak, és mit a második és negyedik oszlopban levő képzett szavak!

4. Másolás közben pótolod a mondatokból hiányzó szavakat a szó-kártyákról! Karikázd be a szavakban a képzőket!

Anyu _____ és _____ kalácsot süt.

Az _____ bútort készít.

Az _____ és a _____ jót tesz az egészségnek.

A _____ fél egészség.

A _____ az egyik legszebb emberi tulajdonság.

A _____ gondozza a fákat és a virágokat.

jóság

futás

mákos

asztalos

tisztaság

diós

úszás

kertész

5. Kapcsolj az alábbi szavakhoz képzőket!

-ság

-ség

szabad

dicső

király

igaz

büszke

hű

remény

magyar

barát

merész

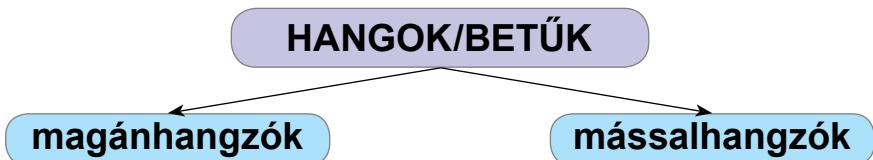
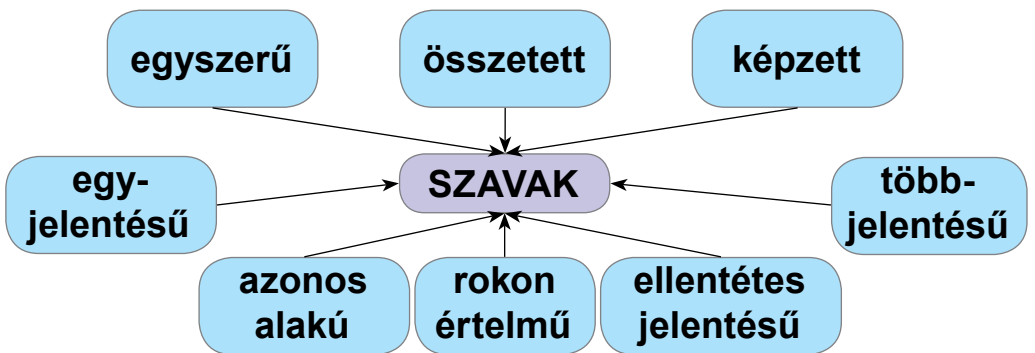
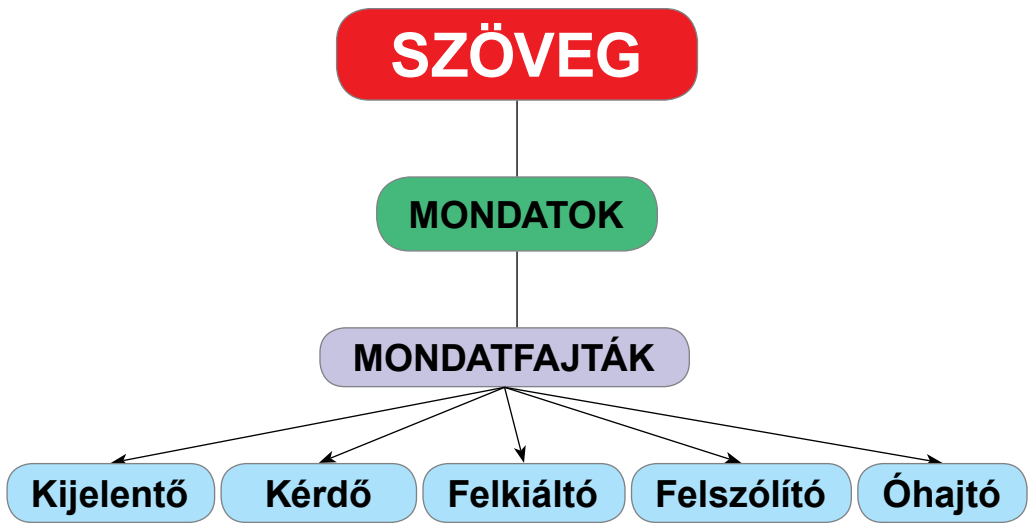
szelíd

beteg

rab

szép

jó

A SZÓFAJOK

1. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Nézzétek meg a képet, majd végezzétek el a feladatokat!

- a) Gyűjtsetek szavakat a képről, és csoportosítsátok őket írásban!

élőlény

élettelen dolog, tárgy

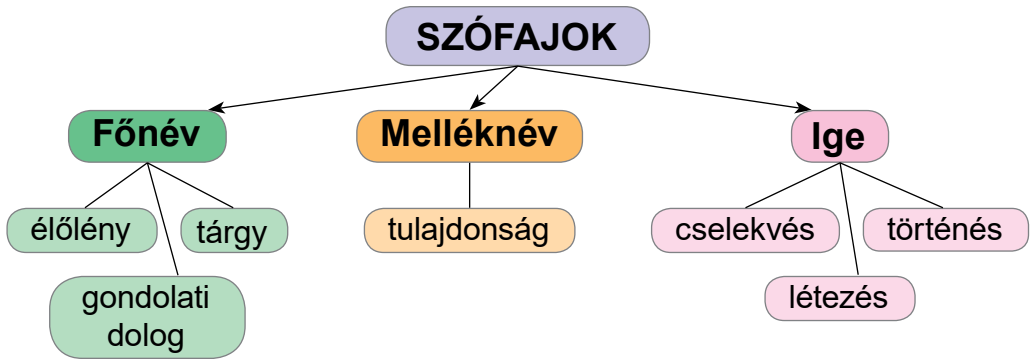
tulajdonság

cselekvés

- b) Számoljátok meg, melyik csapat gyűjtött több szót!
- c) Beszéljétek meg, mit tanultatok a harmadik osztályban ezekről a szavakról!
- d) Milyen kérdés tehető fel a különböző csoportokba sorolt szavakhoz?

A szavakat jelentésük alapján szófajokba csoportosítjuk.

2. Mondjatok két-két mondatot a fenti képről! Figyeljete arra, hogy a mondatok kapcsolódjanak egymáshoz!
3. Alkossatok közösen szöveget a képről!

4. Olvasd el soronként a szavakat, és válaszd ki közülük a kakukktojást! Választásodat indokold meg!

- a) asztal, csésze, gondolat, figyel, barátság, medve, barack
- b) keserű, savanyú, lassú, éber, felel, figyelmes, kedves
- c) játszik, alszik, számol, olvas, tanul, tanár, ír, nevet

5. Írd ki a versből a szavakat szófajonként csoportosítva!

NAGYANYÓNAK

Halkan, puhán szírom pereg,
 Simogatja öreg kezéd.
 Piros szegfű, halvány rózsza
 Téged köszönt, nagyanyóka.

Iványi Mária

6. Találd ki, milyen gyümölcsökről szólnak a találós kérdések!

Piros arca gömbölyű,
 édes íze nagyszerű.

Húsa harsog fogad alatt,
 vitaminban gazdag falat.

Zöldes héja illatos,
 fent karcsú, lent pocakos.

Magas fáról leveheted,
 a hasadat megtömheted!

- a) Írd ki a találós kérdésekből a főneveket, majd válaszd le a szótőről a toldaléket!
- b) Olvasd fel az igéket!
- c) Írd ki a mellékneveket!

7. Gyűjts két-két szót mindegyik szófajból!

8. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget! Írjátok ki belőle a különböző szófajú szavakat!

főnév

melléknév

ige

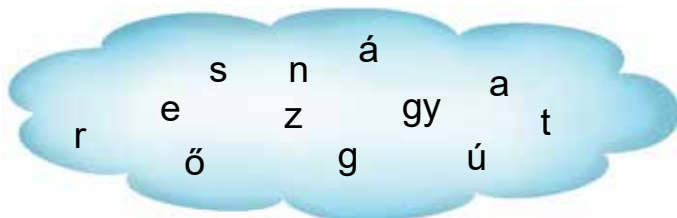
Az erdőben kis patak csörgedezett. Kövek álltak ki a vízből, az apró hullámok körülölelték őket, néha át is csaptak fölöttük. A vízben fürge halacszkák cikáztak. Szorosan együtt úsztak egy darabig, azután ismét különváltak, és játékosan kergették egymást.

Egy kisfiú állt a parton, és a halakat nézte. Lekuporodott a víz szélén, hogy jobban láthassa őket, de a part meglazult alatta, és ő csaknem a vízbe pottyant. Gyorsan hátrább lépett, közben a gyökerek közül hirtelen egy kismadár röppent ki.

Barna volt a madár, de a melle gyönyörű narancs színben tündöklött.

Schmidt Egon

- a) Karikázzátok be a főneveken a toldalékot!
 - b) Mondjátok meg, milyen időben állnak az igék!
 - c) Keressétek meg a szövegben az igekötős igéket!
 - d) Számoljátok meg, melyik szófajból van legtöbb a szövegben!
9. Készíts leírást az internet segítségével kedvenc madaradról! Írd ki belőle a különböző szófajú szavakat csoportosítva!
10. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Alkossatok minél több szót a betűkből! Írjátok le őket!

- a) Csoportosítsátok a szavakat jelentésük szerint írásban!
- b) Számoljátok meg, melyik csapat alkotott több szót!
- c) Mondjátok meg, milyen szófajú szóból lett több!
- d) Alkossatok a szavakból négy mondatot, majd olvassátok fel őket!

A FŐNÉV

1. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a rajzokat!

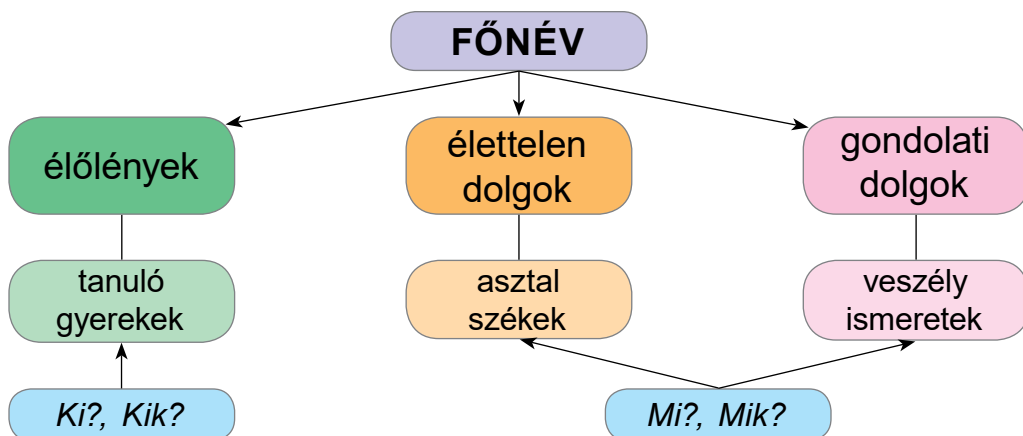
- Nevezzétek meg egy-egy szóval, amit a rajzokon láttok!
 - A szavakat csoportosítsátok írásban!
 - Milyen kérdéseket tehettek fel hozzájuk?
2. Másoljátok le a verset! Húzzátok alá a főneveket, és függőleges vonallal válasszátok le a szótövet!

A HŰSÉGESEK

Szajkó, rigó, vörösbegy nem hagy el,
nem mond búcsút a nyár felhőivel.
Ha hóviharral ránk szakad telünk,
a völgyben itt borzonganak velünk.

Áprily Lajos

- Mondjátok meg, hogyan tudnátok őket csoportosítani!
 - Készítsetek rajzokat a főnevek alapján!
 - Melyik főnevet nem lehet lerajzolni? Mondjátok meg, miért!
3. Válasszátok ki a főnevek közül azokat, amelyek csak gondolatainkban léteznek!
- szabadság, barát, barátság, tükör, egészség, jószág, szekrény, butaság, figyelem, tapintat, vonat, szoba
4. Gyűjtsetek olyan főneveket, amelyek csak a gondolatainkban léteznek! Versenyezzetek, ki tud több ilyen szót felsorolni!

A főnév állhat egyes vagy többes számban (*fa, fák*).
A többes szám jele: **-k**.

5. Írd ki a szavak közül a többes számú főneveket! Karikázd be a többes szám jelét!

képek, madarak, fészek, eszek, birtok, lapok, utak, órák, árok, rák, fák, mák, patak, titok, sarok, sorok, medvék, kerék, török, bőrök, levelek, látok, patakok, barátok, kertek

6. Pótold a következő mondatokból hiányzó főneveket! Mit neveznek meg ezek a szavak?

Az _____ drága kincs.

A _____ bajt okozhat.

A _____ mulandó.

Nyáron gyakran tikkasztó a _____.

szépség

figyelmetlenség

hőség

egészség

7. Írd ki a szavak közül a főneveket csoportosítva, és karikázd be a többes szám jelét!

élőlény

élettelen dolog

gondolati dolog

varrónő, bátorság, virág, szabadság, tábla, tanító, eladó, gépkocsi, számítógép, állatok, jóság, gyerekek, zsiráf, vonat, kakukk, kanál, lustaság, kislány, anya, játékok, irigység, nagyapa, merészség, ceruzák, könyvek

A FŐNÉV TOLDALÉKAI

1. Írd ki a versből a toldalékos főneveket! A jelet húzd alá színessel, a ragot karikázd be!

FALEVELEK

Száguldanak
szárnyas szelek,
repülnek a
falevelek.

És a fákról
földre szállva
gondolnak a
letűnt nyárra:

fényes napra,
víg madárra,
a sok kedves
cimborára.

Osvát Erzsébet

Már tanultad, hogy a főnevek a mondatban gyakran toldalékot kapnak. Például: *könyv* – *könyvek*, *könyvet*, *könyvből*, *könyvről*, *könyvben*, stb.

2. Toldalékolj a *város* és a *szoba* főneveket a kérdéseknek megfelelően! Négy toldalékos szóval alkoss mondatot!

Mik?

Mit?

Miből?

Hol?

Hova?

3. Írd a főnevek mellé többes számú párjukat!

fa – egér – víz – eper – szó –
fecske – madár – kéz – vödör – tó –

- a) Mondd el, hogyan változott meg a szótól!
b) Gyűjts még két-két szót mindegyik oszlophoz!

4. Pótold a hiányzó főneveket a szólásokban!

Kopog a _____ az éhségtől.

Mindenbe beleüti az _____.

Csöbörből _____ esik.

Nem látja a fától az _____.

orrát

erdőt

vödörbe

szeme

5. Írd ki a versből a **-t** ragos főneveket! Karikázd be a ragot!

ÉBRESZTŐ

Ébresztőt fújnak
füрге rigók;
ledobja kertem a
hótakarót.
Ébred a hóvirág,
körültekint,
meglesi alvó
testvéreit.
Parányi harangja
messzire cseng:

– Tőzike, ibolya,
ne szenderegj!
Salamon pecsétje,
téltemető,
sáfrány és kankalin,
bújj csak elő!
Bőrlevél, jácint,
ébredjetek!
Itt az ÉV reggele:
a kikelet.

Gyárfás Endre

- a) Írd ki a versből a virágok nevét, és kapcsolj hozzájuk **-t** ragot!
b) Keresd meg azt a főnevet, amelyik többes számban áll!

6. Olvasd el a szöveget! Írd ki a főneveket csoportosítva!

toldalék nélküli főnév

toldalékos főnév

összetett főnév

A juh hímje a kos, a fiatal nőtény neve jerke, kicsinye a bárány. A juhtej vitaminokban, ásványi anyagokban gazdag, kiváló sajtot készítenek belőle. A juh húsát szívesen fogyasztják. Beléből régen hegedűhúr készült. Gyapjas szőrzetét a textiliparban használják fel.

7. Másold le a szöveget! Húzd alá a főneveket! Olvasd fel azokat a főneveket, amelyek jelet és ragot is kaptak!

Parkokban és kertekben, erdőn és mezőn növények tömkelege vesz bennünket körül. Földünknek alig van olyan pontja, ahol ne élneek növények. A szárazföldön, a tengerben, a sivatagoktól az esőerdőig minden élőhelyen megtalálhatóak. A hatalmas és változatos növényvilág több mint 350 000 fajból áll.

A -val, -vel, -vá, -vé ragos főnevek

1. Olvasd el a mondatokat! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

A gólya fiókáit **békával, pióccával, hallal, pocokkal, egérral, kígyóval, csigával, sáskával** táplálja.

- Milyen kérdéssel kérdeznél ezekre a szavakra?
- Csoportosítsd írásban a kiemelt szavakat aszerint, hogy magánhangzóra vagy mássalhangzóra végződik a szótó!
- Válaszd le a szótőről a toldalékot függőleges vonallal!

béká|val

hall|al

A kiemelt szavak **-val, -vel** toldalékot kaptak. **Mivel?** kérdésre felelnek.

A -val, -vel toldalék v-je teljesen hasonul a főnév utolsó mássalhangzójához. Például: vízzel

2. Dolgozzatok párban! Csatoljátok **-val,- vel** toldalékot a szavakhoz!

olló	répa	kenyér	tej
holló	cékla	szeder	banán
golyó	alma	lekvár	víz
manó	hagyma	eper	mák
vasaló	óra	vödör	asztal
dió	gólya	tőr	ház

- Figyeljétek meg, mi történt a szóvégi mássalhangzóval a második oszlopban!
- Hogyan változott meg a **-val, -vel** toldalék **-v** hangja a harmadik és a negyedik oszlopban?

3. Toldalékkold ragokkal a főneveket!

-val

-vel

-ból

-ből

könyv	csoki	papír	virág	fazék	pötty
szív	krumpli	eper	kanál	fűzet	dísz

4. Válassz ki négy szót a 3. feladatból, és alkoss velük mondatokat!

5. Olvasd el az *Arany János* költeményéből vett részletet!

Őszbe csavarodott a természet feje,
Dérré vált a harmat, hull a fák levele,
Rövidebb, rövidebb lesz a napnak útja,
És hosszúkat alszik rá, midőn megfutja.

- a) Tegyéél fel kérdést a kiemelt szóhoz!
b) Válaszd le a szótőről a toldalékot! Milyen toldalékot kapott a szó?
6. Írd ki a mondatokból a ragos főneveket csoportosítva!

-val, -vel, -vá ragos főnév

-t ragos főnév

A szamár igénytelen állat: kemény, tüskés füvekkel is beéri. A ráknak öt pár járólába van. Az első pár ollóvá alakult. Kopolyúval lélegzik, de a szárazföldön is sokáig életben marad. Az emlősállatok testét szőr borítja. Tüdővel lélegeznek. Kicsinyeiket az emlőikben képződött tejjel táplálják. A farkas falkában él. Társaival együtt vadászik. Bogarakat, egeret, kígyót, sőt még gyümölcsöt is eszik. Ha éhes, az embert is megtámadja.

7. Olvasd el a verset! Írd ki belőle a **-val, -vel** ragos főneveket!

A TAVASZ

Csipkés rüggyel, madárfüttyel
köszön rám, köszön rád,
s majd egy reggel, ha víg kedvvel
jól megráz egy almafát,
és a fáról, minden ágról
szirmok fellege havaz,
földön-égen csodaszépen
tündöklük fel a tavasz.

Majtényi Erik

- a) Nevezd meg azokat a főneveket, amelyekben megváltozott a toldalék **-v** hangja!
b) Írd ki a versből a többi főnevet is! Karikázd be a toldalékot!

A KÖZNÉV ÉS A TULAJDONNÉV

1. Olvasd el a verset! Írd ki külön a közneveket és a tulajdonneveket!

NÉGYEN UTAZNAK

Buszon ül Ádám,
Peti vonaton,
pattogtat Bálint
csacsifogaton.

Juliska nagy már,
s termetre derék,
ha fölül, hát nyikoroghatsz,
taligakerék!

Buda Ferenc

2. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget!

AZ ALFÖLD

Az Alföld Magyarország legalacsonyabban fekvő tája, jó része lapos síkság. A közepén végigkanyargó Tisza folyó kettéosztja ezt a nagy síkságot: nyugati fele a Duna–Tisza köze, keleti része pedig a Tiszántúl.

A Duna–Tisza köze legnagyobb tája, a Kiskunság nem tökéletesen sík, hanem homokbuckás. Felszínét a szél alakította ilyené. Valaha birkanyájak, marhák legelték itt a fűvet a végeláthatatlan legelőn. Csikósok, gulyások, pásztoremberek, szegénylegények sajátos világa volt ez.

Antalfy Gyula nyomán

- a) Írjátok ki a szövegből a főneveket csoportosítva!

köznév

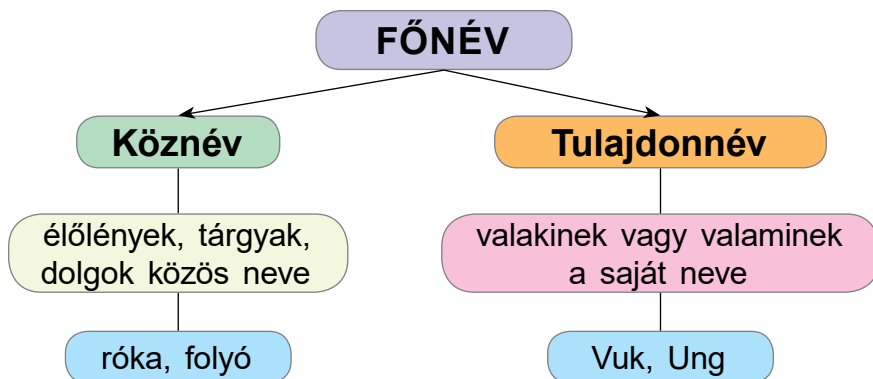
tulajdonnév

- b) Egészítsétek ki az alábbi szabályt!

A tulajdonneveket mindig _____ írjuk.

2. Írd le írott betűkkel a tulajdonneveket! Keresd meg a kakuktkojást!

GÁRDONYI GÉZA, BUDAPEST, BAKONY, BORZSA,
BENEDEK ELEK, KÁRPÁTALJA, WEÖRES SÁNDOR,
ZELK ZOLTÁN, MÁTYÁS KIRÁLY, SZENT LÁSZLÓ,
NAGYVÁRAD, TISZA, BEREKSZÁSZ, DUNA, EGER

3. Olvasd el a verset! Írd ki belőle a közneveket!

A KIS HÁZ LAKÓI

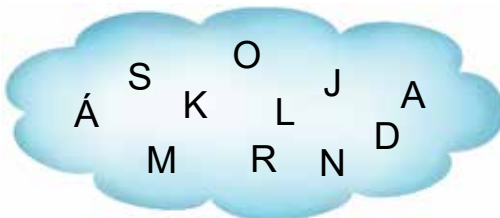
Erdő szélén kicsi ház.
Kicsi házra ki vigyáz?
Hold-bakter a csősze,
hőscincér az őre.

Lakik benne éji lepke, három sovány denevér, keresztspók a gerendán s mind, aki csak belefér:	mezőről jött kiséger, fülesbagoly, csigabiga, bundás pele, fűрге gyík itt lakik most, itt lakik.
--	---

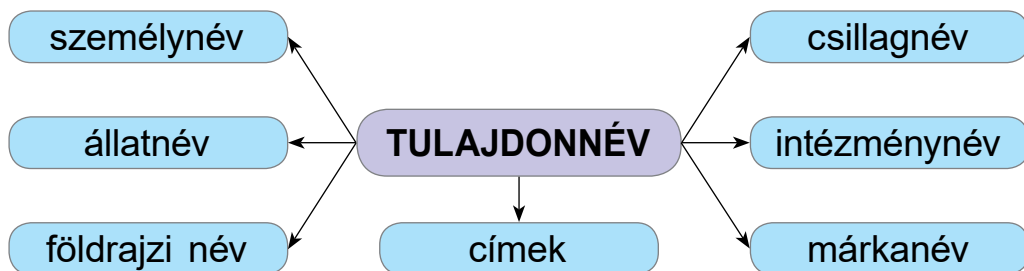
S erdőszéli kis kunyhóban
téli álmod álmodik.

Gazdag Erzsi

- a) Olvasd fel a versből az állatok neveit!
 - b) A felolvasott nevek köznevek vagy tulajdonnevek?
4. Dolgozzatok párban! Alkossatok közneveket és tulajdonneveket a felhőkben levő betűkből, és írjátok le őket két oszlopba!

A TULAJDONNÉV FAJTÁI

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget!

Benedek Elek, a nagy magyar meseíró Kisbaconban született 1859-ben. Ez a település Erdélyben található. Tanulmányait Székelyudvarhelyen, majd Budapesten végezte. Ismert mesekönyvei közé tartozik a *Világszép Nádszálkisasszony*, *Rókáné mézes-mákos kalácsa*, *Az égig érő fa*.

Ő szerkesztette a *Cimbora* című gyermeklapot, amelyben sok neves erdélyi író, költő írása jelent meg.

- Írjátok ki belőle a tulajdonneveket!
- A fenti ábra segítségével állapítsátok meg, hogy a tulajdonnév melyik fajtájához tartoznak!
- Idézzétek fel, milyen történeteket olvastatok Benedek Elektől az előző osztályokban!

2. Keressétek meg a köznevekben elbújt tulajdonneveket! Mondjátok meg, hogy a nevek közül melyek a becenevek!

telek	rozsmaring	szolga	kanna
kábel	bödön	randi	szitakötő

3. Olvasd el a szöveget! Írd ki külön a közneveket és a tulajdonneveket! Karikázd be a toldalékot!

Legközelebbi szomszédunk a világűrben a Hold. Távolsága tőlünk 385 ezer kilométer.

A holdhónap folyamán úgy látjuk, mintha megváltoztatná alakját: keskeny sarlóból teljes koronggá nő, majd újra elfogy. Látszólagos alakváltoztatását az okozza, hogy a Földről megvilágított felének különböző fényei látszanak.

A személynevek

1. Dolgozzatok párban! Rakjátok betűrendbe az írók, költők neveit, és másoljátok le!

Petőfi Sándor, Csukás István, Csoóri Sándor, Arany János, Lázár Ervin, József Attila, Móra Ferenc, Herman Ottó, Kölcsey Ferenc, Kányádi Sándor, Gazdag Erzsi

2. Válogassátok külön a lány- és fiúneveket, majd írjátok le őket betűrendben!

Adél	Borbála	Zsófi	Fanni
Ottó	Csongor	Viktor	László
Tibor	Kincsó	Zalán	Szabolcs
Mária	Bence	Cecília	Panna
Győző	Luca	Ödön	Rozália
Dénes	Hanna	Ilona	Gábor

3. Írd ki a versrészletből a tulajdonneveket!

Lusta fiú de nagyon,
Szetyepotya Péter.
Mire szája kinyílik
jéghideg az étel.

Reggelenként nem lehet
ágyból kivakarni,
ablak alatt neveti
Ili, Pali, Karcsi.

Nemes Nagy Ágnes

- a) A leírt nevek közül melyik a családnév?
 - b) Mely nevek beceneve az Ili, Pali, Karcsi?
4. Írd le osztálytársaid keresztnévét, majd rakd a neveket betűrendbe!
 5. Írd le családod valamennyi tagjának a keresztnévét, és azt is, hogyan becézik őket!

Az állatnevek

1. Írd le az állatokhoz tartozó neveket a példa szerint!

*Barika: b*árány

Tarka

Füles

Cirmi

Bodri

Villám

2. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

A kutya az ember legrégebbi háziállata. Őse a farkas. Ragadozó. A legtöbb kutya hosszú lábú és hosszú farkú. Testét szőr borítja.

Többnyire egyszer fial évente. A kölykök száma kettőtől tizenkettőig terjedhet. A kicsik 4-6 hétig szopnak, majd állati és növényi táplálékot egyaránt fogyasztanak.

Öt magyar kutyafajta van: a puli, a pumi, a komondor, a kuvasz és a magyar vizsla. A kutya idomítható.

Nekem is van egy kuvaszom. A neve Vitéz. A barátom kutyáját Bundásnak hívják, a fajtája komondor.

- Írd ki a szövegből a tulajdonneveket és a kutyafajták neveit!
- Keresd ki a többi köznevet, és olvasd fel!

Az állatok saját nevét is nagy kezdőbetűvel írjuk.

3. A következő beszédes állatneveket *Fekete István* Kele című regényéből vettük. Találd ki, milyen állatokat nevez meg velük az író!

Paták

Vahur

Kele

Mu

Cin

Gege

Szi

Hú

tehén

ló

bagoly

egér

kutya

kígyó

gólya

liba

A földrajzi nevek

1. Olvasd el a szöveget! Másold ki belőle a kiemelt földrajzi neveket!

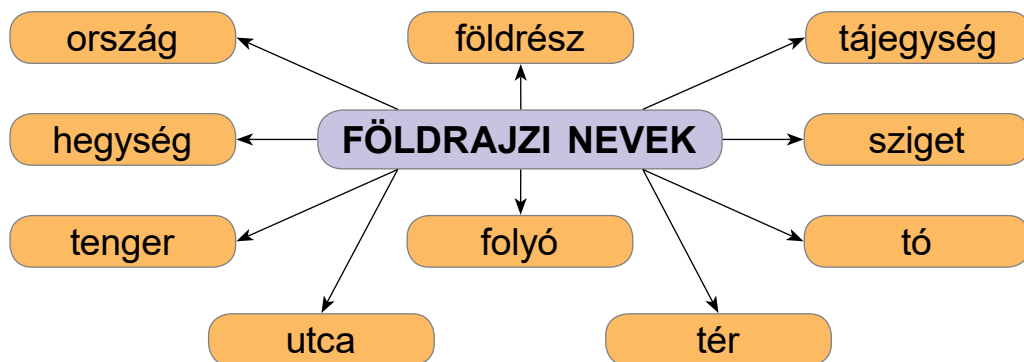
A **Dunántúl** földjét folyók ölelik körül: a **Duna**, a **Dráva** és a **Rába**. Alig lehet úgy kijutni belőle, hogy folyóvízen ne vigyen keresztül az utunk.

A dunántúli országrész legnagyobb síksága a **Kisalföld**.

A síkságot a Rába folyó osztja kétfelé, vizeit összegyűjti és a Dunába vezeti. Termékeny föld ez itt. Mindenféle gabona-mezők, kukoricatáblák, cukorrépaföldek nyújtózkodnak.

A Kisalföld középpontja **Győr** város. Négy folyó – a Rába, a **Rábca**, a **Marcal** és a **Kis-Duna** – összefolyásánál alakult ki. Ezért is hívják Győrt a vizek városának.

Antalfy Gyula nyomán

Az országok, települések, folyók, hegységek, utcák stb. saját neve is tulajdonnév. Ezeket is nagy kezdőbetűvel írjuk.

2. Írd ki a versrészletből a földrajzi neveket!

Csongrád, Makó, Tisza-part
nyár-kezetek kítakart.
Halon éltem hetekig,
himbált a víz Szegedig.

Csoóri Sándor

3. Olvasd el, hogyan csodálta meg Budapestet *Kormos István* mesehőse, *Vackor*, és hol kapott szállást!

Hát még a **Duna!**
Az csak a csuda!
Egyik oldalán, ihol –
Pest,
másik oldalán –
Buda.

Hát még a hegyek!
Gellért-, János-, Szabadság-hegy,
Széchenyi-, Hármashatár-hegy –
belefáradt, aki nézte.

Héjj! Hajj! Hóóóóóóóó!
Jókor kapott szállást éppen
Málna utca huszonhétben
az a pisze kölyökmackó.

- a) Írd ki a mesében található neveket a megadott szempontok szerint!

város

folyó

hegy

utca

- b) Jegyezd meg a fenti földrajzi nevek helyesírását!

4. Írd le, hogy melyik településen és milyen utcában laksz!

5. Dolgozzatok párban! Írjátok a köznevek mellé három-három tulajdonnevet!

utca

tér

város

falu

ország

folyó

6. Versenyezzetek négyes csoportokban! Végezzétek el a következő feladatokat! Az a csoport győz, amelyik a legtöbb helyes választ gyűjtötte össze. Ügyeljete a helyesírásra!

- a) Gyűjtsétek össze a településekhez legközelebb eső folyók és patakok nevét!
b) Gyűjtsétek össze a közeli települések nevét!
c) Gyűjtsétek össze az általatok ismert kárpátjai dombok és hegyek nevét!

7. Másold le a földrajzi neveket, és írd hozzájuk a szókétyákról a megfelelő közneveket!

Kárpátok	Budapest	Tisza	Magyarország
Alpok	Pozsony	Duna	Ukrajna
Mátra	Kijev	Dnyeper	Anglia
Tátra	Técső	Ung	Németország
Bükk	Prága	Latorca	Lengyelország

országok

folyók

hegységek

városok

8. Csoportosítsd a tulajdonneveket!

személy neve

állat neve

földrajzi név

Fekete István, Gellért-hegy, Mátyás, Cirmos, Ungvár, Szamos, Buksi, Móricz Zsigmond, Debrecen, Ráró, Csilla, Európa, Csillag, Eszeny, Fekete-tenger, Lánchíd, Vörösmarty tér, Nagy utca, Tamás, Afrika, Alpok, Pipacs utca, Sára, Kossuth utca, Nagybereg, Pajtás, Szalai Borbála, Bodrog, Bundás, Nóra, Balaton, Börzsöny, Sió, Olaszország, Munkács, Pilis, Lilla

Az utcanevekben az *utca* és a *tér* szavakat kisbetűvel írjuk.

9. Másold le a mondatokat! Húzd alá bennük a földrajzi neveket! Figyeld meg helyesírásukat!

Európa Földünk egyik kontinense (földrésze). Határos az Atlanti-óceánnal, a Jeges-tengerrel, a Fekete-tengerrel és a Földközi-tengerrel. Legnagyobb országa Oroszország. Ukrajna a földrész negyedik legnagyobb országa. Kárpátalja Ukrajna nyugati területe. Határos Magyarországgal, Szlovákiával, Romániával és Lengyelországgal. Kárpátalja legnagyobb városa Ungvár. A város az Ung folyó két partján fekszik. Régi utcanevei: Bercsényi utca, Káptalan utca, Munkácsi utca, Váralja utca. Nevezetes központi tere a Petőfi tér.

10. Gyűjts hat földrajzi nevet!

Bolygók, égitestek neve

1. Olvasd el a szöveget! Írd ki belőle a kiemelt szavakat!

A mi bolygónk, élőhelyünk a **Föld**. A Földön földrészek és óceánok vannak. A Föld otthont, élőhelyet ad a növényeknek, állatoknak, embereknek.

A **Nap** a Földünkhöz legközelebb eső csillag. Földünk életetője. A Nap mozgatja a vizet és a levegőt, biztosítja a Föld számára a fényt és a hőt. Azt is mondjuk: a Nap az időjárás karmestere.

A mi világunk c. tankönyvből

- a) Írd ki a szövegből a többes számú főneveket!
- b) Olvasd fel a ragos főneveket!
- c) Írd ki a tárgyragos főneveket!

A bolygók, égitestek nevét nagy kezdőbetűvel írjuk.

2. Olvasd el a verset! Írd ki belőle az égitestek nevét és a közneveket is!

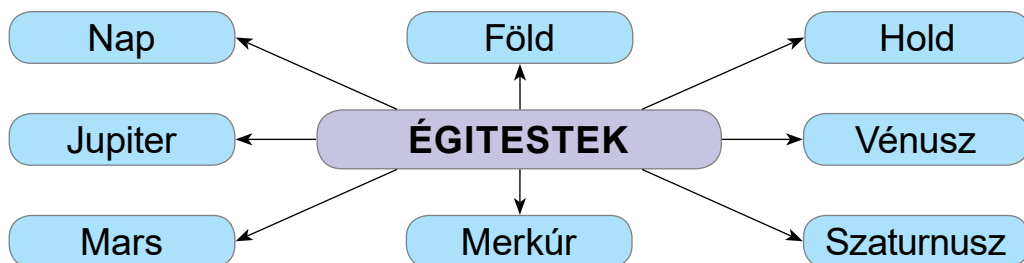
ÖRKÖDŐ CSILLAGOK

Az öreg Hold fönns az égen
már jó messze baktatott,
mire sorban felébredtek
körötte a csillagok.

Tündökölve sziporkáztak
a parányi mécsesek,
talán éppen vetélkedtek,
melyiküknek fénye szebb.
Minden este akkor keltek,
mikor a Nap lebukott,
nem csoda, hogy életükben
sosem látták a Napot.

Szalai Borbála

3. Olvasd el a szöveget!

A FÖLD NAPJA

Egy szép tavaszi estén a Föld születésnapjára készülődött a Naprendszer család. A bolygók már napok óta tervezgették, mivel lephetnék meg testvérüket. Édesanyjuk, a Nap mosolyogva figyelte nyüzsgő csemetéit. Tyúkanyó módjára maga köré gyűjtötte őket, hogy közösen tervezzék meg az ünnepet.

A Föld kistestvérei, Merkúr, Vénusz és Mars izgatott hancúrozással várták az eseményt. A nagyobbak, Jupiter, Szaturnusz, Uránusz és Neptunusz kellő komolysággal szóttek terveiket.

Merkúr mindig az anyja, a Nap szoknyája körül sertepertélt. El nem távolodott volna tőle semmi pénzért! Gondolkodott, mit is adhatna ajándékba, végül felajánlotta kedvenc mágnesét, amivel oda tudott vonzani mindent, ami vasból készült. Vénusz, akit szépsége miatt Esthajnalcsillagnak is neveztek, szintén nagyon kötődött édesanyjához, a Naphoz. Mindig vele kelt, és vele ment aludni. Ő azt határozta el, hogy napfelkelte előtt szelíden ébresztgeti a Földet, este pedig, napnyugta után mesével altatja el. Mars azt javasolta, hogy célba dobó versenyt rendezzenek a tiszteletére, de ezt a Nap leszavazta, mert túl veszélyesnek találta.

Orgoványi Anikó

- a)** Írd ki a szövegből az égitestek neveit!
- b)** Húzd alá azokat az égitesteket, amelyek kisebbek a Földnél!
- c)** Nézz utána, mikor van a Föld napja!

Az intézmények neve

1. Figyeld meg az alábbi intézménynevek helyesírását!

Magyar Tudományos Akadémia
Országos Széchényi Könyvtár
Magyar Nemzeti Múzeum
Területi Honismereti Múzeum
Nagyberegi Református Líceum
Ungvári Nemzeti Egyetem
Székely Nemzeti Múzeum

Az intézmények saját nevében az és kivételével mindegyik szót nagy kezdőbetűvel írjuk.

2. Keresd meg a következő szövegben az intézményneveket! Írd le őket! Próbáld meghatározni, melyik csoportba tartoznak a felsoroltak közül!

oktatási intézmény

bank

hivatal

Családunk Ungváron lakik. Reggelente szüleim és testvéreim rohannak a munkahelyükre. Édesanyám pénztáros az Eximbanknál. Édesapám tanár a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A néném fizikus a Munkácsi Szent István Líceumban. Bátyám az Ungvári Járási Tanács informatikusa. Öcsém a Katica óvodába, én pedig az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Magyar Tannyelvű Középiskolába járok.

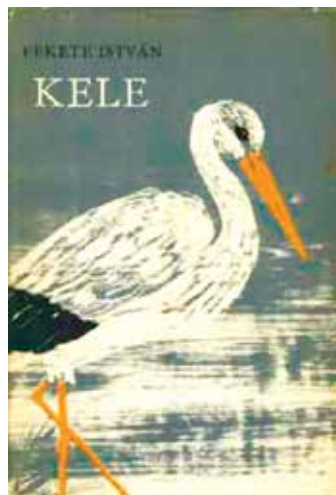
3. Másold le az intézményneveket írott betűkkel!

NAGYDOBRONYI REFORMÁTUS LÍCEUM, BEREKSZÁSZI 4. SZÁMÚ KOSSUTH LAJOS KÖZÉPISKOLA, UNGVÁRI ZÁDOR DEZSŐ ZENEMŰVÉSZETI SZAKISKOLA, NYÍREGYHÁZI MŰVÉSZETI SZAKGIMNÁZIUM ÉS TECHNIKUM, BEREKSZÁSZI BETHLEN GÁBOR MAGYAR GIMNÁZIUM, KÁRPÁTALJAI MEGYEI MAGYAR DRÁMAI SZÍNHÁZ, KÁRPÁTALJAI MEGYEI NÉPRAJZI MÚZEUM

A címek

1. Olvasd el a szöveget!

Fekete István regényeiben a természet szeretete tükröződik. Legtöbb könyvét állatokról írta. Regényeinek címe is gyakran állatnév. Ilyen például a *Csí*, *Kele*, *Vuk*, *Bogánacs*, *Hú* című regénye. Ha kedvet kaptál az olvasáshoz, kölcsönözd ki az iskolai könyvtárból a természetbarát író *Tüskevár* és *Téli berek* című regényét! Sok szép élményben lesz részed, ha elolvasod őket.

a) Írd ki a fenti szövegből a tulajdonneveket csoportosítva!

könyv címe

személynév

b) Nézz utána, melyik állatról szól a *Bogánacs* és a *Csí* című könyv!

2. Figyeld meg, hogy mi mindennek lehet címe! Írj mindegyik cím mellé még egyet!

Újság, folyóirat címe: Dörmögő Dömötör, Irka

Vers címe: Kutyatár, Buba éneke

Mese címe: Három kívánság, A kolozsvári bíró

Népdal címe: Érik a szőlő, A csitári hegyek alatt

Címe van a filmeknek, színdaraboknak, festményeknek, zeneműveknek, rádió- és tévéműsoroknak.

**A címeteket nagy kezdőbetűvel írjuk.
A folyóiratok címében az és kivételével minden szót nagybetűvel írunk.
Például: *Élet és Tudomány***

Pál Lénárd: Ősz

3. Gyűjts az olvasókönyvedből három verscímet és három mesecímet!

A márkanévek

1. Figyeld meg, milyen édességek láthatók a boltok polcain!

A képeken különböző édességek márkanévét látjátok.

2. Sorold fel, milyen csokis márkanéveket ismersz még! Mondd meg, melyik a kedvenced, és miért!
3. Másold le csoportosítva a márkanéveket!

4. Írd le a fenti csoportok alapján kedvenc márkáid nevét! Indokold meg választásodat!

A márkanéveket nagy kezdőbetűvel kell írni.

5. Figyeld meg és írd le, milyen márkájú elektronikai eszközök, tisztítószeres és ételek találhatóak otthonotokban!
6. Másold le csoportosítva a tulajdonneveket!

intézmény neve

címek

márkanév

Kölcsey Ferenc Középiskola, Audi, Himnusz, Amodent, Nemzeti Színház, Irka, Kiscserkész, Pepsi-Cola, Kolontos Palkó, Cimborá, Ariel, Fiat, Zeneakadémia, Buba éneke, Sony

A FŐNEVEK HELYESÍRÁSA

1. Pótold a hiányzó **j** vagy **ly** betűt a főnevekben!

za__, korcso__a, he__esírás, veszé__, sa__t, a__án-
dék, bé__eg, gereb__e, ká__ha, tala__, tava__, hógo__ó,
to__ás, szabá__, úrha__ó, __égpá__a, osztá__, a__tó

2. Keress példákat a mondatokban a megadott főnevekhez!

tulajdonnév

-t ragos főnév

ly-os főnév

hosszú ó, ő a főnév végén

A rák csigákat, kagylókat, férgeket, növényeket eszik.

Erdő, mező lakói szenvednek a tikkasztó hőségtől.

Ungvár felett sűrű pelyhekben hull a hó.

Budapesten a Duna folyón sok városnéző hajó úszik.

Sok turistát vonz Kárpátalja nevezetessége, a Szinevéri-tó.

A bagoly, a karvaly, a sólyom, az ölyv ragadozó madár.

A kassai székesegyházban található II. Rákóczi Ferenc sírhelye.

3. Dolgozzatok párban! Pótoljátok a szavakból hiányzó hosszú egy-
jegyű és hosszú kétjegyű mássalhangzókat!

vi__ám, sziva__ú, szalo__a, kö__es, ga__, pö__ös, ve__ő,
csö__ség, a__ony, tü__ent, u__ong, re__el, me__ezet,
e__enőrző, kö__, vi__an, ku__ancs, ö__eg, kö__ű, di__e

a) Válogassátok ki a főneveket, és írjátok be a füzetbe!

b) A hosszú egyjegyű mássalhangzókat húzzátok alá zöld színnel,
a hosszú kétjegyű mássalhangzókat kékkel!

4. Másolás közben pótold a főnevek végén a magánhangzót!

er__, haj__, szell__, vasal__, varj__, od__, bet__, gyűsz__,
tan__, terít__, mosd__, televízi__, kap__, fal__, dar__, fés__,
any__, gyan__, erd__, vessz__, gyűr__, szűr__, sepr__,
esk__, men__

A NÉVELŐ

1. Olvasd el a szöveget! Figyeld meg, milyen szavakhoz kapcsolódnak a kiemelt szavak!

Nyugtalanul aludt éjszaka **a** bükkfa. Nem is aludt jóformán, csak sóhajtozott. Alig várta, hogy megvirradjon, hogy szétnézessen **a** tájon.

– Bikmakk, bikmakk! – ébredtek **a** mókusok is vígan ugárdozva.

Maga alá tekintett **az** erdő. S hát mit kellett látnia: csupa frissen hullott bükkmakk **az** avar! Annak örültek úgy **a** mókusok.

S **az** erdő látta, hogy magányos társa, **a** tölgy is, amott **a** tisztáson, tanácstalanul tekint körül.

Kányádi Sándor nyomán

2. Írd ki a kiemelt szavakat az utánuk álló főnevekkel együtt!

Egy tölgyfa a mogyoróbokor alá hullatta **a** makkját. **A** mogyoróbokor megkérdezte tőle:

– Talán bizony kevés **a** hely **az** ágaid alatt? Hullasd inkább puszta helyre **a** makkodat. **Az** én hajtásaimnak is szűk **a** hely, s magam sem vetem **a** földre mogyoróim, **az** embereknek adom.

Lev Tolsztoj nyomán

A főnevek előtt álló **a**, **az**, **egy** szavakat **névelőnek** nevezük.

A névelő lehet **határozott**: **a**, **az**; vagy **határozatlan**: **egy**.

3. Másold ki *Sulyok Gizella* verséből a határozott névelős főneveket a névelővel együtt, csoportosítva! Figyeld meg, mikor **a** és mikor **az**!

Hosszú árnyat
lép az alkony,
nyulat rejt
a bokor árnya.

Zörren az ág,
hullik a gyöngy,
cinke száll a
téli ágra.

Mássalhangzóval kezdődő főnév előtt **a** határozott névelőt, magánhangzóval kezdődő főnév előtt **az** határozott névelőt használunk. Például: *a könyv, az asztal*

Személyek, városok, országok neve elé ritkán teszünk névelőt.

4. Javítsd ki a hibásan használt névelőket!

A barátom szeret kirándulni.

A Tamás megint elkésett az óráról.

A városban holnap nagy ünnepség lesz.

A Munkács nagyon szép város.

Az emberek szeretik a szórakoztató műsorokat.

A Magyarország fővárosa Budapest.

Az Amerikai Egyesült Államok gazdag ország.

5. Figyeld meg, hogyan változik az ige személyragja, ha határozott vagy határozatlan névelőt használunk!

Olvasok egy mesét.

Olvasom a mesét.

Zsófi *elővett egy* tányért.

Zsófi *elővette a* tányért.

Hozol holnap *egy* almát?

Holnap elhozod *az* almát?

Azokban a mondatokban, amelyekben az **egy** határozatlan névelőt használtuk, nem tudjuk pontosan, hogy melyik meséről, tányérról és almáról van szó.

Azokban a mondatokban, amelyekben az **a, az** határozott névelőt használtuk, egy meghatározott meséről, tányérról és almáról van szó.

6. Pótold a mondatokban a hiányzó névelőket!

Holnap __ barátnőmmel __ állatkertbe megyünk. Meg szeretnénk nézni __ állatkert legújabb lakóját. __ kiselefánt __ múlt héten született. Nemrég __ pandát és __ koalát vásárolt __ állatkert. Felkeressük __ madárházat is. Kedvenc madaram __ kanári, de szeretem __ papagájokat és __ ragadozó madarakat is.

A NÉVUTÓ

1. Olvasd el a verset! Figyeld meg, milyen szófajú szavak után állnak a kiemelt szavak!

HOVA BÚJT AZ ÁRNYÉK?

János, Panna bandukol a réten,
tanakodnak, hova bújt az árnyék délben?

Gesztenyefa tetejére,
fűz odvába,
ürgelyukba, kazal **mögé**,
házpadlásra?

Fű **közé** vagy eresz **alá**,
gémeskútba,
csősz zsebébe, csigaházba,
kéménylyukba?

Amíg mennek, Jani, Panna, s tanakodnak,
az árnyékok mindenünnen előbújnak.

Tarbay Ede

- a) Írd ki a kiemelt szavakat az előttük álló főnevekkel együtt! Tegyéél fel kérdést hozzájuk!
- b) A szavak közül melyiket tudnád helyettesíteni ragos főnévvel?
- c) Írd ki a **hová?** kérdésre felelő toldalékos főneveket is!

A főnév után álló *mögé*, *közé*, *alá* szavakat **névutóknak** nevezzük.

A névutó a főnév után áll, és a főnévvel együtt kifejezhet helyet vagy időt. Például: *asztal alatt, úszás után*

A főnevet és a hozzá tartozó névutót különírjuk.

2. Írd le a névutókat a megfelelő kérdések alá!

Hol?

Hová?

Honnan?

mellé, körül, túl, közül, fölé, után, elé, előtt, mögöl, alá, fölött, mögé, között, mellől, elől, felől, mellett

- 3.** Olvasd el a *Fekete István* regényeiből vett mondatokat! Keresd meg a névutós főneveket, és írd ki őket!

Lutra vándorolt felfelé, közben többször megállt, néha a víz alatt, néha a víz felett, és hallgatózott, hogy mit mond a patak.

A nyárfa alatt és a bodza körül halk szöszmötölés és ág-tördelés kezdődött, aztán sietve egész öltre való ágat hozott az ember. Ekkor az egyik legény elindult a kocsí mögé az árnyékba.

Matula szokatlanul sietve jött, s amikor megállt a konyhá előtt, csak Csikasz üdvözölte. Matula a kalapja felé bökött.

A bagoly most már kényelmesebben szárnyal a falu felé, bár lenéz az egyik zsombék mellé, ahol egy róka hasal.

- 4.** Egészítsd ki a névutókat a megfelelő betűkkel! Az **a)** sort magánhangzóval, a **b)** sort mássalhangzóval!

a) mög__l, nélk__l, mell__l, kereszt__l, fel__l, el__tt, al__l

b) fölö__, közö__, melle__, mia__, mögö__, helye__, ala__

- 5.** Válaszolj névutós főnevekkel az alábbi kérdésekre! Válogass a szókérttyákról!

Hol áll a tanuló felelés közben?

Hol van a tanár asztala?

Hol ül Dani?

Hol áll a szekrény?

Hol van a fűtőtest?

a padok mögött

a tábla előtt

az ablak alatt

az ablak mellett

a tábla mellett

- 6.** Írd le a névutós szerkezeteket! Húzd alá a névutókat! Négyet foglalj mondatba!

ebéd előtt

kályha mögött

barátainkkal együtt

vacsora után

szék alatt

baleset miatt

kert felé

felhő fölött

édesség helyett

fejfájás ellen

betegség miatt

padok között

A MELLÉKNÉV

1. Olvasd el a versrészletet! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Kék a nyíló len virága,
szitakötő **fényes** szárnya,
búzavirág **cakkos** szirma –
s csészémen is **kék** a minta.
Kék a szilva, kék a kökény,
kishúgomon kék a kötény.
S tán a kék ég festékcseppje
csöppent a kék nefelejcsre...

Szalai Borbála

- a) Mondd meg, mit neveznek meg a kiemelt szavak!
- b) Tegyéél fel kérdést hozzájuk!
- c) Írd ki a kiemelt szavakat azokkal a szavakkal együtt, amelyekhez tartoznak!
- d) Írd ki a minta alapján a vers többi sorából is a tulajdonságot jelölő szavakat azokkal a szavakkal együtt, amelyekkel szókapcsolatot alkotnak!

kék szilva

- e) Gyűjts **milyen?** kérdésre felelő szavakat a fenti képről!

Azokat a szavakat, amelyek élőlények, élettelen dolgok tulajdonságát fejezik ki, melléknévnek nevezzük.

Kérdései: *milyen?*, *melyik?*, *mekkora?*

Például: *szép*, *nagy*, *nagyobbik*

2. Másold le a verset, majd húzd alá a mellékneveket! Mondd meg, mely szavak tulajdonságát nevezik meg!

Kapuban zörget a tél szele,
ilyenkor édes a vadkörte, berkenye,
savanyú az egész éven át,
csak ha dér csípte meg, ontja lágy zamatát.

Weöres Sándor

3. Olvasd el a szöveget!

A macska karcsú, nyúlánk testű házi-állat. Feje gömbölyded, nyaka rövid, farka hosszú. Testét selymes szőr fedi. Lábai éles karmokban végződnek. Bajusza a tájékozódásban segíti. Hallása jó, éjjel is kitűnően lát.

Ragadozó állat. Tápláléka: hús, hal, tej, madarak, apró rágcsálók. Ha elégedett, dorombol. A hím állat a kandúr. A nőstény 2-8 cicát hoz a világra.

- a) Írd ki a szövegből a tulajdonságot jelentő szavakat!
- b) Írd le a minta alapján, mivel táplálkozik a macska!

hússal

- c) Milyen toldalékot tettél a leírt szavakhoz?
- d) Mondd el, hogy néz ki a képen látható macska!

4. Dolgozzatok párban! Írjátok le betűrendben a szavakat! Versenyeztek, ki jegyzett meg többet belőlük!

édes, savanyú, keserű, jó, finom, vizes, poros, híres, hús, szép, olcsó, középső, lusta, utolsó, egyszerű, száraz, könnyű, lassú, nagy, hosszú, nedves, kicsi, rossz, illatos, síkos, kitűnő, szorgalmas, első, rövid, nehéz, kedves

- a) Írjátok ki a szavak közül az ellentétes jelentésű mellékneveket!
- b) Keressetek a szavak között rokon értelmű mellékneveket, és alkossatok velük mondatokat!

5. Ugyanaz a melléknév hiányzik mindegyik szólásból. Melyik?

- _____ kanállal evett.
- _____ fába vágta a fejszójét.
- _____ lábon él.
- _____ port vert fel.

- a) Nézz utána az interneten, hogy mit jelentenek ezek a szólások!
- b) Az egyik szólást próbáld lerajzolni! Társaid találják ki, melyikről van szó!

A MELLÉKNÉV FOKOZÁSA

1. Másold le a versrészletet! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Szép a tavasz és szép a nyár is,
de **szebb** az ősz s **legszebb** a tél,
annak, ki tűzhelyet, családot,
már végképp másoknak remél.

József Attila

A *szép*, *szebb*, *legszebb* melléknevekkel a tulajdonságok különböző mértékét jelöljük.

2. Olvasd el a szöveget! Írd ki belőle a mellékneveket! Karikázd be a fokjelet!

A pulyka a tyúknál nagyobb háziszárnyas. Tollazata színes és díszes. Feje és nyaka tollatlan, bibircsókös. Tojással szaporodik. Tojásai nagyok, szeplősek, étkezésre nem használják. Húsáért tenyésztik. Lába bőréből pénztárcát készítenek.

A házikacsa kisebb a házilúdnál. Tolla vastag, többnyire fehér színű. Csőre és lába sárgább, mint a tyúké. Finom húzáért és májáért tenyésztik.

3. Írd ki a mellékneveket a közmondásokból! Karikázd be a középfok jelét, és húzd alá a felsőfok jelét!

Jobb okosnak lenni, mint hősként dicsekedni.

Az egyenes út a legrövidebb.

Fényes ígéretnek kevesebbet higgy.

Ha a szépnél nem lenne szebb, még elbízhatná magát.

Hazának füstje is kedvesebb, mint idegen országnak tüze.

4. Pótold a hiányzó szavakat a közmondásokban! Magyarázd meg a közmondások jelentését!

Mindenütt jó, de _____ otthon.

_____ a füstje, mint a lángja.

_____ ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.

_____ a szép, ha magát nem ismeri.

A MELLÉKNEVEK HELYESÍRÁSA

1. Dolgozzatok párban! Az alábbi szavak közül másoljátok le a mellékneveket csoportosítva! Versenyezzetek, ki tud elmondani minél többet emlékezetből!

j

ly

terebélyes, veszélyes, szomjúság, rejtély, gömbölyű, sajtos, jeges, helyes, zajos, vajas, súly, májas, ujj, új, lyukas, súlyos, homályos, pajkos, mély, olaj, furulya

2. Másolás közben pótoljátok a melléknevekből hiányzó magánhangzókat!

apr__	küls__	savany__	gyönyör__
bord__	fels__	hossz__	keser__
als__	bels__	szomor__	nagyszer__

- a) Egészítsétek ki az oszlopokat két-két melléknévvvel!
b) Válasszatok ki négyet a szavak közül, és írjatok velük egy-egy mondatot!

A melléknév végén az -ó, -ő, -ú, -ű mindig hosszú.

3. Írd le elválasztva a következő mellékneveket!

legjobb, legolcsóbb, legelevenebb, legaranyosabb, legéde-
sebb, legkiválóbb, legszebb, legnagyobb, legeredetibb

4. Pótold a hiányzó mássalhangzót a fokozott melléknevekben!

ki__ebb	hango__abb	leggyor__abb
fri__ebb	legoko__abb	legme__ebb
la__úbb	legho__abb	legillato__abb

5. Alkoss az alábbi szavakból összetett mellékneveket!

AZ **-i** KÉPZŐS MELLÉKNEVEK

1. Olvasd el a következő mondatokat!

Verecke fontos magyar történelmi emlékhely. A **vereckei** emlékmű a magyar honfoglalásnak állít emléket.

Munkács Kárpátalja második legnagyobb városa. Zrínyi Ilona hőiesen védte a **munkácsi** várat az osztrák túlerő ellen.

Visk gazdag történelmi múltú település a Tisza partján. Az egykori **viski** gyógyfürdőt Kölcsey Ferenc is látogatta.

a) Figyeld meg, hogy a kiemelt szavak közül melyik felel a **mi?** és melyik a **milyen?** kérdésre!

b) Másold ki a **milyen?** kérdésre felelő kiemelt szavakat!

Ezeket a szavakat főnévből képeztük az **-i** képzővel.

Talán már hallottál róla, hogy a megőrzésre méltó egyedülálló magyar nemzeti értéket *hungarikumnak* nevezünk.

2. Írd le a felsorolt hungarikumokat! Karikázd be az **-i** képzőt! Mondd meg, hogy a képeken mely hungarikumok láthatók!

csabai kolbász

tokaji aszú

kalocsai fűszerpaprika

makói hagyma

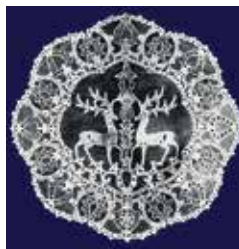
halasi csipke

hollóházi porcelán

karcagi birkapörkölt

bajai halászlé

tiszai halászlé

3. Sorolj fel olyan kárpátaljai magyar értékeket, amelyek szerinted méltóak lennének a hungarikum címre! Húzd alá bennük az **-i** képzős mellékneveket!

4. Válaszd ki az **-i** képzős melléknevet a következő szavak közül!

udvari, zokni, asztali, ázsiai, csoki, tepsi, égi, Peti, varrni, kézi, beregi, veri, hazai, keni, budapesti, vidéki, baráti

A SZÁMNÉV

1. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a képet, majd végezzétek el a feladatokat!

- a) Számoljátok meg, hány játék van rajta összesen!
 - b) Számoljátok meg, hány könyv van!
 - c) Hány egyforma színű játékot láttok?
 - d) Gyűjtsetek szavakat a képről!
 - e) A szavak és a számok segítségével alkossatok mondatokat!
2. Olvasd el Weöres Sándor versét! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

KACSA-ÚSZTATÓ

Tó vize, tó vize csupa nádszál,
egy kacska, **két** kacska oda-császkál,
sárban **ezer** kacska bogarászik,
reszket a tó vize, ki se látszik.

A kiemelt szavak megnevezik a kacsák számát, mennyiségét. Ezeket **számneveknek** hívjuk.

A számnév élőlényeknek, élettelen dolgoknak a számát, mennyiségét és a sorban elfoglalt helyét kifejező szófaj.
Kérdései: *mennyi?, hány? hányadik?*
Például: 2, *kettő*, 1000, *ezer*, 3., *harmadik*

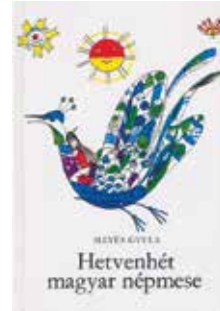
A számokat betűkkel és számjegyekkel is jelölhetjük.

3. Keresd meg a szövegben a számneveket, és írd ki őket!

Február az év második hónapja. Míg a többi hónap 30 vagy 31 napból áll, neki elég 28 is. Legfeljebb az úgynevezett szökőévekben toldja meg egy nappal. Gondoljátok el, ha valaki február 29-én születik, csak négyévenként van születésnapja!

4. Keresd meg a következő mesecímekben a számneveket!

A három kívánság
A tizenkét zsvivány
A három selyp lány
A négy vándor
A három dió
A tizenkét holló
Hetet egy csapásra

5. Válaszolj a következő kérdésekre számokkal!

Hány testvéred van?
Hány éves vagy?
Hányan vagytok az osztályban?
Hányadik padban ülsz?
Hány órád van egy nap?
Hány órakor szoktál lefeküdni este?
Hány órakor ébredsz fel reggel?

6. Írd ki a számneveket *Weöres Sándor* verséből! Írd le a számneveket számjegyekkel is!

A KUTYA-TÁR

Harap-utca három alatt
megnyílt a kutya-tár,
síppal-dobbal megnyitotta
Kutyafülű Aladár.
Kutya-tár! Kutya-tár!
Kutyafülű Aladár!

Húsz forintért tarka kutya,
tízért fehér kutya jár,
törzs-vevőknek öt forintért
kapható a kutya már.
Kutya-tár! Kutya-tár!
Kutyafülű Aladár!

A SZÁMNÉV FAJTÁI

1. Olvasd el a következő mondatokat!

Az újszülött panda vak, csaknem teljesen csupasz, és **15** dekagramm sincs. A kicsi gyorsan nő: **egy** hónapos korára kinő a szőre, és már jól kivehető rajta a kifejlett állatokra jellemző mintázat. **Két** héttel később kinyílik a szeme.

Egy felnőtt afrikai elefánt ormányával együtt **nyolc** méter hosszú. A tömege a **hét** tonnát is eléri. Ormánya **két** méter hosszú. Egy nap alatt **rengeteg** vizet iszik.

Az *egy*, *két*, *nyolc*, *hét* szavak pontosan megnevezik a számot, a mennyiséget. Ezek **határozott** számnevek.

A *rengeteg* szó nem fejez ki pontos mennyiséget. Azt jelenti, hogy nagyon sok vizet iszik az elefánt, de nem tudjuk, hogy pontosan mennyit. Ez **határozatlan** számnév.

A **határozott számnév** pontosan megnevezi a számot, mennyiséget.

A **határozatlan számnév** nem nevezi meg pontosan a számot.

2. Csoportosítsd jelentésük szerint a következő számneveket!

határozott számnév

határozatlan számnév

hét, kevés, kettő, néhány, tizenöt, ezer, rengeteg, harmincöt, ezernyolcszáznyolcvennyolc, sok

3. Írd ki a határozatlan számneveket a közmondásokból!

Sok kéz hamar kész.

Többet ésszel, mint erővel.

Több nap, mint kolbász.

Aki sokat markol, keveset fog.

Kevésből lesz a sok.

Többhöz mindig több kell.

Sok kicsi sokra megy.

Sok beszédnek sok az alja.

Ki a kicsit nem becsüli, az a sokat nem érdemli.

A HATÁROZOTT SZÁMNÉV FAJTÁI

1. Olvasd el az alábbi szöveget! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

MIÉRT NÉGY HÉT VAN EGY HÓNAPBAN

Sok ember nem tudja, hogy az idő számítása az égitestekkel történik. A hét a Hold alakjának változásával kapcsolatos. A Hold **négy** különböző alakot mutat. Megkülönböztetünk újholdat, első **negyed**et, teliholdat, utolsó negyedet. Első és utolsó negyedkor csak negyed Hold látható. Ezek az átváltozások éppen hetenként következnek egymás után. A **negyedik** hét végén minden kezdődik előlről. Ennyi idő alatt kerüli meg a Hold a Földet. Ez az idő a holdhónap. A valódi hónap egy-két nappal hosszabb, de mindig kevesebb öt hétnél.

A *négy*, *negyed*, *negyedik* szavak számnevek. A *négy* pontos számot, mennyiséget jelöl. A *negyed* az egésznek egy részét fejezi ki. A *negyedik* a sorban a negyedik helyet jelöli.

A határozott számnévnek három fajtája van:
tőszámnév, **törtszámnév** és **sorszámnév**.

A számnevek egy része mennyiséget fejez ki. Ezek a *tőszámnévek* és a *törtszámnévek*.

A **tőszámnévek** az egész számot nevezik meg (*négy*), a **törtszámnévek** az egész számok törtrészét jelölik (*negyed*). A számnevek másik csoportja sorrendi helyet jelöl ki. Ezek a **sorszámnévek** (*negyedik*).

2. Képezz törtszámnéveket és sorszámnéveket a tőszámnévekből! Négy szóval alkoss mondatot!

törtszámnév

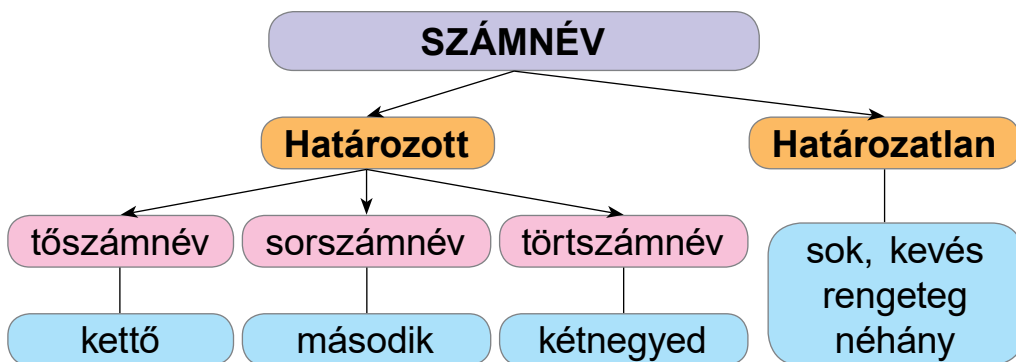
sorszámnév

három

öt

kilenc

tizenöt

3. Olvasd el a szöveget! Írd ki belőle a tőszámneveket!

Ötvennégy éve lakom ezen a bolygón, de eddig még csak **háromszor** zavartak. **Először** huszonkét éve egy cserebogar; isten tudja, honnét pottyant ide. Iszonyatos zajt csapott, úgyhogy négy hibát is ejtettem a számadásban. **Másodszor** tizenegy esztendeje köszvényrohamot kaptam. Keveset mozgok, nincs időm lófrálni; én komoly ember vagyok. **Harmadszor** pedig most.

A hatodik bolygó **tízszerte** nagyobb volt. Egy öregúr lakott rajta és óriási könyvet írt!

Saint-Exupéry: A kis herceg

A számnevek toldalékolhatók (**ötször**), néhány határozatlan számnév fokozható (**kevés, kevesebb, legkevesebb**).

- Olvasd fel a sorszámnevet és a határozatlan számnevet!
- Írd ki a szövegből a kiemelt szavakat! Válaszd le a szótőről a toldalékot! Figyeld meg, milyen ragokat kaptak a számnevek!

4. Kapcsolj toldalékot az alábbi számnevekhez!

hét	-szor	-szer	-ig
húsz			
háromszáz	-kor	-an	-en
ezer			

5. Írd le a *kevés* és a *sok* számnevek középfokú és felsőfokú alakját!

alapfok *középfok* *felsőfok*

A SZÁMNEVEK HELYESÍRÁSA

1. Figyeld meg az alábbi számneveket!

számjegyekkel

betűkkel

1568

ezeröttszázhatvannyolc

2000

kétezer

2001

kétezer-egy

5000

ötezer

A számneveket számjegyekkel és betűkkel is jelölhetjük.

2. Írd le számjegyekkel az alábbi számneveket!

kétszázöt

ezerkilencszázötvenhárom

hatvanhárom

tízezer

százezer

négyszázharmincöt

négyezer-egy

harminchárom

A betűvel írt számneveket kétezerig egybeírjuk.

Például: *harmincöt, ezerkilencszázkilencvenkilenc, kétezer*

Kétezer felett a számneveket kötőjellel írjuk.

Például: *kétezer-egy, háromezer-nyolcszázhatvankettő*

A kerek egész számokat kétezen felül is egybeírjuk.

Például: *ötezer, tízmillió*

3. Egészítsd ki a következő mondatokat számnevekkel! A számokat betűvel írd!

Egy évben _____ hónap van.

A _____ hónap a december.

Egy évben _____ hét van.

Egy év _____ napból áll.

Minden _____ év szökőév.

A szökőévben _____ nap van.

4. Alkoss mondatokat az alábbi szavakkal!

tíz, kétszázöt, tizenöt, tizenhét

húsz, kétszázharmincöt, huszonhárom, huszonöt

5. Figyeld meg a toldalékolt számnevek helyesírását!

tőszámnevek

ötre 5-re
héttel 7-tel
húszból 20-ból

sorszámnevek

ötödikre 5.-re
negyedikbe 4.-be
tizedikről 10.-ről

A számjeggyel írt sorszámnevek után pontot teszünk.

6. Írd le a számneveket számjegyekkel! Ügyelj a helyesíráásra!

harmadik, tizenkettő, ezerkilencszáz, háromezer, ötödik, huszonnégy, háromszázötvenhat, huszonkettedik, hatvanhetedik, százharminchét, ötszázszáznegyvennyolc

7. Másold le a mondatokat! A számneveket számjegyekkel írd!

A hetedik emeleten lakom.

A hetedikről szép kilátás nyílik a parkra.

Huszonötből vegyél el kilencet.

A testvérem harmadikba jár.

Reggel nyolckor kezdődik a tanítás.

8. Másold le a mondatokat, húzd alá az **egy** számnév toldalékos alakjait!

A jobb tanulók egytől egyig megoldották a feladatokat!

A sportoló egyre jobb eredményeket ért el.

Senkinek sem sikerült egyből eltalálnia a célt.

Ami egyszer sikerült, máskor is sikerülhet.

Ne írd egybe a főnevet a névutóval!

A múltkor két góllal kikaptunk, de most egygel vezetünk.

A sok próba során a táncsoport szinte egygé vált.

Az **egy** számnév toldalékos alakjaiban röviden írjuk a **gy**-t. Például: *egyre, egytől, egyig, egyből, egyszer, egybe*
Kivétel a **-vel** és a **-vé** toldalékos szóalak: **eggyel, egygé**.

9. Válassz ki négy szót a fenti példák közül, és foglald őket mondatokba!

A KELTEZÉSEK HELYESÍRÁSA

1. Figyeljétek meg, hányféleképpen írhatjuk a keltezéseket!

2021. szeptember 1. 2021. szept. 1.

2021. 09. 01. 2021. IX. 1.

2. Figyeljétek meg, hogyan változik a keltezés, ha a napot jelölő szám után toldalékot kapcsolunk!

2021. szeptember 1-én 2021. szeptember 1-jén

2021. szeptember 1-je

3. Pótold a hiányzó pontokat a keltezésekben! Mondd meg, mi jut eszedbe ezekről a dátumokról!

2021 szeptember 1-jén 2020 december 25

1956 október 23 1848 március 15-e

4. Kapcsolj ragokat a számnevekhez!

-val -vel -ból -ből -szor -szőr -szer

egy tíz húsz nyolc huszonöt kevés sok

5. Jegyezd meg, hogy írjuk a római számokat!

1 – I 6 – VI

2 – II 7 – VII

3 – III 8 – VIII

4 – IV 9 – IX

5 – V 10 – X

6. Írd le a következő ismert költők és írók születési dátumát minden lehetséges módon!

Gárdonyi Géza 1863. augusztus 11-én született Agárdon.

Weöres Sándor születési helye és ideje: Szombathely, 1913. VI. 22.

Kányádi Sándor Nagygálambfalván született 1929. május 10-én.

József Attila születési helye és ideje: Budapest, 1905. 04. 11.

7. Írd le saját születési dátumodat minden lehetséges módon!

A NÉVMÁS

1. Olvasd el a meseregény részletét! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

– **Én** pedig a csillagokat birtoklom, mert előttem soha senki nem gondolt rá, hogy birtokolja **őket**...

– De **te** nem szedheted le a csillagokat!

– Azt nem. De bankba tehetem őket.

– Az meg mit jelent?

– Azt jelenti, hogy felírom egy darabka papirosra a csillagaim számát; aztán **ezt** a papírdarabkát bezárom egy fiókba.

– Ennyi az egész?

– Mi kell több?

Saint-Exupéry nyomán

Az *én*, *te* szavak valakinek a nevét helyettesítik. Az *őket* szót a csillagokat szó helyett használja az író, az *ezt* szóval rámutat arra a papirosra, amelyet a fiókba zár. Mindkét szó egy-egy főnevet helyettesít.

A főneveket, mellékneveket, számneveket helyettesítő szófajt névmásnak hívjuk.

2. Csoportosítsd a következő névmásokat!

főnevet helyettesít

melléknevet helyettesít

számnevet helyettesít

ezt, *milyen*, *ki*, *ilyen*, *ti*, *annyiszor*, *mennyi*, *melyik*, *hány*, *ő*, *azok*, *mit*, *hányadik*, *amolyan*, *ennyi*, *én*, *ezeket*, *mi*, *ekkora*

3. Írd ki *Szücs Imre* verséből a névmásokat!

Mit szeretek?

Játszani.

Fűből ki sem

látszani.

Zöld erdőben

mi rohan?

Én jártatom

a lovam.

Gyí te, gyí!

A SZEMÉLYES NÉVMÁS

1. Olvasd el *Birtalan Ferenc* Titok című versét! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Mama soha nem nevet ki **engem**.

Neki elmondom az álmom.

Ő is elmeséli a titkait,

és nem csodálkozik,

hogycsigabiga-háton

az Óperenciáson

túlra jött velem.

- a) Mondd meg, kinek a neve helyett használja a szerző a kiemelt szavakat!
- b) Idézd fel, mit tanultál a névmásról a harmadik osztályban!

A **személyes névmást** személyek neve helyett használjuk.
Személyes névmások: *én, te, ő, mi, ti, ők*

2. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a meserészletet! Keressétek meg a személyes névmásokat, és írjátok ki!

Szépek vagytok, de üresek. Nem lehet meghalni értetek. Persze egy akármilyen járókelő az én rózsámra is azt mondhatná, hogy ugyanolyan, mint ti. Holott az az igazság, hogy ő egymaga többet ér, mint ti valamennyien, mert ő az, akit öntözgettem. Mert ő az, akire búrát tettem. Mert ő az, akit szélfogó mögött óvtam. Mert róla öldöstem le a hernyókat (kivéve azt a kettőt-hármat, a lepkék miatt). Mert őt hallottam panaszkodni meg dicsekedni, sőt néha hallgatni is. Mert ő az én rózsám.

Saint-Exupéry: A kis herceg

- a) Írjátok ki a szövegből a főneveket!
- b) Keressétek meg azokat a főneveket, amelyek után névutó áll!

A **személyes névmást is ragozhatjuk**: *engem, téged, őt, minket, titeket, őket, velem, nekem* stb.

3. Alkoss mondatokat a fenti személyes névmásokkal!

A KÉRDŐ NÉVMÁS

1. Olvasd el a gyermekdalt! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Hol jártál, báránykám? **Ki** vert meg, báránykám?
Zöld erdőben, asszonykám. Szomszéd legény, asszonykám.

Mit ettél, báránykám? **Sírtál-e**, báránykám?
Édes füvet, asszonykám. Sírtam biz' én, asszonykám.

Mit ittál, báránykám? **Hogy** sírtál, báránykám?
Forrásvizet, asszonykám. Ühüm-bühüm, asszonykám.

A kiemelt szavakkal tudakolunk, kérdezőnk valakitől valamit. Ezek a **kérdő névmások**.

Kérdő névmással személyre, tárgyra, tulajdonságra, mennyiségre kérdezőnk.

Főnévre kérdez	Melléknévre kérdez	Számnévre kérdez
Ki? Mi? Kik? Mik? Kinek? Minek?	Milyen? Melyik? Mekkora? Mely? Miféle?	Hány? Mennyi? Hányadik?

2. Egészítsd ki az alábbi találós kérdéseket kérdő névmásokkal! Ha nem tudod a megfejtéseket, válaszd ki a szókérttyákról!

_____ tóban nem lehet csónakázni?
_____ megy át száraz lábbal a vízen?
_____ ló tud repülni?
_____ tű van minden könyvben?
_____ lehet a vízen száraz lábbal átmenni?

A holló.

Ha befagy.

Az árnyék.

A tolltartóban.

Betű.

A MUTATÓ NÉVMÁS

1. Olvasd el *Nemes Nagy Ágnes* Nyári rajz című versének részletét!

Ez itt a ház, ez itt a tó,
ez itt az út, felénk futó,
ez itt akác, ez itt levél,
ez itt a nap, ez itt a dél.

Az **ez** szó rámutat a főnévre. **Mutató névmás**nak hívjuk.

2. Másold le a közmondásokat! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Amelyik kutya ugat, **az** nem harap.

Amilyen a munka, **olyan** a jutalma.

Annyi, mint kilenc medvének egy vadkörte.

Az *az*, *olyan*, *annyi* szavak a kutyára, a munka minőségére és mennyiségre mutatnak.

A **mutató névmások** főnevet, melléknévet, számnevet helyettesítenek, ezekre mutatnak rá.

A névmások a mondatban gyakran kapnak ragot.

Ezt szeretem.

Annyival is beérem.

A leggyakoribb mutató névmások

Főnév helyett	Melléknév helyett	Számnev helyett
ez, ugyanez, az, ugyanaz	ilyen, ugyanilyen, efféle, ekkora, olyan, ugyanolyan, afféle, akkora	ennyi, ugyanennyi, annyi, ugyanannyi

3. Kapcsolj **-t** ragot az **ez** és **az** mutató névmáshoz, majd alkoss velük egy-egy mondatot!

4. Pótold a közmondásokban a névmásokat!

Amilyen az adjonisten, _____ a fogadjisten.

Amilyen az anyja, _____ a lánya.

Ahány ház, _____ szokás.

5. Olvassátok el a mesét szerepenként! Írjátok ki a névmásokat!
Mondjátok meg, melyik a kérdő és melyik a mutató névmás!

A VAK ÉS A TEJ

Egy vakon született ember azt kérdezte egy látó embertől:

– Milyen színű a tej?

Azt mondja a látó:

– Olyan a tej színe, mint a fehér papír.

Kérdi tovább a vak:

– Akkor hát az a szín úgy zizeg a kézben, mint a papír?

Azt mondja a látó:

– Nem. A tej olyan fehér, mint a fehér liszt.

Kérdi tovább a vak:

– Akkor hát olyan puha és porszerű, mint a liszt?

Azt mondja a látó:

– Nem, egyszerűen fehér, mint a fehér nyúl.

Kérdi tovább a vak:

– Micsoda? Olyan pelyhes és puha, mint a nyúl?

Azt mondja a látó:

– Nem, a fehér szín éppen olyan, mint a hó.

Kérdi tovább a vak:

– Micsoda? Olyan hideg, mint a hó?

És bármennyi példát sorolt fel a látó, a vak nem tudta felfogni, milyen a fehér tej színe.

Lev Tolsztoj

6. Másold le a verset! Húzd alá a névmásokat!

SZORGALOM

Mi kopog?

Mi kopog?

– Harkály vagyok, kopogok.

Nem is tudom, mióta

vár rám ez a diófa.

Mi ragyog?

Mi ragyog?

– Hát nem tudod, ki vagyok?

Béka vagyok, leveli,

ki a fiát neveli.

Nemes Nagy Ágnes

7. Írd le az alábbi mondatokat! Húzd alá bennük a névmásokat!

Szeretne elmenni, ő is útra kelni. (*Móra Ferenc*)

Itt születtem én, ezen a tájon. (*Petőfi Sándor*)

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!

Három király mi vagyunk. (*József Attila*)

8. Pótold a következő névmásokban a hiányzó mássalhangzókat!

i__en	me__ora	a__i	me__i
o__an	mi__en	e__i	ugyane__i
a__ora	a__éle	ugyani__en	ugyana__i

a) Válassz ki négy névmást, és alkoss velük mondatot!

b) Mondd meg, melyik szófajt helyettesítik!

9. Másold le a párbeszédet! Húzd alá a névmásokat!

- Hű, de jól néz ki ez a táska!
- Ilyen az enyém is.
- Épp ekkora nagyságú kellene nekem.
- Tóninak is ugyanilyen táskája van.
- Megkérem anyut, hogy efféle táskát vegyen nekem is születésnapomra.
- Meglátod, ezt a vételt nem fogod megbánni.

10. Másold le a verset! Húzd alá a névmásokat! Mondd meg, milyen szófajú szavakra kérdeznek!

GÓLYAHÍR

- Mi szél hozott, kis futár?
- Nem szél hozott, napsugár.
- Kedves gazdád ki lehet?
- Fűnevelő kikelet.
- S mi a jó hír, aranyom?
- Sárgulhat a kalapom!
- Jó a hír, jó a hír,
- Isten hozott, gólyahír!

Sarkady Sándor

AZ IGE

1. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a képeket, és mondjátok el, mit csinálnak a gyerekek!

- a) Írjatok egy-egy olyan mondatot a képekről, amelyek a gyerekek által végzett cselekvést tartalmazzák!
- b) Húzzátok alá a mondatokban az igét, és mondjátok meg, mit fejeznek ki!
- c) Gyűjtsetek a képekről főneveket, és írjátok le őket!
- d) Figyeljétek meg a gyerekek ruházatát, hajviseletét, arckifejezését, és gyűjtsetek minél több melléknevet! Ezeket is írjátok le!
- e) Alkossatok mondatokat a gyűjtött szavakkal!
- f) Készítsetek leírást a kutyusról!
- g) Az egyik képről találjatok ki egy történetet, és írjátok le! Olvasátok fel az osztálytársaitoknak!
2. Keresd meg a szókérdőnyeken a főnevekhez tartozó igét! Mondd meg, mit fejeznek ki!

a pohár, a nap, a patak, a gyerek, a levél, a szél, az eső

folyik

fúj

elesik

eltörik

lehull

süt

csepereg

3. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a képeket!

a) A képek alapján egészítsétek ki igékkel az alábbi mondatokat!

A húsleves a gázon _____.

A sütemény a sütőben _____.

A labda _____ az úttestre.

A kislány _____.

b) Mondjátok meg, hogy mit fejeznek ki a mondatokba pótoltt igék!

c) Alakítsátok át a fenti mondatokat úgy, hogy az igék cselekvést fejezzenek ki!

4. Írd ki a versrészletből az igéket csoportosítva!

cselekvést jelent

létezést jelent

A mackó barlangjába bújt,
elköltöztek a fecskék,
a tisztásoknak zöld fűvét
lerágták mind a kecskék.

Szétosztotta a körtefa
a fanyar vackort régen,
nincsen levél a bokrokon,
és pitypang sincs a réten.

Hárs László

a) Állapítsd meg a cselekvést jelentő igékben a cselekvő személyét és számát!

b) **Jegyezd meg**, hogy a *van*, *vannak* létige tagadó alakjai: *nincs*, *sincs*, *nincsenek*, *sincsenek*!

5. Milyen szavakkal fejeznéd ki az állatok mozgását? Az igéket válaszd ki a szókártyákról!

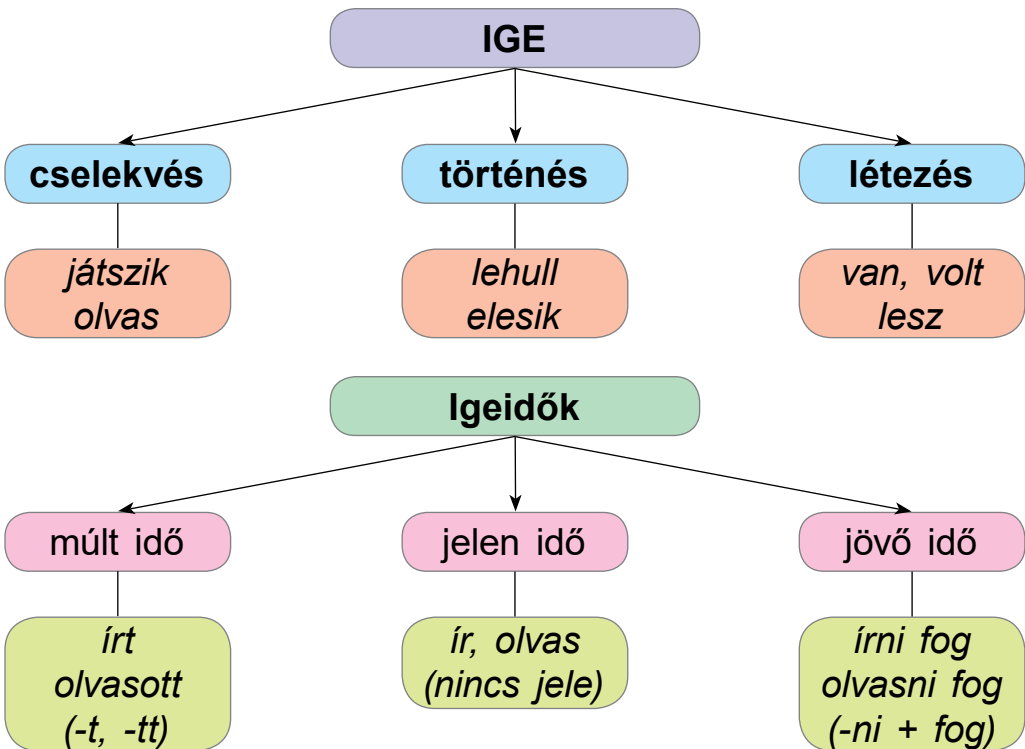
A medve _____: csúszik úszik
 A kígyó _____: cammog sompolyog
 A róka _____: vágat csörtet
 A ló _____:
 A vaddisznó _____:
 A hal _____:

6. Mondd meg, melyik állat jut eszedbe a szókártyákon levő szavakról!

röfög béget megeg brekeg sziszeg

Már tudod, hogy az ige cselekvést, történést, létezést jelentő szófaj. Kérdései: *mit csinál?*, *mi történik?*

7. Az ábra segítségével idézd fel, mit tanultál eddig az igeről!

AZ IGEIDŐK

1. Írd ki a versből az igéket! Mondd meg, milyen idejűek az igék!

ÜLTESS FÁT!

Hogyha mást nem, lombot ád.
Árnyékában megpihenhetsz,
Gondot ő visel reád.
Jó tavasszal nyit virágot:
Messze érzed illatát,
Kis madárka száll reája:
Ingyen hallgatsz dalát.
Ültess fát!

Jókai Mór

2. Olvasd el a mesét, majd írd ki belőle a múlt idejű igéket!

AZ OROSLÁN ÉS A SAKÁL

Az oroszlán megharagudott a sakálra, mert becsapta. Kerülte is a sakál az oroszlánt! Egy napon mégis összeakadtak a szikla tövében. A sakál már nem futhatott el. Gondolt egyet, odaugrott a sziklához, mellső lábával rátámaszkodott, és teli torokból segítségért kiáltott.

– Mi bajod? – kérdezte az oroszlán.

– Mi bajom? Nem látod, hogy dőlni kezd a szikla? Gyere ide, támaszkodj neki, és tartsd, amíg egy rudat nem hozok, hogy megtámasszuk!

Az oroszlán minden erejével nekiveselkedett, s ezalatt a ravasz sakál eliszkolt.

Afrikai népmese

- Jegyezd meg a múlt idejű igealakok helyesírását!
- Írd ki a meséből a kérdő és a felszólító mondatokat!
- Fogalmazd meg a mese tanulságát!
- Hogyan mondanád másképpen?

nekiveselkedett

eliszkolt

3. Írd ki az igék közül a múlt idejűeket!

könyvet, keresett, vasalót, épület, húzott, halat, mögött, várt, terít, épült, épület, gépelt, állat, fűzet, fűzött, simogat

4. A jelen idejű igéket írd le múlt időben! Karikázd be a múlt idő jelét!

lát	marad	néz	lép
fél	borul	tanul	tép
kér	beszél	olvas	ad
vág	halad	farag	fut

5. Másold le a mondatokat! Húzd alá bennük a jövő idejű igéket!

Hamarosan beköszönt a tavasz.

Ki fogom javítani a hibákat.

Majd meglátogatlak, ha lesz időm.

Virágot fogunk szedni a réten.

Holnap felelek magyar nyelvből.

Beborult, esni fog.

6. Alakítsd át a jelen idejű igéket múlt és jövő idejűvé!

sétálok

rajzol

építenek

beszélgetünk

7. Írd ki a versből az igéket csoportosítva! Állapítsd meg a cselekvő személyét és számát!

JÖN A KOCSI

Jön a kocsi, most érkezünk,
jaj, de nagyon eltévedtünk,
derekasan áztunk, fáztunk,
no de kicsit elnótáztunk.

Jegenyefa ingó-bingó,
rajta ül egy ázott holló,
teregeti csapzott tollát,
keserüli holló voltát.

Weöres Sándor

AZ IGE RAGOZÁSA

1. Figyeljétek meg az *ír* ige kétféle ragozását jelen időben!

Egyes szám			Többes szám		
1. személy	írok	írom	1. személy	írunk	írjuk
2. személy	írsz	írod	2. személy	írtok	írjátok
3. személy	ír	írja	3. személy	írnak	írják

Az ige ragozásakor az ige személyét és számát röviden is jelölhetjük. Az egyes számot nagy **E** betűvel, a többes számot nagy **T** betűvel jelöljük.

E/1.

E/2.

E/3.

T/1.

T/2.

T/3.

Az igei személyragok megmutatják, hogy ki végzi a cselekvést, hányan végzik a cselekvést, és utalnak a cselekvés idejére és módjára is.

Az igemódokról a későbbiekben szólnak, most nézzük az igeidőket!

2. Olvassátok el még egyszer a fenti igeragozást! Itt az *ír* ige azt fejezi ki, hogy a cselekvés a jelenben történik.
3. Figyeljétek meg, hogyan ragozzuk az *ír* igét múlt és jövő időben!

Múlt idő					
E/1.	írtam	írtam	T/1.	írtunk	írtuk
E/2.	írtál	írtad	T/2.	írtatok	írtátok
E/3.	írt	írta	T/3.	írtak	írták

Jövő idő					
E/1.	írni fogok	írni fogom	T/1.	írni fogunk	írni fogjuk
E/2.	írni fogsz	írni fogod	T/2.	írni fogtok	írni fogjátok
E/3.	írni fog	írni fogja	T/3.	írni fognak	írni fogják

4. Pótold a táblázatban a vár ige hiányzó alakjait!

Múlt idő			
E/1.	vártam	T/1.	vártunk
E/2.		T/2.	vártatok
E/3.	várt	T/3.	

Jövő idő			
E/1.	várni fogok	T/1.	
E/2.		T/2.	várni fogtok
E/3.	várni fog	T/3.	várni fognak

5. Írd ki a szövegből az igéket csoportosítva! Állapítsd meg az igék személyét és számát!

cselekvés

történés

létezés

Egész éjjel havazott. Reggelre fehér lett a föld. A háztetők, a fák is fehérek lettek, s hófehéren áll az erdő.

Az erdei úton emberek mennek. Lábuk alatt ropog a frissen esett hó. Csendes az erdő, hallgatnak az emberek is.

Bársony István nyomán

6. Dolgozzatok párban! Írjátok az igék mellé a cselekvő számát és személyét!

írok: E/1.

tanulunk: T/1.

nézek	olvastak	beszélsz	úsztak
szaladnak	nevetek	számoltok	futunk
vártok	kérnek	dolgozol	eszel
maradnak	aratunk	zongoráznak	keresnek

- A fenti igéket írjátok le egyes szám 3. személyben!
- Versenyezzetek, ki tud elmondani több igét emlékezetből!
- Válasszatok ki négy igét, és alkossatok velük mondatokat!

7. Olvasd el a verset! Írd ki belőle az igéket!

ESTE A TÓPARTON

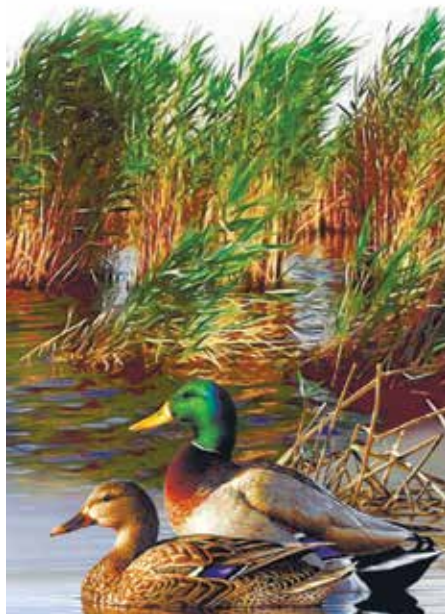
Nyár esti felhő ágyat kínál,
rajta a napfény elszundikál.

Álmos az erdő, szunnyad a táj,
fecskemadár is fészkére száll.

Csendes a tópart, suttog a nád,
lágú hullám ringat két vadkacsát.

Tóparti fészket rejti a sás,
benne fehérlik három tojás.

Hullámzó vízen csillan a fény,
három fióka lesz az idén.

Mentovics Éva

- Határozd meg az igék személyét, számát!
 - Mondd meg, hogy jelen, múlt vagy jövő időt használ-e a költő!
 - Keresd meg a versben a létigét!
 - Másold ki azokat a szavakat, amelyekben hosszú egyjegyű mássalhangzó van!
8. Válassz ki a fenti versből egy igét, és ragozd el jelen, múlt és jövő időben!
9. Dolgozzatok párban! Állapítsátok meg az igék személyét és számát, és írjátok az igék mellé!

járok: E/1.

látunk: T/1.

játszanak

festünk

épít

suttogsz

sétáltak

úszol

olvas

mosogat

zuhanyozik

vásárolsz

hintáztok

sütök

korcsolyázik

takarítok

figyelnek

varr

számolunk

kacag

síelnek

bicikliznek

AZ IGMÓDOK

A kijelentő és a feltételes mód

1. Olvasd el a verset! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

A KIS KERTÉSZ

Kora reggel talpon **vagyok**,
kis kertembe **kiszaladok**,
várnak énrám a virágok,
rózsák, szegfűk, tulipánok.

Hogyha beszélni **tudnának**,
tán jóreggelt **kívánnának**,
hangos szóval **köszönnének**
szomszéd kertnek, napnak, szélnek.

Zelk Zoltán

Az első versszakban a *vagyok*, *kiszaladok*, *várnak* szavak közölnek velünk valamit. Ezek **kijelentő módú igék**.

A *tudnának*, *kívánnának*, *köszönnének* szavak vágyat, kívánságot fejeznek ki.

Az óhaj, a vágy, a kívánság megvalósulása valamilyen feltételtől függ. Ezek **feltételes módú igék**.

Háromféle igemódot különböztetünk meg: kijelentő, feltételes és felszólító módot.

2. Másold le a mondatokat! Húzd alá bennük az igét, és mondd meg, milyen időben vannak!

Gabi szép verset tanul. Dani érdekes mesét olvasott.
Lili rajzolni fog egy képet.

A kijelentő módú igével kijelentünk, közlünk, megállapítunk valamit. A kijelentő módnak nincs jele. A kijelentő módú ige állhat jelen, múlt és jövő időben. Például: *rajzol*, *rajzolt*, *rajzolni fog*

3. Másold le a szöveget! Húzd alá a kijelentő módú igéket!

A kisfiú körülnézett. Fölöttük az erkélyen kedves, öreg bácsi ült, pipázott, és újságot olvasott. A szomszéd erkélyen egy néni ült, homlokát ráncolta, és a legyeket hajtotta magáról. A kisfiú intett a kislánynak, hogy hajoljon közelebb.

Gianni Rodari

a) Mondd meg, milyen igeidőt használ a szerző a szövegben!

b) Idézd fel, melyik olvasmányból való a részlet!

4. Olvasd el a versrészletet!

ANYÁMNAK

Hogyha virág lennék,
ölelnék jó illattal;
hogya madár lennék,
dicsérnék zengő dallal;
hogya mennybolt lennék,
aranyappal, ezüsthoddal,
beragyognám életedet csillagokkal.

Pákolitz István

a) Másold ki a feltételes módú igéket!

b) Nevezd meg a cselekvő személyét és számát!

c) Írj egy rövid történetet arról, mit tennél, ha varázsló lennél!

A feltételes módú ige jelentése a jövőre utal, de a jelenben hangzik el.

A feltételes módú igék olyan óhajt, kívánságot fejeznek ki, amelynek a megvalósulása valamilyen feltételtől függ. A feltételes mód jele: -na, -ne, -ná, -né.
Például: *olvasna, énekelne, írná, nézné*

A feltételes módú igék jelen és múlt időben állhatnak.

játszana

játszott volna

5. Figyeld meg az alábbi mondatok kiemelt igéit! Ezek az igék feltételes módban és múlt időben állnak.

Győztünk volna, ha bátrabban **támadtunk volna**.

Énekelt volna szívesen, ha nem **fájt volna** a torka.

6. Válogasd ki az alábbi szavak közül a feltételes módú igéket!

futna	járna	málna	nézne
tonna	korona	sírna	kenne
látna	számolna	fizetne	vásárolna

a) Írd le az igéket, és karikázd be a feltételes mód jelét!

b) Mondd meg, milyen idejűek az igealakok!

c) Alkoss az igékből múlt idejű igéket a minta alapján!

futna

futott volna

7. Írd le az alábbi igék ellentétét!

jönnék – mennék

jönnék, állnátok, hoznák, felkelnék, pihennék

8. Egészítsd ki a táblázatot! Pótold a **vár** ige hiányzó alakjait!

Feltételes mód

	Jelen idő	Múlt idő
E/1.	várnék	vártam volna
E/2.		vártál volna
E/3.	várna	
T/1.	várnánk	vártunk volna
T/2.	várnátok	
T/3.		vártak volna

9. Alakítsd át az igéket feltételes módúakká!

ás	tud	mos	bámul	épít
nő	néz	fon	nevet	vezet
fő	nyit	vet	másol	biztat

A felszólító módú igék

1. Olvasd el a versrészletet! Figyeld meg a kiemelt szavakat!

Gyöngy az idő, **vándoroljunk**,
nincs szekerünk, **bandukoljunk**,
lassú folyó ága mellett
járjuk a halk fűzfa-berket.

Weöres Sándor

A *vándoroljunk*, *bandukoljunk* igék kérést, parancsot fejeznek ki. Ezek **felszólító módú igék**. Legtöbbször felszólító mondatban használjuk őket.

A felszólító módú igealakokkal kérést, parancsot fejezünk ki. A felszólító mód jele a -j. Például: *tanulj*, *írf*

A felszólító módú ige csak jelen idejű lehet.

2. Pótold a felszólító módú igékben a hiányzó betűket!

Tartózkod__ sokat a friss levegőn!

Mozog__atok rendszeresen!

Mindig mond__igazat!

Figyel__etek az órán!

Rendszeresen készül__etek az órákra!

Rak__átok el a könyveteket!

3. Egészítsd ki a mondatokat a szókérttyákon megadott igék felszólító módú alakjával!

_____, ha szorít a cipő!

Ne _____ a kutyától, nem harap!

_____, mert elkéstek az iskolából!

Délután _____ egy nagyot!

_____, hogy egészségesek legyetek!

Ne _____ át az úttesten!

sportol

fél

indul

szól

sétál

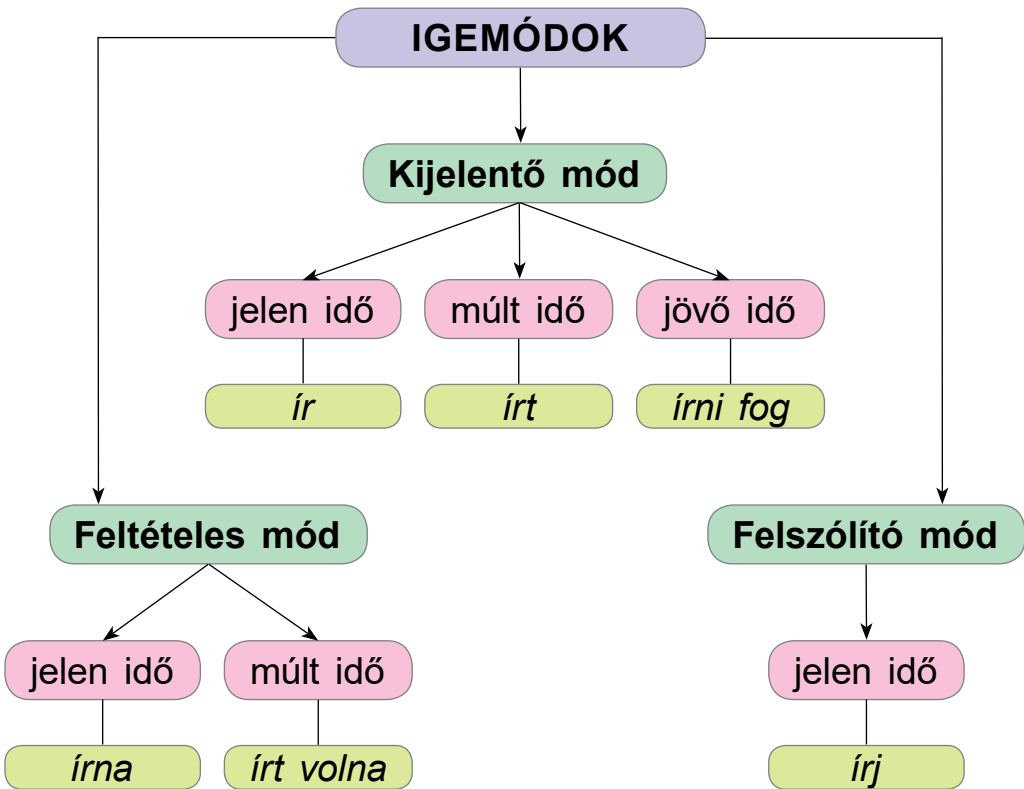
rohan

4. Írd ki az alábbi igék közül a felszólító módúakat! Karikázd be a felszólító mód jelét!

írj	álmodunk	eszik	kérj
fut	tanuljatok	számolj	úszik
üljete le	megy	aludjanak	lát
menj el	feleljenek	szaladj	maradj

a) Mondd meg, milyen számban és személyben vannak ezek az igék!

b) Válassz hármat a kiírt igékből, és alkoss velük mondatokat!

5. Alakítsd át az alábbi kijelentő módú igéket feltételes, majd felszólító módúakká! A cselekvő számát és személyét ne változtasd meg!

vásárol	maradsz	dalolunk	tanulnak	beszélsz
számolok	táncoltok	fonnak	rajzolunk	

6. Írd ki a versből az igéket csoportosítva!

kijelentő módú

felszólító módú

feltételes módú

VENDÉGVÁRÁS

Jöjj el hozzám hétfőn,
de ne gyere későn!

Jöjj el hozzám kedden!
Hadd nőjön a kedvem!

Jöjj el hozzám szerdán,
kopogtass a meggyfán!

Csütörtökön jönnél,
tán még itthon lelnél.

Pénteken a kedvem
szétgurul a kertben.

Szombaton, barátom,
a világot járom.

Vasárnap, vasárnap
engemet is várnak.

Gazdag Erzsi

7. Dolgozzatok párban! Figyeljétek meg a **mond** ige felszólító módú ragozását!

E/1.	mondjak	mondjam
E/2.	mondjál, mondj	mondjad, mondd
E/3.	mondjon	mondja
T/1.	mondjunk	mondjuk
T/2.	mondjatok	mondjátok
T/3.	mondjanak	mondják

Bizonyára észrevettétek, hogy az E/2. személyben két alakja van az igének: egy hosszabb és egy rövidebb. Mindkét igealak helyes, mindkettőt használjuk.

Mondjál egy mesét!

Mondj mindig igazat!

Mondjad a mesét!

Mondd meg mindig az igazat!

8. A fenti ragozási sor alapján ragozd el a **mesél** igét!

A FELSZÓLÍTÓ MÓDÚ IGÉK HELYESÍRÁSA

Az -/ végű igék

1. Olvasd el a verset! Figyeld meg a kiemelt igéket!

TAVASZ

Gyere, kicsi, lepke,
szállj le az ágra,
ragyogj föl, csillag,
világíts az ágra,
hullj eső cseppje
lágyan az ágra –
hadd **dajkáljon** száz kis bimbót
hajnal hasadtára.

Beney Zsuzsa

- a) Másold le az igéket! Válaszd le a szótőről a felszólító mód jelét!
- b) Ejtsd ki hangosan az igéket! Bizonyára észrevetted, hogy ezeknek a szavaknak a kiejtése eltér a helyesírástól.

Az **-/**, **-//** végű igék felszólító módú alakjában **-jj-**t hallunk, de **lj-**t, illetve **llj-**t írunk. Például: **szólj**, **szállj**

2. Pótold a felszólító mód jelét az alábbi szavakban!

sétál__unk, fordul__on, áll__atok, emel__étek, szédül__ünk,
beszél__en, síel__, próbál__atok, mesél__

- a) Mondd ki helyesen a szavakat!
 - b) Válassz ki négy szót, és alkoss velük mondatot!
3. Írd le felszólító módban a kijelentő módú igéket! Húzd alá bennük a felszólító mód jelét!

másolok	tördel	pancsol	hullanak
locsol	találtok	féltek	állunk
számolnak	markol	próbálunk	vallok

A -d és a -gy végű igék

1. Írd ki a versrészletből a felszólító módú igéket! Milyen eltérés van a kiejtésük és a helyesírásuk között? Húzd alá a **-dj** végű igét!

Forog a világ, rajta hát,
kiálts, **szaladj**, örülj,
minden él, minden változik,
röpülj, röpülj, röpülj!

Markó Béla

A **-d** és **-gy** végű igék felszólító módú alakjában **ggy**-t vagy **gy**-t hallunk, de **dj**-t, illetve **gyj**-t írunk. Például: *szaladj, fogyjon*

2. Pótold a hiányzó mássalhangzókat az alábbi felszólító módú igékben! Olvasd fel az igéket helyes kiejtéssel! Jegyezd meg a helyesírásukat!

virra__on, szára__on, fo__on, kez__enek, enge__enek,
ha__ák, nyújtózko__, kapaszko__anak, szala__atok,
támaszko__, foga__a

3. Alakítsd át a következő igéket felszólítóvá T/1. személyben!

fagy	marad	hord	küld
lépked	halad	tapad	ijed
áld	szed	told	véd

4. Figyeld meg az alábbi **-d** végű igék E/2. személyű alakját felszólító módban! Olvasd fel helyes kiejtéssel a következő szópárokat!

tud – tudd

mond – mondd

ad – add

hord – hordd

5. Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő igealakokkal! Az igéket vedd az előző feladatból!

Kati verset _____ . _____ kifejezően a verset!

Ki _____ énekelni? _____ meg, mikor lesz a dolgozat!

Lili ajándékot _____ a barátnőjének. _____ ide a füzetedet!

Az **-n** és **-ny** végű igék

1. Írd ki a versrészletből a felszólító módú igéket!

VÍG FECSKENÓTA

Pattanj, rügy,
csattanj, fütty,
csivitt!

A nap van itt,
a tavaszi tűz.

Zöldellj, lomb,
fuss el, gond,
csivitt!

Fényostort hajt,
a hegyekbe űz.

Mándy Stefánia

- a) Olvasd fel hangosan, helyes kiejtéssel a kiemelt szavakat!
b) Keresd meg a második versszakban is a felszólító módú igét, és olvasd fel helyesen!

Az **-n** és az **-ny** végű igék felszólító módú alakjában hosszú **nny**-et hallunk, de **nj**-t, illetve **nyj**-t írunk.
Például: *köszönj, hányják*

2. Írd ki a mondatokból a felszólító módú igéket! Karikázd be a felszólító mód jelét!

PihenjeteK sokat hétvégén!

MenjeteK ki a szabadba!

Kenj egy szelet vajas kenyeret!

Üzenj a szüleidnek, hogy később érsz haza!

3. Alakítsd át az alábbi kijelentő módú igéket felszólítókká!

kíván	köszön	loccsan	zuhan
üzen	pattan	pottyan	pihen
fon	fen	koppan	huny

4. Dolgozzatok párban! Alkossatok felszólító módú igéket a szóttagokból!

A -t végű igék

1. Olvasd fel hangosan a versrészletet, figyeld meg a kiemelt szavak ejtését!

Imhol **c**sendí**t**s, hét harang,
ezüst egeket,
imhol **i**ndí**t**s, déli szél,
zajló vizeket.

Tornyos felhők, feketék,
szertefussanak,
márciusi gyöngy esők
záporozzanak.

Szepesi Attila

A -t végű igék felszólító módú alakjaiban hosszú **s**-t, hosszú **sz**-t vagy **cs**-t ejtünk. Írásban az **s**-t és az **sz**-t megkettőzzük, a **cs**-t **ts**-sel jelöljük.

Például: *süssél, dagasszunk, virítson*

2. Alakítsd át a kijelentő módú igéket felszólító módúakká! Karikázd be az igék személyragjait!

nyit

nyisson

mulat	vezet	szorít	tanít
ültet	folytat	ordít	visít
nevet	mosogat	vonít	gyújt
fizet	fest	merít	nyújt

3. Az előző igékből válassz ki négyet, és alkoss velük mondatot!
4. Dolgozzatok párban! Alkossatok felszólító módú igéket a szótagokból!

- a) Írjátok le az igéket, majd alakítsátok át kijelentő módúvá!
- b) Figyeljétek meg, milyen betűre végződnek az igék kijelentő mód-ban!

Az -s, -sz, -z, -dz végű igék helyesírása

1. Olvasd el a mondatokat! Figyeld meg a kiemelt szavakat! Hogyan változott meg a felszólító mód *j*-jele?

Olvass rendszeresen! Nézz meg egy jó filmet!
Másss le a fáról! Eddz a friss levegőn!

Az *olvass*, *nézz*, *másss*, *eddz* igékben hiányzik a felszólító mód jele. Ezt a jelet az ige végén levő mássalhangzó megkettőzésével jelezzük:

olvas + *j* = olvass mász(ik) + *j* = másss
néz + *j* = nézz edz + *j* = eddz

2. Tedd felszólító módba a következő igéket a minta alapján!

Minta:

ás + *j* = ássál keres + *j* = _____
játssz(ik) + *j* = játsss mász(ik) + *j* = _____
húz + *j* = húzz vigyáz + *j* = _____
edz + *j* = eddz fogódz + *j* = _____

Az -s, -sz, -z, -dz végű igékben a felszólító mód jele átalakul olyan mássalhangzóvá, amilyenre a szótő végződik. Például: *moss*, *ússzon*, *hozzatok*, *eddzetek*

3. Egészítsd ki a mondatokat! A szavakat pótolod a szókétyákról!

Szólj a barátodnak, hogy _____ a zebrán!
Igyatok meleg teát, hogy ne _____!
Üzend meg nagyapáéknak, hogy _____ hozzánk!
_____ gyorsabban, mert elkéstek az iskolából!

költözik

vigyáz

fázik

öltözik

4. Írd le a felsorolt igéket többes szám 2. személyben! Írj az átalakított igéssel felszólító mondatokat!

kérdez

gondolkozik

ráz

esik

hámoz

labdázik

AZ IGEKÖTŐ

1. Figyeld meg a rajzot! Mondd el, mit látsz rajta!

kinéz

benéz

felnéz

lenéz

**Az igekötő módosítja az ige jelentését.
Az igekötőkkel leggyakrabban a cselekvés,
történés irányát fejezzük ki.**

2. Olvasd el a szöveget! Írd ki belőle az igekötős igéket!

Jött az ősz. Az eperfánk levelei megsárgultak, lehullottak. A magasban utazó gólyacsoportok szálltak el fölöttünk. A mi sebesülésből felgyógyult gólyánk fél szemmel felnézett rájuk. Megcsattogtatta szárnyát, s egy gólyacsapat után eltűnt a levegőben.

Gárdonyi Géza nyomán

- a) Idézd fel a szabályt az igekötős igék helyesírásáról!
- b) Figyeld meg, milyen idejűek a kiírt igék!

Egybeírjuk az igekötőt a hozzá tartozó igével, ha közvetlenül előtte áll. Például: *megnéz, elolvassa*

Különírjuk az igekötőt, ha a hozzá tartozó ige után áll. Például: *nézd meg, olvasd el*

Ha az igekötő és a hozzá tartozó ige között más szó is áll, mindegyiket **különírjuk**. Például: *nézd is meg, olvasd is fel*

3. Pótold a szövegből hiányzó ige-kötőket a szó-kártyákról!

meg

el

fel

le

ki

A sólyom _____ is fogadta Matula tanácsát, _____ ment, s amerre ment, a levegőben levők sürgősen _____ szálltak a vízre, és csend lett általában. Gyula _____ izzadt az izgalomban és aggodásban a kis récékért, de aztán _____ nyugodott, mert egyszer csak _____ bukkant két kis fej, aztán óvatosan _____ emelkedtek a barnás, pettyes csillogó tollú apróságok.

Fekete István nyomán

4. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a képet!

- a)** Alkossatok mondatokat a képről! Mondataitokban használjatok ige-kötős ige-eket!
- b)** Vitassátok meg a gyerekek viselkedését!
- c)** Beszéljétek meg, hogyan tudtok segíteni az idős embereknek!

5. Versenyezzetek, ki tud több ige-kötőt kapcsolni az *ül* és *megy* ige-ekhez!

6. Olvasd el a szöveget! Írd ki belőle az igekötős igéket!

Az éjszaka megereszkedett, aztán ráfeküdt az álmos ködre, és hagyta magát sodortatni nyugat felé. A hajnal még nem érkezett meg.

Hú nem is tétovázott. Elvált a kőtől, lekanyarodott a vízpartra, mert a kiöntésekben rekedt halak biztos zsákmányt ígértek. Valami kis tócsák maradtak ugyan, de ezt már régen kiszűrték a varjak és más nappali vadászok.

Az egyik tócsa mellett egy öreg róka szimatolt ugyan hasonló szándékkal, de ennek megtámadását Hú azonnal elvetette. A róka egy lépést sem tett a menekülésre. Ellenben elhúzta a száját, és megmutatta a fogait. Ha a róka nem látta volna meg, talán megúszta volna súlyosabb sérülés nélkül.

Hú elkanyarodott, átszállt a vízen, és a falu felett kezdett portyázni. Végül meglátott egy nagy patkányt, de meglátta a kutyát is, aki láthatólag a patkányt őrizte.

Fekete István nyomán

- a) Idézd fel, hogyan választjuk el az igekötős igéket!
- b) Írd le a kimásolt igéket elválasztva!

Az igekötős igék elválasztásakor ugyanúgy járunk el, mint az összetett szavak esetében!

7. Figyeld meg az alábbi igekötős igék elválasztását!

meg-nézném	át-úsznak	meg-írnád
meg-ennéd	le-ülnek	szét-oszlik
szét-reped	fel-emel	ki-vezet

- a) Mondd meg, melyek azok a szavak, amelyeknek elválasztása nem esik egybe a szótagolással!

- b) Válassz ki négy igekötős igét, és alkoss velük mondatokat!

8. Alakítsd át az igekötős igéket úgy, hogy felszólítást fejezzenek ki!

összeszedjük	megbeszéljük	felmennek
odanézünk	lemásoljátok	bevásárolsz
átkülditek	megvizsgálja	ráülnek

A MONDATRÉSZEK

Azt már tudod, hogy a mondatok szavakból állnak. Ezek a szavak a mondaton belül szoros kapcsolatban vannak egymással!

1. Alkoss mondatot a szavakból!

udvar

játszik

szünet

gyerekek

vidám

Ezekből a szavakból a következő mondatot alkottuk:

A gyerekek a szünetben vidáman játszanak az udvaron.

A mondatokban a szavak egymással értelmes szókapcsolatokat alkotnak:

gyerekek játszanak, szünetben játszanak, az udvaron játszanak, vidáman játszanak.

2. Olvasd el a mondatot!

A kertben szép virágok nyílnak.

a) Figyeld meg, milyen kérdések segítségével állapítjuk meg, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a mondat szavai!

Mit állítunk a virágokról? – nyílnak

Mik nyílnak? – a virágok

Hol nyílnak? – a kertben

Milyen virágok? – szép (virágok)

b) A kérdések segítségével azt is megállapíthatod, hány szókapcsolat van a mondatban!

virágok nyílnak, a kertben nyílnak, szép virágok

3. Dolgozzatok párban! Olvassátok el az alábbi mondatokat! Kérdések segítségével írjátok le mondatonként a szókapcsolatokat!

Tavasszal visszatérnek a költöző madarak.

A madarak megkeresik régi fészüküket.

A gólyák békát keresnek a tóban.

A mókusok vígan kergetőznek a fákon.

A MONDAT FŐ RÉSZEI

Az állítmány és az alany

1. Nézd meg a rajzokat! Válaszd ki az állatokhoz illő szót a szó-kártyákról!

nyávog

kukorékol

béget

nyerít

ugat

- a) Alkoss mondatokat a rajzok és a szavak segítségével!

A kutya ugat.

A fenti mondatban a kutyáról azt állítottuk, hogy ugat.

- b) Mondd meg, melyik állatról mit állítunk a többi mondatban!

2. Olvasd el a következő mondatot!

Süt a nap.

A mondatban azt állítjuk a napról, hogy süt.

A *süt* szó lesz a mondat *állítmánya*.

Azt a mondatrészt, amellyel valakiről vagy valamiről állítunk valamit, *állítmánynak* nevezzük.

Miről állítjuk, hogy süt? A napról.

A *nap* szó lesz a mondat *alánya*.

Azt a mondatrészt, amelyről állítunk valamit, *alany*nek nevezzük.

3. Figyeld meg az alábbi mondat elemzését!

Rügyeznek a fák.

a) Először a *mit állítunk?* kérdéssel megkeressük a mondat *állítmányát*.

Mit állítunk? – rügyeznek. Ez az állítmány.

b) Utána a *ki?, mi?* vagy *kik?, mik?* kérdésekkel és az állítmánnyal kérdezzünk.

Mik rügyeznek? – a fák. Ez az alany.

Az állítmányra *mit állítunk?* kérdéssel kérdezzünk. Az alanyra *ki?* vagy *mi?* kérdéssel és az állítmánnyal kérdezzünk.

Először mindig az állítmányt keressük meg a mondatban, utána az alanyt.

Elemzéskor az **állítmányt** két vonallal húzzuk alá: .

Az **alanyt** egy vonallal húzzuk alá: .

Rügyeznek a fák.

A szavakat a mondatban elfoglalt szerepük szerint *mondatrészeknek* nevezzük. A mondat fő részei az állítmány és az alany.

4. Keresd meg a rajzokhoz illő szót!

új

üres

érdekes

piros

kényelmes

a) Alkoss velük mondatokat, és írd le őket!

b) Elemezd a mondatokat aláhúzással!

A váza üres.

AZ ALANY ÉS AZ ÁLLÍTMÁNY SZÓFAJA

1. Másolás közben pótold a mondatok hiányzó alanyát a szókétyákról! Húzd is alá őket!

A világ végétől pár lépésnyire volt egy _____.
A hegyről egy pici _____ csörgedezett.
Ebben a patakban gombostűnyi _____ ficáinkoltak.
A hegytől az erdőig keskeny _____ vezetett.
Vidám _____ folyt az erdőben.
Legvidámabban az a négy _____ élt, akiknek az erdő közepén volt a _____.

testvér

patakocska

hegy

halak

házuk

ösvény

élet

2. Keresd meg az alanyhoz illő állítmányt a szókétyákon!

A citrom _____.

Az alma _____.

Zsófi _____.

A fiúk _____.

Édesanya _____.

A leves _____.

fociznak

főz

forró

piros

olvas

savanyú

- a) Írd le a mondatokat! Húzd alá az alanyt és az állítmányt!
b) Állapítsd meg az állítmány szófaját!
c) Figyeld meg, milyen szófajú az alany!

Az alany szófaja leggyakrabban főnév.

3. Másold le a mondatokat! Húzd alá bennük a fő mondatrészeket!
Mondd meg, milyen szófajú szóval van kifejezve az alany!

Beköszöntött a tavasz.

Beköszöntött a tavasz. Virágba borultak a fák. Nyílnak a virágok. Meleg van. A gyerekek az udvaron kergetőznek.

4. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a közmondásokat, és magyarázzátok meg, mit jelentenek!

Ajándék lónak ne nézd a fogát.

Egy bolond százat csinál.

Éhes disznó makka álmodik.

Kéz kezet mos.

- a) Mondjátok meg, milyen szófajjal van kifejezve az állítmány!
- b) Figyeljétek meg az első mondatot! A **ne** tagadószó hozzátartozik az állítmányhoz!

5. Pótoljátok a hiányzó szavakat a szókártyákról!

A gyerekek _____.

erdész

A tanár _____.

labdázna

A labda _____.

pöttyös

István _____.

sok

_____ a magyar igazság.

magyaráz

_____ a tennivaló.

A tornász _____.

ügyes

három

- a) Másoljátok le a mondatokat!
- b) A behelyettesített szavakat húzzátok alá két vonallal!
- c) Figyeljétek meg az állítmány szófaját!

A *labdázna*, *magyaráz* igék. A *pöttyös*, *ügyes* szavak melléknévek. Az *erdész* szó főnév. A *három*, *sok* számnév.

Az állítmány szófaja legtöbbször *ige*, de lehet *melléknév*, *főnév* vagy *számnév* is.

6. Másold le a mondatokat! Húzd alá a fő mondatrészeket! Mondd meg, milyen szófajú a mondatok állítmánya!

Sára meseregényt olvas.

A könyv nagyon érdekes.

A barátom elutazott a nagymamájához.

A szomszédom nagyon kedves.

Apa tanár a főiskolán.

7. Alkoss két mondatot, amelyekben az állítmány szófaja *ige*, és két olyan mondatot, amelyekben az állítmány szófaja *melléknév*!
8. Másold le a mondatokat! Húzd alá bennük a fő mondatrészeket!

Hétvégén a közeli erdőben jártunk.
Az erdőben megpillantottam egy nyulat.
A fákon madarak énekeltek.
A bokor alól egy sün szaladt ki.
Egy tisztáson szép hóvirágok nyíltak.

Figyeld meg az első két mondatot! Ezekben a mondatokban nincs kitéve az alany, de az ige személyragja utal a cselekvő személyére és számára.

jártunk (mi) – az ige többes szám 3. személyű
megpillantottam (én) – az ige egyes szám 1. személyű

Ha a mondatban nincs kitéve az *alany*, de odaérthető, akkor *rejtett* vagy *odaértett* alanynak hívjuk.

9. Olvasd el a szöveget! Írd ki a fő mondatrészeket a minta szerint! Keresd meg és olvasd fel azt a mondatot, amelyikben nincs kitéve az alany!

Az erdőben Eszter észrevett egy őzet. Az őz a forrás mellett állt. Vízet ivott. Az őz észrevette a kislányt. A félénk állat gyorsan elszaladt.

alany állítmány

Eszter észrevett

10. Írd le a mondatokat! Kérdések segítségével keresd ki bennük az állítmányt!

1. Micimackó szereti a mézet.
2. A kakukk nem épít fészket.
3. A róka a falu felé sompolygott.
4. Bodri talált egy csontot.

- a) Állapítsd meg az állítmány és az alany szófaját!
b) Az állítmányt húzd alá két vonallal, az alanyt eggyel!

A MONDAT BŐVÍTMÉNYEI

1. Figyeld meg, hogyan bővíthetjük a mondatot különböző mondatrészekkel kérdések segítségével!

Mit? Hol? Mikor?

Zsófi olvas.

Zsófi *mesét* olvas.

Mit olvas?

Zsófi mesét olvas a *kertben*.

Hol olvas?

Zsófi *délután* mesét olvas a kertben.

Mikor olvas?

Az alanyon és állítmányon kívül más mondatrészek is lehetnek a mondatban. Ezekkel a mondatrészekkel bővítettük a mondat tartalmát.

A fenti mondatokban az állítmányt bővítettük, de bővíthetjük az alanyt is.

Zsófi *délután érdekes* mesét olvas a kertben.

Milyen mesét?

2. Figyeld meg, hogyan elemezzük írásban az előző mondatot!

Zsófi délután érdekes mesét olvas a kertben.

A *kit?*, *mit?*, *hol?*, *mikor?*, *hová?*, *hogyan?*, *kivel?*, *milyen?*, *mennyi?* stb. kérdésekre felelő mondatrészeket **bővítmények**nek nevezzük.

3. Bővítsd a mondatokat a kérdéseknek megfelelően! Írd le őket!

Anya főz.

Mit?

Gabi mesét néz.

Mikor?

Nagyapa sétál.

Hol?

Kati és Laci túrázni megy.

Hová?

A kiskutya ugat.

Hogyan?

Dani képet fest.

Milyen?

A gyerekek gyümölcsöt esznek.

Mennyi?

A gyerekek kirándulni mentek.

Kivel?

4. Figyeld meg, hogyan húzzuk alá a bővítményeket! Tegyéél fel kérdéseket a kiemelt szavakhoz!

Nagymama ebédet főz.

Nagyapa a kertben dolgozik.

Nyílnak a szép virágok.

A bővítménynek 3 fajtája van.

A *kit?*, *mit?* kérdésre felelő bővítményt **tárgynak** hívjuk.

A tárgyat szaggatott vonallal húzzuk alá.

A *milyen?*, *mekkora?*, *mennyi?* kérdésre felelő bővítményt **jelzőnek** nevezzük. A jelzőt pontokkal húzzuk alá.

A harmadik bővítmény a **határozó**. A határozónak sok kérdése van: *hol?*, *honnan?*, *hová?*, *mikor?*, *meddig?*, *kivel?*, *mivel?* stb. A határozót hullámos vonallal húzzuk alá.

5. Bővítsd a 4. feladat mondatait! Az első mondatot *milyen?*, a másodikat *mikor?*, a harmadikat *hol?* kérdés segítségével bővítsd!

6. Egészítsd ki a mondatokat a szókárttyák segítségével!

Tegnap ünnepeltem a _____.

A _____ meghívtam fagyizni.

barátaimat

Finom _____ is ettünk.

süteményt

mesefilmet

Délután megnéztünk egy _____.

születésnapomat

- a) Húzd alá a mondatokban az állítmányt!
b) A mondatokban odaértett alany van. Honnan tudjuk, hogy ki végzi a cselekvést?
c) Tegyéél fel kérdést a bepótoltt szavakhoz, és húzd alá szaggatott vonallal!
d) Mondd meg, milyen mondatrészek az aláhúzott szavak!

7. Egészítsd ki a fenti mondatokat az alábbi kérdésekkel!

Hol?

Mikor?

Kivel?

A fiúk fociznak.

Jóska moziba készül.

Az osztály kirándul.

A testvérek horgásznak.

8. Másold le a mondatokat, majd húzd alá a fő mondatrészeket!

A polcon könyvek sorakoznak.

Az asztalon ceruzák vannak.

Az ablakpárkányon virágcserepek állnak.

A sarokban egy plüssmaci látható.

A falon egy tájkép függ.

a) Húzd alá a *hol?* kérdésre felelő bővítményeket!

b) Egészítsd ki a mondatokat egy-egy *milyen?* kérdésre felelő szóval!

c) Írd le a kiegészített mondatokat, és húzd alá a jelzőket!

9. Elemezd a vers mondatait aláhúzással!

MEZEI KATÁNG

Nyári hajnalon

ébred a rét.

Kéken a katáng

nyitja szemét.

Nyári hajnalon

ébred az ég.

Kitárul kéken

a messzeség.

Varga Imre

10. Dolgozzatok párban! Az alábbi mondatot bővítsétek *hol?*, *mikor?*, *kivel?*, *mivel?* kérdésekkel! Elemezzétek a mondatokat aláhúzással!

Lili játszik.

11. Másold le a szöveget! Húzd alá a mondatokban a fő mondatrészeket!

Egyetlen gyermek maradt csak a közelben. A gyerek föl-mászott a fára. Visszatette a varjúfiút a fészekbe. Boldogan károgott a két öreg varjú. A fák mosolyogva bólogattak. A gyerek visszahúzta a kezét a fészekből. A tenyerén egy szép, hófehér pillangó ült.

Wass Albert nyomán

a) Kérdések segítségével keresd meg a határozókat, és húzd alá őket hullámos vonallal!

b) Keresd meg a *milyen?* kérdésre felelő szavakat! Állapítsd meg, milyen mondatrészek!

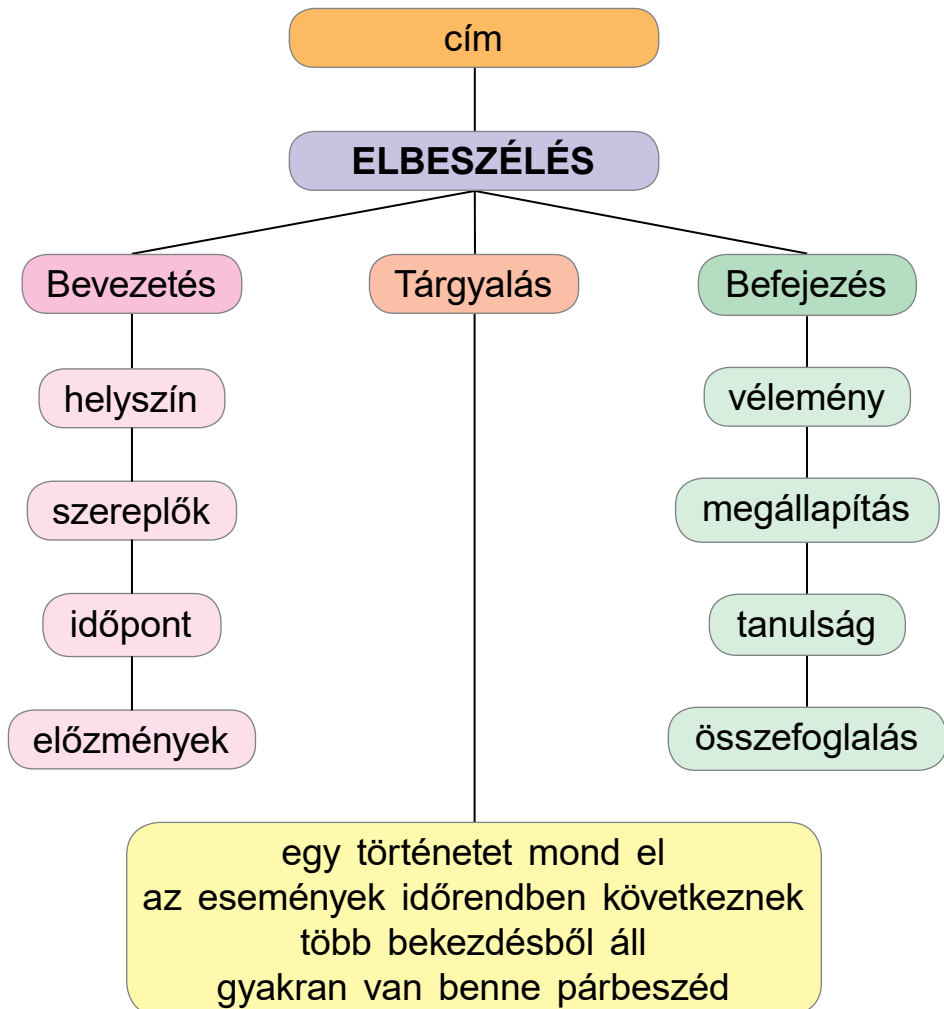
A SZÖVEG

AZ ELBESZÉLÉS

Az előző osztályokban már megismerkedtél a szöveg fogalmával, tagolásával, a bekezdések szerepével. Megtanultad, milyen részekből áll egy szöveg és mire utalhat a szöveg címe.

Azt is tudod már, hogy az *elbeszélés* vagy *elbeszélő szöveg* valamilyen **eseményt** vagy **történetet** mond el.

1. Az ábra segítségével idézd fel korábbi ismereteidet a szövegről!

2. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szövegeket! Válasszátok ki azt, amelyik elbeszélésből való!

A grizzly (*grizli*) medve a barna medvék családjába tartozik, és Észak-Amerikában él. Barna bundáján levő szürkés foltjai miatt szürke medvének is nevezik.

Rövid feje, széles és lapos homloka, rövid fülkagylói és rövid farka megkülönbözteti az európai medvéktől. Súlya 400 kilogrammos, a magassága másfél méter körüli. Ha a hátsó lábaira áll, magassága elérheti a 3 métert is. Rendkívül erős állat. Megöli a nála 150 kilóval nehezebb bölényt. Mindenevő. Főleg gyümölcsöket, bogyókat gyökereket és kisebb gerinceseket eszik. Naponta akár 15 kilónyi élelmet is elfogyaszt.

Az európai medvéktől eltérően nem tud fára mászni.

* * *

Két jó barát kiment az erdőbe, s ott rájuk támadt a medve. Az egyik futásnak eredt, felmászott egy fára, s elbújt, a másik meg ott maradt az úton. Mit tehetett volna? Levetette magát a földre, és azt színlelte, hogy halott.

* * *

Brummogó Brúnó meteorológus
megkezdte rendes évi szabadságát.

Fogadónap február harmadikától.

Legközelebbi ügyelet: Gyík György a 3. számú
vagy Hörcsög Húgó a 6. számú földalatti járatban.

- a) Indokoljátok meg, miért választottátok az adott szöveget!
- b) Mondjátok meg, miért nem elbeszélésből való a többi részlet!
- c) Az elbeszélés melyik részéből való az idézett szöveg?

bevezetés

tárgyalás

befejezés

- d) Adjatok címet a szövegnek!
- e) Folytassátok közösen a történetet!

3. A következő mesének kimaradt a fő része, a tárgyalás. Találd ki és írd le az öregember és a cseresznyefa közötti párbeszédet!

MIÓTA PIROS A CSERESZNYE

Valamikor réges-régen, amikor az első cseresznyefa ki-
virágzott a Földön, a gyümölcs éppoly fehér volt, mint a fa
virága. Hiú volt a fa, és módfelett irigyelte a nagyobb gyümölcsöket, főleg a körtét. Meg is fogadta, hogy jövőre túltesz a körtefán, és akkora cseresznyéket fog nevelni, mint egy-egy kisebb dinnye.

A következő esztendő májusában, amikor a korai cseresznyék már kis csomókban lógtak az ágakon, arra ment egy bölcs öregember, és megszólította a búsuló cseresznyefát:

* * *

A hiú cseresznyefa belátta, hogy igaza van az öregembernek, és nagyon elszégyellte magát. Olyannyira, hogy minden kis gyümölcse mélyen elpirult. Azóta piros a cseresznye.

Barta Mihály nyomán

4. *Lev Tolsztoj* meséjének részei összekeveredtek. Írd le a mesét úgy, hogy minden rész a helyére kerüljön!

Erre elhallgatott a csonka farkú róka, s elsompolygott onnan.

– A fark – mondotta – egészen fölösleges, csak egy haszontalan terhet vonszolgatunk magunk után.

Megszólalt az egyik róka:

– Bezzeg nem mondanád ezt te nekünk, ha nem volnál csonka farkú!

Csapdába jutott a róka, de beleszakadt a farka, ő meg elmene-kült.

5. Olvasd el a meserészletet, majd fejezd be a mesét! Írd le időrendi sorrendben a mese után álló mondatokat!

A TIZENKÉT HÓNAP

Volt egyszer egy öreganyó, aki gyógynövényeket gyűjtött az erdőben. Egy nap egy barlangra lett figyelmes. Óvatosan, vi-
gyázva bedugta a fejét, s uramfia, ugyancsak elcsodálkozott. Tizenkét egyforma suhancot látott ott egy padkán ülni egymás mellett, szép sorjában. Voltak köztük lányok és fiúk, az egyik fehérben volt, a másik zöldben, a harmadik aransyárgában: ők voltak a tizenkét hónap. Meg is kérdezték az öreganyót:

– Mondd csak meg nekünk, melyik hónapot tartod a leg-
szebbnek?

Az öreganyó végignézett rajtuk, és ezt válaszolta:

– Mind a tizenkét hónap igen szép. Januárban hullik a hó, februárban esik az eső, márciusban bimbóznak a rügyek – mind a tizenkét hónap egyformán gyönyörű!

– Gyere csak közelebb, kedves öreganyó! Add csak ide nekünk a kosaradat, és a kendődet! – Azzal színültig telerak-
ták ragyogó arany és ezüst pénzdarabokkal.

Az öreganyó kedvesen megköszönte jóságukat, és elindult hazafelé.

– Ejnye, ejnye, hogy jutottál, lelkecském ehhez a sok pénz-
hez? – érdeklődött ravaszul a szomszédja.

Az öreganyó jószívű volt, és mindent elmondott a szom-
széd vénasszonynak...

Görög mese

- a) Az öreganyó azt válaszolta, hogy az összes hónap gyönyörű.
- b) A suhancok egy padkán ültek.
- c) Egy nap észrevett egy barlangot.
- d) Okos válaszáért pénzajándékot kapott a hónapoktól.
- e) Óvatosan bedugta a fejét a barlangba.
- f) Az öreganyó megköszönte az ajándékot.
- g) Az öreganyó gyógynövényeket gyűjtött az erdőben.
- h) A hónapok megkérdezték, melyikük a legszebb?

A LEÍRÁS

A harmadik osztályból már tudod, hogy a leírás miben tér el az elbeszéléstől. Ez a szövegfajta nem történetet mond el, hanem bemutatja, hogy valaki vagy valami hogyan néz ki. Lehet ez például egy állat, egy tárgy vagy éppen a tavaszi erdő.

Ebben a tanévben megtanulod, hogy az említetteken kívül kiről vagy miről lehet leírást készíteni. Elsajátíthatod a leírás készítésének módját is.

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el az alábbi leírást!

BEKÖSZÖNTÖTT A TAVASZ

A kertben már nyílik a hóvirág. Kidugta fejét a hó alól az első kökörcsin is. Hó már csak foltokban található. Az idő egyre melegszik. Langyos eső áztatja a földet. Lassan rügyezni kezdenek a fák. Virít már a gólyahír, a tavasz első hírnöke. Úton vannak a vándormadarak is. Hamarosan megérkeznek a gólyák és a fecskék. Közeleg a tavaszi szünet ideje.

- a) Beszéljétek meg, miről szól a szöveg, mi a témája!
- b) Milyen módon fejti ki a témát a szerző?
- c) Válasszátok ki a szókártyákról, mire utal a címe!

az eseményre

az esemény idejére

az esemény helyére

a főszereplőre

- d) Adjatok más címet a leírásnak!
- e) Figyeljétek meg, milyen szófajú szavakból van a legtöbb a szövegben!

A leírás tárgyak, növények, állatok, emberek kinézetét, tulajdonságát mutatja be.

A leírás lehet önálló szöveg, de gyakran találkozunk leírással elbeszélő szövegekben is. A leíró szövegekben megnyilvánulhatnak az író érzelmei és véleménye is.

2. Olvasd el a következő fogalmazáscímeket, és válaszd ki azokat, amelyek leírások lehetnek!

Tavaszi kaland

Az őszi erdő

Séta az állatkertben

Kedvenc játékom

A kutyám

A bicikli

A *Tavaszi kaland* cím egy eseményt, történetet juttat eszünkbe. Ha a szöveg címe *A kutyám*, akkor valószínűleg egy leírásra gondolunk, amelyik bemutatja, hogyan néz ki ez a háziállat.

3. Olvasd el az alábbi szövegeket! Válaszd ki közülük a leíró szöveget!

A mókus lompos farkú, hegyes fogú rágcsáló. Fákra építi puhán bélelt, meleg fészket. Férge és mindig éber. Egész nap a fákon ugrándozik, tobozt, gyümölcsöt keresgélve. A magvakat, rügyeket, bogyókat kedveli, de apró rovarokat, madarakat, tojásokat is elfogyaszt. Nagy ügyességgel nyitja fel a diót, mogyorót. Amit nem eszik meg, azt a földbe ásott üregekbe rejti a téli hónapokra.

* * *

Misi Mókus az erdő egyik hatalmas fájának tágas, kényelmes odvában született négy kistestvérel együtt. Ő volt közöttük a legvirgoncabb, a legnagyobb. Azonkívül volt még egy különös ismertetőjele: a farkincája fekete volt. Mókus apó is ott sürgött az odúban az újszülöttek körül. Így vette észre Misi fia fekete színű farkát. Bizony elhúlt kissé.

Tersánszky Józsi Jenő

4. Olvasd el az alábbi szövegeket! Mondd el, miben hasonlítanak, és miben különböznek! Melyik a leírás, melyik az elbeszélés?

Mackó bement a mosókonyhába, és farkcsóválva üdvözölte a kotlósokat, akik mérgesen rákurrogtak.

– Kifelé innen! Kifelé!

Ő azonban nem értett kotlósnyelven, tehát felkapaszkodott a fészek szélére és megszagolta a tojásokat. Melegek voltak! Ekkor az egyik tyúk nagyot kiáltott és nekiugrott Mackónak. Úgy orron vágta, hogy a kiskutyának a szeme szikrázott.

A komondorkölyök üvöltve karikázott kifelé és panaszkodva tartotta kis fekete orrát asszonyának.

– Bántottak. Bántottak azok ott kint.

– Aha. A kotlósok – nevetett az asszony. – Úgy kell! Látod, mindig mondom, hogy jó légy.

Fekete István nyomán

* * *

A komondor nagy termetű pásztorkutya. Bozontos, elefántcsontszínű szőre befedi a teljes testét. Bundája megvédi az időjárás viszontagságaitól és a sérülésektől. Nincs szüksége házra, csak egy helyre, ahova elhúzódik a csapadék előtt.

Híres bátorságáról és védelmező ösztönéről. Az udvar, porta őrzése annyira a vérében van, hogy tanítani sem kell. A területét nappal keveset mozogva, heverészve őrzi, de ébersége egy pillanatra sem lankad. Éjszaka állandó mozgásban van, őrzáratozik. A gyanús mozgást hangos, mély hangú ugatással jelzi. A betolakodókat szembe támadja le. Amíg a gazda meg nem érkezik, addig a rosszindulatú idegen nem moccanhat.

A leírás lehet ismeretterjesztő és irodalmi.

5. Olvasd el az alábbi szövegrészeket! Mit mutatnak be? Válaszd ki a megfelelő szót a szókártyákról!

tárgyleírás

állatleírás

növényleírás

tájleírás

személyleírás

a) A Mátra az Északi-középhegység egyik vulkanikus eredetű tagja, amely 900 négyzetkilométeren terül el a Cserhát és a Bükk-vidék között. Itt található a mai Magyarország két legmagasabb hegycsúcsa, a Kékes (1014 m)

és a Galya-tető (965 m). Kiterjedése kelet-nyugati irányban 40-50 km, észak-déli irányban 15-22 km. A Kárpátok belső vulkáni övezetéhez tartozik, de formáit a miocén vulkánosság óta már jelentősen átalakították az utólagos szerkezeti mozgások és az erózió. Jelentős érckészlete miatt sokan kutatták kialakulását és vulkanizmusának történetét.

b) Talán a sötét gardróbban eltöltött hosszú idő tehetett róla, talán más, mindenesetre Harry korához képest kicsi és alulfejlett volt. Öltözéke csak még inkább kiemelte soványságát, mivel Dudley levetett holmiját hordta, pedig unokatestvére jócskán nagyobb volt, mint ő. Neki sovány arca, pipaszár lába, fekete haja és csillogó, zöld szeme volt.

J. K. Rowling

c) A suba a juh szőrös bőréből készült ujjatlan, hosszú palást. Racka juhok bőréből készítették, mert annak hosszú és fűrtös a gyapja. A subát szőrével befelé viselték hidegben, szőrével kifordítva eső ellen. A zsíros gyapjúfűrtökről lepergett az eső.

A szegényebb pásztoreMBER többnyire dísztelen, egyszerű subát viselt. A gazdag emberek számára készültek díszes, ünneplő subák is. Ezek a magyar szűcsök műremekei. Az ilyen subákra színes selyemmel különböző mintákat hímeztek, válltányéjára pedig bőrből készült virágdíszet varrtak.

d) Az éti csiga Európa legnagyobb szárazföldi tüdőscsigája. Kicsi fején rendszerint 4 tapogató figyelhető meg a szájnyílás fölött. Lába ellaposodott hasláb, melynek hullámszerű mozgásával halad. Talpmirigyéből váladékot ereszt, ezen képes az állat továbbcsúszni. Csigaházban lakik, amely együtt növekszik az állattal. Télen és a száraz nyári időszakokban dermedt, nyugalmi állapotba vonul. Ilyenkor a csigaház bejáratát vastag szaruréteggel zárja le. Az éti csigát sok ember fogyasztja, emiatt farmokon is tenyésztik. Egyes helyeken csigaversenyekre is sort kerítenek. Az az egyed nyer, amelyik meghatározott idő alatt a legnagyobb távolságot teszi meg.

e) Az oroszlánszáj vagy ismertebb nevén tátika, mediterrán vidékekről származó, változatos szín és méretváltozatokban előforduló, fürtös virágzatú, kevés törődést igénylő dísznövény. Leggyakoribbak a félmagas, 80 cm körüli magasságot elérő fajták, de léteznek jóval kisebb törpe és futó oroszlánszáj fajták is. Virágzási ideje május közepétől szeptemberig tart, a nyár első két hónapjában a leglátványosabb. Vízigénye átlagos, szárazabb időszakokban meghálálja az öntözést.

A leíráshoz az anyaggyűjtés forrásai lehetnek: *olvasmány, film, élmény, megfigyelés, tapasztalat, képzelet.*

6. Dolgozzatok párban! Készítsetek leírást a képekről!

Az állatok bemutatása

1. Mondd meg, melyik állatról készült a következő leírás! Egészítsd ki a szöveget új ismeretekkel!

A világ legkedveltebb háziállatainak egyike. Nem csoda, mivel hosszú fülükkel, pihe-puha szőrükkel és szelíd szemükkel igazán bájosak. Kapcsolatba hozható a húsvéti ünnepekkel. Legfontosabb tápláléka a széna, de szívesen fogyasztja a zöldségféléket is. Főleg húsáért tartják, amely rendkívül egészséges.

Az **állatleírás**ban bemutatjuk az állat külsejét (méretét, alakját, színét). Részletesen leírhatjuk a testrészeit is, írhatunk az állat mozgásáról, táplálékáról, életmódjáról és szokásairól is.

2. Olvasd el a két szöveget! Mit tudtál meg belőlük a mókusról?

A mókus télen összegömbölyödik fészkében vagy odvában, és – alszik. A fészek párnás, az odú ki van bélelve, és a szél megőrülhet, ha akar, a hó eshetik, ahogy tud, ez a mókust nem érdekli. Ha azután egy kis szélcsend van, felkeresi valamelyik kamráját, ahová mogyorót vagy makkot rejtett el a bőséges napokban, táplálkozik, és visszamegy tovább aludni. Persze, az ilyen kijárással vigyázni kell, mert az erdő lakóinak minden perce életveszélyes.

Fekete István

Akrobata a mókuska,
Gyakorolni sose lusta,
Ugróbajnok bizony ő,
kúszásban is kitűnő.

Jegenyéről lucfenyőre
ugrál-bugrál nyakra-főre,
ágról ágra, fáról fára.
Ezt csináljátok utána!

Bede Anna

- a) Mondd meg, ismeretterjesztő vagy irodalmi leírást olvastál?
- b) Keress az interneten leírást a mókusról, és írd ki belőle a mókus testrészeinek méreteiről szóló adatokat!

- 3.** Dolgozzatok párban! Keressetek az interneten egy kis állatot! Figyeljétek meg közösen! Írjatok egy-egy kifejezést, amely a megfigyelt állatot jellemzi!

Milyen az állat termete?

Mit eszik?

Mi borítja a testét?

Hogyan él az állat?

Milyenek az állat testrészei?

Milyen szokásai vannak?

Hogyan mozog?

Milyen tulajdonságai vannak?

- 4.** Készítsetek a következő vázlat segítségével fogalmazást a házi macskáról! Támaszkodjatok olvasmányélményeitekre és ismereteitekre!

Cím: A házi macska

I. A macskáról röviden (egy-két mondat az egész állatról)

II. A macskáról részletesebben

1. Teste, bőrszíne
2. Testrészei
3. Mozgása
4. Táplálkozása
5. Életmódja, szokásai

III. Véleményed a házi macskáról

- 5.** Fejezd be az állatokra vonatkozó hasonlatokat, és írd le őket! Mondj te is ilyen hasonlatokat!

Ravasz, mint _____

Bátor, mint _____

Fürge, mint _____

Hallgat, mint _____

Szorgos, mint _____

Hűséges, mint _____

- 6.** Egészítsd ki a vakondról szóló rövid leírást az internet segítségével!

A vakond teljes hossza 15-17 cm. Nagyon széles tenyere van, az ujjak végén erős karmokkal. Ezekkel nagyon könnyen ás. Az összegyűlt földet kinyomja a felszínre. Ez a vakondtúrás. Kiváló a hallása. Fő tápláléka a giliszta.

Tárgyleírás

1. Találd ki, mit mutatnak be az alábbi leírások! Ha kitaláltad, rajzold le őket!

a) Műbőrből készült, akár háton is hordható. Sok holmi elfér benne. Kék színe miatt különösen kedvelem. Könnyű. Azért is igyekszem óvni, mert nem volt olcsó.

b) Két üvegedényből áll, melyek közt vékony átfolyónyílás van. A felsőben levő finom homok a nyíláson át „lepereg” az alsóba.

c) Hosszú rúdra erősített, szabályos alakú, piros-fehér-zöld színű selyemszövet, amely egy közösség jelképe.

2. Figyeld meg a mellékelt tárgyat! Készíts róla leírást az alábbi szempontok szerint:

- a) Mire használják?
- b) Hogyan működik?
- c) Milyen a kinézete?
- d) Milyen részekből áll?
- e) Miben különbözik más hasonló tárgytól?

Egy **tárgy leírását** azzal kezdjük, hogy leírjuk, mire való, mire használjuk. Elmondjuk, hogyan működik, milyen anyagból készült. Ezután felsoroljuk a működés szempontjából legfontosabb részeit. Fontos hangsúlyozni, miben különbözik más, hasonló tárgytól.

3. Adj leírást a képeken látható eszközökről!

4. Írj leíró fogalmazást *Kedvenc tárgyam* címmel!

5. Olvasd el a szövegeket! Mondd meg, melyikből mit tudtál meg!
Melyik szöveg leírás?

ÍGY KELLENE

Béke van a gyermekszívekben:
repül a szánkó, mint a szél!
Lehet-e ünnepelni szebben,
ha hull a hó, ha itt a tél?
Csilingelő vidám kacajjal
a szívem is úgy megtelik,
jó volna a gyermekszívajban
szánkózni késő estelig.

Füle Lajos

* * *

A szánkó szállító és közlekedési eszköz. Szerkezete nagyon egyszerű. Két sínre vagy talpra szerelt ülőrészből áll. Attól függően, hogy keményre tömörített, vagy puha hóban használják, a sín vagy talp keskenyebb, illetve szélesebb kialakítású.

A legrégebbi változat teljes egészében fából készült, de ma már találunk fa és fém, valamint akár műanyag kivitelűeket is.

6. A találós kérdések egy-egy tárgy nevét rejtik. Fejtsd meg őket!
Az egyik tárgyról készíts leírást!

Két kezemmel füled fogom,
S ott csücsülök az orrodon.

* * *

Négy lába van, mégsem jár,
konyhában, szobában áll.

* * *

Ha rám nézel, visszanézek,
ha rám nevetsz, kinevetlek,
tisztá, igaz és hű vagyok,
kedvedért én nem hazudok.

Leírás növényekről

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el az alábbi szöveget! Foglaltok vázlatpontokba, mit tudtatok meg a bodzáról!

A fekete bodza a Kárpát-medencében mindenhol előfordul, főleg az erdőben. 3-10 m magasra megnövő terebélyes cserje vagy fa. Virágai aprók, krémfehérek, jellegzetesen illatosak, a virágzat bogernyő. A termés fekete színű csonthéjas bogyó.

A fekete bodza virágait cukorral, citrommal és vízzel erjesztve finom, enyhén szénsavas üdítő ital kapható. Bogyóiból lekvár készíthető. A szárított virágaiból főzött teát meghűléses betegségek gyógyítására használják, mivel kiváló lázcsillapító, izzasztó és köhögéscsillapító.

A több éves, egyenes bodzahajtásokból régen szilárd és tartós, kellemes tapintású ásó- és lapátnyeleket készítettek. Hangszereket: furulyát, tilinkót is faragnak a bodza ágaiból.

2. Figyeljétek meg, mihez hasonlítja a költő a bodzát!

OLYAN FEHÉR

A bodza nézd milyen fehér,
Mint a karéj vajaskenyér,

Meg mint a csipke, hajdanán
Ilyet horgolt az én anyám.

Olyan fehér, olyan fehér,
Olyan szelíd fehér tenyér.

Reá borítom arcomat.
Emlékszik majd, megsimogat.

Szép Ernő

3. Készíts leírást kedvenc növényedről!

A **növényleírás** többféleképpen történhet. Haladhatunk az egész látványtól a részek felé, vagy fordítva. Kezddhetjük a fogalmazást úgy, hogy először a növény legérdekesebb részét mutatjuk be, azután az egész növényt.

A fogalmazás bevezetőjében írhatunk arról, hol él a növény. A tárgyalásban bemutatjuk a növény méretét, alakját, színét, illatát. Írhatunk még a száráról vagy a törzséről, a leveléről, a virágjáról és a terméséről is.

4. Olvasd el a két szöveget! Mondd el, melyikből mit tudtál meg!

Terebélyes diófa áll kertünkben. Nyáron jólesik az árnyékában hűsölni. Ősszel jóféle, nagy szemű, papírhéjú diót terem. A termést házunk padlásán szárítjuk, majd hálós zsákokban tároljuk. A száraz dió évekig eláll. Jóleső érzés, hogy a karácsonyi bejgli tölteléke saját dióból készül.

DIÓ

Kihasadt a dió zöld zakója,
Nem csoda: viseli Tavasz óta.
Őszanyó megvarná ökörnnyállal,
De az a pár öltés mit használna?
Labdázik a szél közel-távol:
Kirázza a diót zakójából.

Pákolitz István

- a)** Mondd el, melyik szövegből mit tudtál meg a dióról!
- b)** Az internet segítségével készíts leírást a diófáról!

5. Mondd el, mit árul el a dióról a következő találós kérdés!

Zöld burokban születtem,
mikor aztán nagy lettem,
a zöld burok kifeslett,
és az úrfi kiesett.

6. Gyűjts még két találós kérdést a dióról!

7. Válaszd ki a szókérdőre a vadkörte jellemző tulajdonságait!

Én vagyok a határ büszkesége! Törzsem karvastagságú, magasságom már a napraforgókéén is túltesz. Virágaimtól elbódulnak a méhek. Rajtam teremnek majd a vidék legízletesebb vadkörteí.

szerény

gőgös

szelíd

dicsekvő

türelmes

nagyravágyó

8. Készíts leírást a képen található növények közül az egyikről az alábbi szempontok alapján!

élőhelye

mérete

részei

jellemzői

9. Találd ki, milyen gyümölcsről szólnak a találós kérdések!

Sok-sok gyöngyszem együtt lakik,
levelekkel takarózik.

Lehet lila, kék, zöld, sárga,
ha megérett, hordó várja.

* * *

Kék a bőre, zöld a szára,
megeheted uzsonnára.

Óvatosan harapj bele,
mert egy kemény mag van benne!

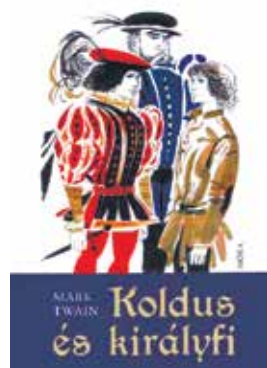
* * *

Kívül szőrös, belül nedves,
gyerekeknek igen kedves.

A jellemzés

1. Olvasd el, milyennek látta a *Koldus és királyfi* című regényben a kis koldus Tom a vele egykorú angol királyfit!

Egy csinos, pirospozsgás arcú fiút látott; ruhája csupa drága selyem és bársony – csak úgy csillogott a sok drágakőtől –, cifra övében kicsi kard és tör. Lábán kecses, kurta szárú, piros sarkú csizma, fején pedig kackiás veres kalpag, rajta hatalmas, tündöklő boglárral feltűzött, lengedező tollbokréta.

2. Nézd meg figyelmesen a regény borítóját! Milyen eltérést és hasonlóságot láatsz a királyfit ábrázoló rajz és a róla szóló írás között? Mi hiányzik a képről?
3. Megtudunk-e valamit az írásból a királyfi természetéről? Válaszodat indokold meg!

A fenti írás csak a királyfi külső tulajdonságait: testét, ruházatát mutatja be. Semmit sem tudunk meg azonban arról, hogy milyen belső, lelki tulajdonságokkal rendelkezik. Nem tudjuk, hogy jólelkű-e vagy gonosz, bátor-e vagy gyáva, hiszen ezek a tulajdonságok pusztán szemmel láthatatlanok.

4. Dolgozzatok párban! Állapítsátok meg Tükrös Kata külső tulajdonságait! Jellemezzétek Kata legfontosabb belső tulajdonságát egy szóval!

A szeme szelídkék volt Tükrös Katának, a haja puha volt, mint a selyem, ragyogó, mint az arany. Azt is megmondom, miért hívták Tükrös Katának. Ha kinyitotta az ablakot, mindjárt azt nézegette az üvegjében: illik-e a kék szalag a hajába. Ha tejet forralt a konyhában, nem bánta, ha kifut is, csak megláthassa magát a kék mázas lábasban.

Azt ki se lehet mondani, mit csinált, amikor az új virágos kalapját megkapta. Kata nem azt nézte, hogy a virág szép-e

a kalapon, hanem azt, a kalap szép-e őrajta. Sorra járta a tükröket, levette a kis falitükröt, de még a rézkilincset is megkérdezte:

– Tükrö, van-e nálam szebb?

Kistükör, nagytükör, rézkilincs, vaslábás mind azt mondta: soha ilyen szépet!

De mindez kevés volt Katának. Csak azon törte a fejét, miben nézhetné meg magát.

Móra Ferenc nyomán

- 5.** Olvasd el figyelmesen a szöveget! Megtudunk-e belőle valamit Szent Erzsébet külső tulajdonságairól? Mondd el, szerinted hogyan nézhetett ki a magyar királylány? Sorold fel Erzsébet belső tulajdonságait!

ÁRPÁDHÁZI SZENT ERZSÉBET

Erzsébet 1207-ben született. Apja II. András magyar király volt. A kislányt négyéves korában eljegyezték Lajos német gróffal, és Németországba költözött.

Erzsébet kivételes teremtés volt. A szíve tele volt jóindulattal, elfogadással és szeretettel. Házassága után menedékhelyet hozott létre árva gyermekek számára, majd kórházat alapított, ahol ő maga is segített a betegápolásban. Éhínség idején kinyitatta férje várának élesztárait, és enni adott a szegényeknek. Erzsébetnek nem volt könnyű élete.

Egy napon Erzsébet éppen kenyeret vitt a szegényeknek, amikor férjének testvére, Henrik, kérdőre vonta. Látni akarta, mit rejteget kötényében. Erzsébet azt felelte, hogy rózsákat. Isten nem akarta, hogy hazugságon kapják Erzsébetet, így csodák csodájára, amikor Henrik erővel kötényébe nézett, valóban csak rózsákat látott.

6. Olvasókönyvedből sok ismeretet szerezhettél II. Rákóczi Ferenc gyermekkoráról és börtönből való szökéséről. Olvasd el, hogyan jellemzik a nagyságos fejedelmet külföldi kortársai!

Rákóczi magas növésű és jóalakú, a haja barna, telt arcú, élénk szemű, szép ember és jó lovas, nagyon szellemes, éleslátó. Szelídséggel vezet, szigorúan büntet, ellensége a részegeskedésnek. Bölcs, szerény, mértéktartó ember. Hétfőn börtöt kényszerít magára annak emlékére, hogy ugyan-ezen a napon menekült el Bécsből. Mindig nagyon korán kel, 4-5 órát dolgozik, utána a hadak gyakorlatozásával foglalkozik. Egészben véve jóságos és értelmes, nagyon udvarias, de eléggé megválogatja, kivel áll szóba. Nem sokat beszél,

de azért részt vesz a társalgásban és nagyon jól adja elő mindazt, amit látott, anélkül, hogy magáról beszélne. Rendkívül tisztességes, egyenes, igaz, a végsőig bátor ember. Mélységesen hisz Istenben. Titokban sokat ad a szegényeknek, és sok időt tölt imádkozással.

- a) Jellemezd írásban a szöveg alapján Rákóczi külső és belső tulajdonságait! A lelki tulajdonságokat igyekezz röviden, egy-egy szóval kifejezni!
 - b) Hasonlítsd össze a fenti szöveget a II. Rákóczi Ferencet ábrázoló festménnyel! Milyen hasonlóságot találsz közöttük? Készíts leírást a nagyságos fejedelemről a festmény alapján!
7. Olvasókönyvedből már ismered a *Holle anyó* című mesét. Hasonlítsd össze a két lány külső és belső tulajdonságait! A lányok külsejének leírásakor bátran használd képzeletedet! A belső tulajdonságok felsorolásakor támaszkodj a mese szövegére!
8. Jellemezd családod egyik felnőtt tagjának külső és belső tulajdonságait!

A HAGYOMÁNYOS LEVÉLÍRÁS

1. Ezt a levelet a Balaton mellett nyaraló pesti diák írta otthon maradt barátjának. Olvasd el figyelmesen!

Kedves Bütyköm!

Itt ülök ebben a kis szobában, és már megint írok, mert leégtem, és Nancsi néni bekent lilimolajjal.

Hajnalban indultunk Matula bácsival a berekbe. Gyönyörű volt minden, a sás összevágta a vádlim, de a szandál nem ide való (ha jössz, hozzád gumicsizmát).

Aztán fogtam 7 (hét) keszeget, és Matula bácsi fogott egy óriási pontyot, ami majdnem háromkilós volt. Ezt is tulajdonképpen én fogtam meg, de azután átadtam a nyelet, mert Matula bácsi kérte...

Aztán halászlét ettünk.

Bütyök, muszáj, hogy elgyere! A mamád kezét csókolom, ha ő megy a fürdőbe, te itt szállsz le a vonatról. Írj!

Hűségese barátod:

Tutajos

Ui. A papír a kezemtől olajos.

2. Dolgozzatok párban! Állapítsátok meg a levél tartalma alapján, hogy hivatalos vagy magánlevelet írt Tutajos!

A fenti levél **magánlevél**. Erre utal a tegező forma, a bizalmas (baráti) megszólítás és az aláírás. A levél szövege tele van érzellemmel, a hangneme közvetlen, barátságos, őszinte.

Az *Ui.* rövidítés azt jelenti, hogy utóirat. Ez akkor használatos, ha a levélíró utólag még fontosnak tart elmondani valamit, ami kimaradt a levélből.

3. Írj levelet nyaralásodról vagy a szünetidőben történt eseményről! A címzettet válaszd ki a szókártyákról!

nagymama

szüleid

testvéred

barátod

4. Olvasd el az alábbi hivatalos levelet, és figyeld meg, miben tér el a magánlevéltől!

Kincses Endre polgármester
Községi Önkormányzat
Bergengóc, Öreg u. 11.

Tárgy: Ároktisztítás

Tisztelt Polgármester Úr!

Tájékoztatni szeretném Önt, hogy utcánkban a legutóbbi nagy felhőszakadás után a hegyről lezúduló sár eltömítette az árkokat. Utcánk lakossága nevében kérem, hogy az árkok kitisztításáról minél előbb intézkedjen!

A munka sürgős lenne, nehogy egy újabb eső után a belvíz elöntse házainkat.

Bergengóc, 2020. 11. 05.

Tisztelettel:

Kocsis Mihály

- a) Mi a levél tárgya, és ki a címzettje?
b) Magánszemély vagy intézmény a levél szerzője?

A **hivatalos levél** többnyire lényegretörő, érzelemmentes, ugyanakkor udvarias. Fontos, hogy a címzett neve, beosztása pontos legyen. Meg kell jelölni benne a levél tárgyát. A levél írójának az aláíráskor fel kell tüntetnie a teljes nevét. A hivatalos leveleket borítékba helyezzük, és postára adjuk.

5. Figyeld meg, hogyan kell helyesen megcímezni a borítékot!

Feladó: Kocsis Mihály
Bergengóc
Árok u. 17.
4657

Címzett:
Kincses Endre polgármester
Községi Önkormányzat
Bergengóc, Öreg u. 11.
4657

A LEVÉLÍRÁS ÚJABB FORMÁI

A számítógépek elterjedésével egyre gyakoribbá vált az elektronikus levélírás. Ez érthető, hiszen az e-mailben (vagy ímélben) küldött levelek esetében nem kell borítékba raknunk és postára adnunk a levelet. Elég rányomnunk a *küldés* gombra, és a levél már meg is érkezik a címzett gépére.

Mindenkinek, aki elektronikus úton levelezik, van saját e-mail-címe. Ez a cím helyettesíti a lakcímet és a postacímet.

A hagyományos levelekhez hasonlóan az e-mailben írt levél is megszólítással kezdődik és aláírással fejeződik be. Ezeknél a leveleknél is nagy figyelmet kell fordítani a helyesírásra és az udvarias megszólításra.

E-mail íráskor ne használjatok az üzenetben csupa nagybetűt!

Ha nem ismeritek a címzett nevét, akkor megszólítás helyett használjatok köszönést: *Jó napot kívánok!*

A telefonokról küldhető gyors és rövid üzenetek, az sms-ek szintén meggyorsították az írásban történő kommunikációt.

1. Vitassátok meg, mi a különbség az e-mailben és az sms-ben küldött üzenetek között!
2. Mondjátok el véleményeteket arról, hogyan változott meg az üzenetek küldése az okostelefonok megjelenése után!
3. Beszéljétek meg, ki milyen módon tartja írásban a kapcsolatot környezetével!
4. Nézzétek meg figyelmesen az alábbi ikonokat! Beszéljétek meg, melyik mit jelent!

A MEGHÍVÓ

Gyakran előfordul, hogy családi, rokoni vagy baráti rendezvényre kapunk meghívást vagy meghívót. A meghívás többnyire szóban történik, de meghívhatunk valakit levélben is. Gyakran nyomtatott meghívót készítettünk.

1. Olvasd el az alábbi levelet, amely tartalmaz egy meghívást is! Figyeld meg, hogyan épül bele a levélbe a meghívás! Készíts te is hasonló levelet!

Kedves Jóska!

Már nagyon régen nem kaptam tőled levelet. Remélem, jól vagy.

Nálunk minden rendben van. Tudatom veled, hogy a Csüllő néptáncegyüttes táncházat szervez az iskolában a jövő szombaton délután 2 órakor. A zenét a Csipkés zenekar szolgáltatja. Téged és barátaidat is szeretettel várunk a rendezvényre.

2. Olvasd el a következő esküvői meghívót! Figyeld meg, milyen információt tartalmaz!

Meghívó

Kedves Boldog család!

Tisztelettel meghívjuk Önöket

2021. május 21-én tartandó esküvőnkre.

*Az esküvői szertartás 14.00 órakor kezdődik
a házasságkötő teremben.*

A vacsorára a Kárpáti Étteremben kerül sor 17.00 órakor.

Júlia és Máttyás

3. Készíts meghívót a következő alkalmakra!

kerékpártúrára

születésnapra

iskolai rendezvényre

4. Fogalmazzatok meg sportrendezvényre vagy kirándulásra szóló szóbeli meghívást! Beszéljétek meg, mi a különbség a szóbeli meghívás és az írásbeli meghívó között!

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS

1. Olvasd el a szöveget! Mondd meg, hogy elbeszélő vagy leíró szöveget olvastál!

Afrika ligeterdeiben él a legmagasabb emlősállat, a zsiráf. Mivel akár 6 méter magas is lehet, nehezebbre esik a vízivás. Ahhoz, hogy elérje a vizet, vagy szélesre terpeszti a mellső lábait, vagy esetlenül letérdel. Futni nagyon jól tud, de sokáig futni képtelen.

A zsiráfok csordában kóborolnak. Egy öreg bika a vezető. Őt követik a tehenek és a borjak. A hím zsiráfok harcban döntik el, hogy ki lesz a csorda ura.

A zsiráfok a fák gallyait és leveleit legelik. A táplálékukat úgy tépik le, hogy körülfogják hosszú nyelvükkel.

- a) Mondd el, mit tudtál meg a zsiráfról!
 - b) Írd ki a szövegből a mellékneveket!
 - c) Jelöld a középfok és a felsőfok jelét aláhúzással!
 - d) Írd ki a szövegből a toldalék nélküli főneveket!
 - e) Írd ki a toldalékkal ellátott főneveket! Nevezd meg a toldalékok fajtáit!
 - f) Keresd meg a szövegben az összetett főneveket! Bontsd őket előtagra és utótagra!
 - g) Olvasd fel a szövegből a tulajdonnevet! Nevezd meg a fajtáját!
2. Az alábbi összetett főnevekben szavak bújtak meg. Írd le ezeket a szavakat!

halászhajó

hal

halász

haj

hajó

villanyszerelő vasútállomás lépcsőház titkárnő

3. Írd le számjegyekkel az alábbi szókapcsolatok számneveit!

huszadik oldalon harmadik hónapban

első helyezés ötödik emelet

4. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

Amikor a békák után a folyóval is kezdtem megismerkedni, akkor halakat láttam, amelyek kicsikék, nagyobbak s még nagyobbak voltak. Ha rejtekből nézhettem őket, elereszkedve sétáltak a kövek között. Ha pedig észrevettek engem, akkor villanva iramodtak bármerre. Nekik aztán elhittem, hogy a gát alatt, a nagy vízben még sokkal nagyobb halak élhetnek, ámbár ilyen tekintélyes halat sohasem láttam a vízben sétálni vagy iramodni valamerre.

Tamási Áron

- a)** Írd ki a szövegből a todalékos főneveket!
- b)** Keresd ki és olvasd fel a névutós főneveket! Mondd meg, mit fejeznek ki!
- c)** Keresd meg és írd ki belőle a mellékneveket!
- d)** Húzd alá a melléknevekben a fokjelet!
- e)** Keress rokon értelmű melléknevet a *tekintélyes* szóhoz!
- f)** Írd ki a szövegből az igéket! Karikázd be a múlt idő jelét!
- g)** Mondd meg, milyen módban vannak az igék!
- h)** Keresd meg a szövegben a névmást, és mondd meg, melyik szót helyettesíti!

5. Olvasd el a versrészletet!

Az erdőből egy levelet
hozott a posta reggel,
egy száraz tölgyfalevelet,
néhány sor zöld szöveggel.

Minden lakó elrejtezett,
Üres az erdő, árva.
S a szélső fán egy tábla lóg:
„Téli szünet van, zárva.”

Hárs László

- a)** Keresd meg a versben az összetett szót!
- b)** Írd ki a mellékneveket!
- c)** Olvasd fel az igéket! Mondd meg, milyen módban és időben állnak az igealakok!
- d)** Írd ki csoportosítva a főneveket!

todalék nélküli főnevek

todalékos főnevek

- e)** Mondd meg, milyen todalékot kaptak a főnevek!

- 6.** Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget! Mondjátok meg, elbeszélő vagy leíró a szöveg!

Kag akkorát ásított, majd az állkapcsa ugrott ki. Fáradt volt. Egész nap élelem után járt. De hát nincs nyugta ilyenkor a rókaszülőknék. A fiak csak esznek és alusznak. Később már oktatni is kell őket, és akkor még kevesebb az idő falat után járni. Iny már csúszott kifelé.

– Én a víz felé megyek...
– Én meg talán a falu alatt próbálok szerencsét. Régen jártam már arra.

Iny eltűnt a sásos gazban. Kag pedig leült még a dombon, és ásított megint.

A hold már magasan járt, és körülötte bágyadtan hunyorgtak a csillagok. A tó felől harsogott a békák zenéje, és súlyosan illatos volt a levegő. Kag többször megrázta a fejét, hogy az orrába rakódott illatok meg ne rontsák a szaglását.

- a)** Írjátok ki a szövegből az igéket csoportosítva!

jelen idő

múlt idő

- b)** Mondjátok meg, milyen módúak az igék!
c) Írjátok ki külön az igekötős igéket! Idézzétek fel, mit tanultatok a helyesírásukról!
d) Írjátok ki a főneveket csoportosítva!

többes számú főnév

névutós főnév

ragos főnevek

- e)** Olvassátok fel a tulajdonneveket!
f) Írjátok ki a mellékneveket!

- 7.** Pótold az állat- és madárnevekben a *j* hangot jelölő betűt, és másold le csoportosítva!

pu__ka, ma__om, __égmadár, fűr__, sirá__, __uh, ö__v,
__aguár, var__ú, hé__a, __egesmedve, bago__, gó__a,
sirá__, papagá__, biva__, fogo__, bor__ú, kese__ű

- a)** Keress képet az interneten a fenti madarokról és állatokról!
b) Válassz ki egyet, és készíts róla szócikket!

SZÖVEGÉRTÉS

1. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

A PANDABOCS

Az újszülött panda vak, csaknem teljesen csupasz, és 15 dekgamm sincs.

Élete első három hetében anyja szinte szünet nélkül a karján ringatja, gyakran ülő helyzetben, úgy, hogy szophasson.

A kicsi gyorsan nő: egy hónapos korára kinő a szőre, és már jól kivehető rajta a kifejlett állatokra jellemző mintázat.

Két héttel később kinyílik a szeme.

Járni azonban csak három hónapos kora táján tanul meg, addig anyja hordozza magával.

A pandabocs öt hónapos kora táján kezdi kóstolgatni a bambusznádat, és anyja egy hónappal később hagyja abba a szoptatását.

Valamikor egy és másfél éves kora között válik meg anyjától, és áll a maga lábára.

- 1.** Milyen súllyal születik a pandabocs?
- 2.** Hogy bánik vele az anyja miután megszületik?
- 3.** Mivel táplálkozik a pandabocs?
- 4.** Milyen idős korára válik láthatóvá szőrén a jellemző mintázat?
- 5.** Döntsd el, hogy igazak vagy hamisak az alábbi állítások!
 - a) Az újszülött panda testét szőr borítja.
 - b) Anyja három hétig a karján ringatja az újszülöttet.
 - c) Egy hónapos korára kinyílik a panda szeme.
 - d) A panda három hónapos korára tanul meg járni.
 - e) Az anyja öt hónapig szoptatja.
 - f) A panda egy és másfél éves kor között válik meg anyjától.

2. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

A HOLD

Legközelebbi szomszédunk a világűrben a Hold. Távolsága tőlünk 385 ezer kilométer.

A holdhónap folyamán úgy látjuk, mintha megváltoztatná alakját: keskeny sarlóból teljes

koronggá nő, majd újra elfogy. Látszólagos alakváltoztatását az okozza, hogy a Földről megvilágított felének különböző fényei látszanak.

A Hold nem bocsát ki fényt, viszont a napfényt jórészt visszaveri.

A Holdon nincs se levegő, se víz, az égitest gravitációja ugyanis nem elég ahhoz, hogy megtartsa egy gázokból álló légkört. Ez azt jelenti, hogy semmi sem védi meg a Nap forróságától a kéthetes nappal idején. Ilyenkor a felszín 120 °C-ig hevül. Hasonlóképpen az űr hidegétől sem óvja meg semmi a felszínt a kéthetes éjszakában, amikor a hőmérséklet –180 °C-ig süllyed.

A Holdról többet tudunk, mint bármely más égitestről. Már többször szálltak le rá emberek, és megvizsgálták.

- 1.** Milyen távolságra van tőlünk a Hold?
- 2.** Hogyan változtatja az alakját?
- 3.** Mi okozza látszólagos alakváltoztatását?
- 4.** Hány fokig forrósodik fel a Hold?
- 5.** Döntsd el, hogy igazak-e vagy hamisak a felsorolt állítások!
 - a) A Holdon nincs se víz, se levegő.
 - b) A Holdat semmi sem védi meg a Nap forróságától.
 - c) Az űr hidegétől a Nap megóvja a Holdat.
 - d) A Holdról eddig elég keveset tudunk.

3. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

A NYOMTATÁS

A VIII. századra a kínaiak kidolgoztak egy nyomtatási módszert. A szöveget tükörírásban fatáblákra metszették, a táblákat befestékezték, papírral fedték be, majd erősen a papírhoz nyomták, hogy átvigyék rá az írást.

Ezzel a módszerrel több száz példányt is elő tudtak állítani, de a nyomtatást hosszú előkészületi munkának kellett megelőznie.

Európában a XV. századig kézzel írták, másolták a könyveket. 1430 körül felbukkant az acélbélyegzős nyomtatás. A betűk és az írásjelek tükörképét kemény fémből készült hasábra metszték, ezt rézlemezbe ütötték, majd ólomöntvényt készítettek az elkészült lemezekből: ezt használták nyomóformának.

1450-ben Gutenberg felfedezte a cserélhető és mozgatható betűket. Ez már alkalmas volt a szövegek jó minőségű kinyomtatásához. Találmánya hamarosan elterjedt Európában. Magyarországra Hess András német nyomdász hozta el 1471-ben.

- 1.** Elbeszélő vagy leíró szöveget olvastál?
- 2.** Kik dolgozták ki az első nyomtatási módszert?
a) németek b) magyarok c) kínaiak
- 3.** Mikor dolgozták ki az első nyomtatási módszert?
a) V. században b) VIII. században c) XV. században
- 4.** Keresd meg a szövegben és olvasd el, hogyan nyomtatták az első könyveket!
- 5.** Hány könyvet tudtak előállítani ezzel a módszerrel?
- 6.** Mikor kezdődött az acélbélyegzős nyomtatás?
a) 1450-ben b) 1430-ban c) 1471-ben
- 7.** Hogyan készültek a könyvek a XV. századig?
- 8.** Mikor kezdtek el könyveket nyomtatni?
- 9.** Ki fedezte fel a cserélhető, mozgatható betűket?
- 10.** Ki indította el a könyvnyomtatást Magyarországon?

4. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

AZ OSTOBA MEDVE

Egy parasztember fogott az erdőben egy kis medvebocsot, hazavitte és felnevelte. Olyan szelíd és kezes volt a fiatal medve, s úgy szerette a gazdáját, hogy folyton a sarkában járt, követte mindenüvé. A paraszt egy nap kiment gyomlálni a rizsföldjére, az erdő szélére – a medve persze megint ott cammogott a nyomában.

Delelőn állt a nap, a gazda megette a déli főtt rizsét, aztán a melegtől eltikkadtan s a munkától fáradtan leheveredett egy sűrű lombú fa árnyékába, és elaludt.

A medve ott ült mellette, és az álmát vigyázta. Egyszer csak látta, hogy egy sereg légy telepszik a gazda arcára. Először mancsával hessegette őket, de azok újra meg újra visszaszálltak. Azt gondolta akkor az ostoba medve:

„Már vagy tízszer elkergettem a szemtelenjeit, de mindig visszarepülnek. Mit csináljak, hogy ne szálljanak vissza többet? Ha egy csapásra agyonütöm valamennyit, akkor nem háborgatják többé a gazdám álmát!”

Így okoskodott, aztán felemelte a mancsát, és hatalmasat csapott az alvó ember arcába. A szegény parasztnak azon nyomban eleredt az orra vére.

A medve szánta-bánta ostobaságát, de jó időbe telt, amíg szelíd, bánatos brummogással megbékítette a gazdáját.

1. Nevezd meg a mese szereplőit!
2. Hol játszódik a történet?
3. Miért csapott a medve a békésen alvó parasztember arcába?
 - a) Azért, mert haragudott a gazdájára, amiért elaludt.
 - b) Azért, mert mindig visszarepültek a legyek.
 - c) Azért, mert sajnálta a gazdáját, hogy nem hagyták pihenni a legyek.
4. Keress rokon értelmű szavakat a szókérdőkhöz!

cammogott

leheveredett

hessegette

ostoba

5. Állítsd időrendi sorrendbe a mondatokat a szövegnek megfelelően!

- A paraszt egy nap kiment gyomlálni a rizsföldjére.
- A medve vigyázta az ember álmát.
- Egy parasztember az erdőben fogott egy kis medvebocsot.
- A medve hatalmasat csapott az alvó ember arcába.
- A medve mindenüvé követte a gazdáját.
- Ebéd után leheveredett egy fa árnyékába, és elaludt.
- A medve észrevette, hogy egy sereg légy telepedett a gazdája arcára.

6. Mondd másképp az alábbi szókapcsolatokat!

folyton a sarkában járt

delelőn állt a nap

nem háborgatják

szánta-bánta ostobaságát

5. Olvasd el a szöveget, és végezd el a feladatokat!

A MÓKUS

Kimondottan a fán élő állat. Egész Európában elterjedt. Nappali életmódot él. Télen kijön a szabadba, hidegben bélelt fészekben marad, de nem alszik igazi téli álmot.

Középmagas fák villás ágai közé építi lakhelyét. Minden mókus önálló területen él. A kismókusok harmincnyelc napi vemhesség után jönnek a világra, és újabb egy hónap múlva nyitják ki a szemüket. Születésükkor csökevényes repülőhártyájuk van, de ez növekedésük közben teljesen visszafejlődik.

A diót, mogyorót és egyéb nem romló élelmet a fák odvába és a földbe rejti el. Gyakran megtörténik, hogy elfelejti, hol van a rejtekhely, így a magvakból növények kelnek ki. Tehát a mókus igen jó „kertész”.

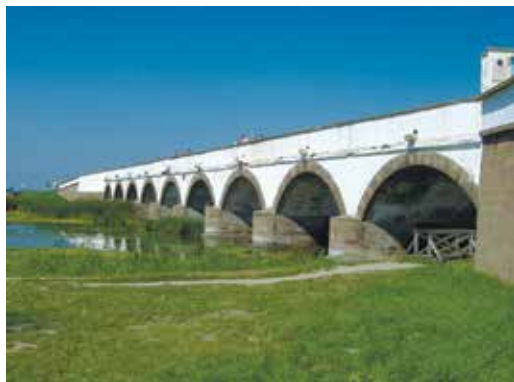
- Milyen életmódot él a mókus?
- Hova építi a mókus a lakhelyét?
- Mennyi ideig vemhes a nőstény?
- Hány nap múlva nyitják ki a szemüket a kismókusok?
- Növekedésük során mi fejlődik vissza?
- Hova rejtik az élelmet?
- Miért jó „kertész” a mókus?

6. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

A HORTOBÁGYBÓL A NYÍRSÉGBE

A Hortobágy folyócska partján régi csárda áll. Mellette a közismert Kilenclyukú híd vezet át a folyón. E kőhíd mellett tartották régen a több napos vásárokat.

A Hortobágy ma is Magyarország legfontosabb állattenyésztő helye. Neve Debrecen városával örökre összefonódott. Debrecen az Alföld szívében egyik legrégebbi városunk, megyeszékhely. Képét a magasan kiemelkedő református nagytemplom uralja. Ismertebb épületei közé tartozik a város kultúrpalotája, a Déri Múzeum és a Csokonai Színház. A nagytemplom tornyában őrzik a híres-nevezetes Rákóczi-harangot. Ezt I. Rákóczi György az ellenségtől lefoglalt ágyúkból öntette.

A Hortobágy, s benne Debrecen, a hajdúk földje. Ezért kezdődik errefelé a városok neve a „hajdú” szócskával. A hajdúk büszke, öntudatos pásztornép volt. Közülük kerültek ki a szabadságharcok legelszántabb harcosai. A táj sokat látogatott gyógyfürdője Hajdúszoboszlón található.

Az Alföld hosszan elnyúló lapályát északkelet felé sűrű akácosaival a Nyírség szegélyezi. A tájék névadó fája a nyírfa. Néhány száz éve még ez is lápos, zsombékos terület volt. Szegénylegényeknek, bujdosó kurucoknak szolgált bűvőhelyül.

Legnagyobb városa, Nyíregyháza, megyeszékhely. A város gyöngye a kedves Sóstó-fürdő. Fontos intézménye a Besenyei György Tanárképző Főiskola.

Erdész Sándor nyomán

1. Sorold fel Debrecen legismertebb épületeit!
 2. Kiknek a földje a Hortobágy?
 3. Kik voltak a hajdúk?
 4. Mit őriznek a debreceni nagytemplomban?
 5. Milyen nevezetessége van Hajdúszoboszlónak?
 6. Honnan kapta a nevét a Nyírség?
 7. Nevezd meg a Nyírség megyeszékhelyét!
 8. Hol található a Sóstó-fürdő?
 9. Nézz utána az interneten, hogy mi a *csárda*!
7. Olvasd el a szöveget, és végezd el a feladatokat!

PACSIRTAGYEREKEK

Három kis pacsirtagyerek vitatkozott egymással. Nem tudták eldönteni, ki a legokosabb, legügyesebb hármójuk közül. Megkérték apjukat, tegyen igazságot.

– Pillantsatok oda, arra a kerek erdőre! – mondta az apamadar. – Nézzetek szét, milyen világ van ott, és számoljatok be róla!

Így is tettek a kis pacsirták. Amikor visszajöttek, elmondták, mit láttak.

– Parányi énekesmadarak dalolászta, énekelgettek, nótázásukat hallgattam! – mondta örömmel, bátran a legkisebbik pacsirtagyerek.

– Próbáltam egy fa levelét megszámlálni, de a szél megcibálta a lombot, így csak tizenhétig jutottam – szólt vidáman a második pacsirtagyerek.

– Háromfélére emlékszem – mondta a harmadik. – Szép nagy fák nőnek sűrűn egymás mellett; sokféle madáréneket hallottam; bogarakkal van tele az erdő.

Pacsirtapapa nem szólt semmit, de a madárkák kiolvasták a szeméből, melyiküket tartja a legokosabbnak és a legügyesebbnek.

1. Állíts össze négy kérdést a szöveghez, majd válaszolj is rájuk!
2. Melyik pacsirta a legokosabb? Válaszodat indokold meg írásban!

TARTALOM

Szöveg, mondat, szó	6
A szöveg	6
A mondat	10
A mondatfajták	12
A szavak	14
A szavak jelentése	16
A szóösszetétel	18
A szóképzés	20
A szófajok	23
A főnév	26
A főnév toldalékai	28
A <i>-val, -vel, -vá, -vé</i> ragos főnevek	30
A köznév és a tulajdonnév	32
A tulajdonnév fajtái	34
A személynevek	35
Az állatnevek	36
A földrajzi nevek	37
Bolygók, égitestek neve	40
Az intézmények neve	42
A címek	43
A márkanévek	44
A főnevek helyesírása	45
A névelő	46
A névutó	48
A melléknév	50
A melléknév fokozása	52
A melléknevek helyesírása	53
Az <i>-i</i> képzős melléknevek	54
A számnév	55
A számnév fajtái	57
A határozott számnév fajtái	58
A számnevek helyesírása	60
A keltezők helyesírása	62
A névmás	63
A személyes névmás	64
A kérdő névmás	65
A mutató névmás	66

Az ige	69
Az igeidők	72
Az ige ragozása	74
Az igemódok	77
A kijelentő és a feltételes mód	77
A felszólító módú igék	80
A felszólító módú igék helyesírása	83
Az igekötő	88
A mondatrészek	91
A mondat fő részei	92
Az állítmány és az alany	92
Az alany és az állítmány szófaja	94
A mondat bővítményei	97
A szöveg	100
Az elbeszélés	100
A leírás	104
Az állatok bemutatása	110
Tárgyleírás	112
Leírás növényekről	114
A jellemzés	117
A hagyományos levélírás	120
A levélírás újabb formái	122
A meghívó	123
Év végi ismétlés	124
Szövegértés	127

Навчальне видання

**ЛОТОР-ПЕРДУК Олена Карлівна
ПЕРДУК Янош Бейлович**

УГОРСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**Підручник для 4 класу з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)**

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
„Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей”

Угорською мовою

Редактор *О. О. Дебрецені*
Художній редактор *І. Б. Штурма*
Коректор *Г. М. Турканич*

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 11,016.
Тираж 2443 пр. Зам. № 21-131.

Державне підприємство
„Всеукраїнське спеціалізоване видавництво „Світ”
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017